

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ
ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΠΜΣ ΔΙΕΘΝΩΝ, ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΑΙ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΤΟ ΕΠΙΘΕΤΙΚΟ ΠΝΕΥΜΑ ΚΑΙ Ο ΑΙΦΝΙΔΙΑΣΜΟΣ ΩΣ ΤΑ ΒΑΣΙΚΑ
ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΝΙΚΗΦΟΡΑΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΤΟΥ ΙΣΡΑΗΛ,
ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1967-1973**

Ιωάννης Σ. Γαλούνης (Α.Μ: 1215Μ020)

Επιβλέπων Καθηγητής: Χαράλαμπος Παπασωτηρίου

Νοέμβριος 2016

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

ΔΗΛΩΣΗ ΜΗ ΛΟΓΟΚΛΟΠΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΛΗΨΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ

«Η εργασία που παραδίδω είναι αποτέλεσμα πρωτότυπης έρευνας και δεν χρησιμοποιεί πνευματική ιδιοκτησία τρίτων χωρίς αναφορές. Αναλαμβάνω όλες τις νομικές και διοικητικές συνέπειες σε περίπτωση που αποδειχθεί ότι η εργασία μου αποτελεί προϊόν λογοκλοπής ή προϊόν τρίτων.»

Αθήνα, 21 Νοεμβρίου 2016

Ιωάννης Σ. Γαλούνης

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή	7
----------	---

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Θεωρητικό πλαίσιο

1.1	Αίτια του πολέμου	9
1.2	Στρατηγική: Επίπεδα και αρχές του πολέμου	11
1.2.1	Υψηλή στρατηγική	11
1.2.2	Διαστάσεις υψηλής στρατηγικής	11
1.2.3	Επίπεδα του πολέμου	12
1.2.4	Αρχές του πολέμου	14

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Η εξέλιξη της αραβοϊσραηλινής διαμάχης μέχρι το 1967

2.1	Ιστορική επισκόπηση μέχρι το 1948	15
2.2	Ο πρώτος αραβοϊσραηλινός πόλεμος (1948)	19
2.3	Ο δεύτερος αραβοϊσραηλινός πόλεμος (1956)	23
2.4	Η αποκρυστάλλωση του ισραηλινού στρατηγικού δόγματος	26
2.4.1	Εισαγωγή	26
2.4.2	Κρίσιμοι παράγοντες	27
2.4.3	Αρχές ισραηλινού στρατηγικού δόγματος	33
2.4.4	Σύνοψη	38

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Ο Πόλεμος των Έξι Ημερών (1967)

3.1	Η πολιτικοστρατιωτική κατάσταση πριν τον πόλεμο	40
3.1.1	Πολιτική - Διπλωματία	40
3.1.2	Οι αντίπαλοι στρατοί	46
3.2	Οι επιχειρήσεις	53
3.2.1	Η αεροπορική επίθεση – Επιχείρηση «Επίκεντρο» (Focus)	53
3.2.2	Το μέτωπο με την Αίγυπτο	55
3.2.3	Το μέτωπο με την Ιορδανία	59

3.2.4 Το μέτωπο με τη Συρία	61
3.3 Διαπιστώσεις - Συμπεράσματα	64

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Ο Πόλεμος της Φθοράς (1967 – 1970)

4.1 Εισαγωγή	68
4.2 Η πρώτη φάση (Ιούλιος 1967 - Σεπτέμβριος 1968)	68
4.3 Η δεύτερη φάση (Σεπτέμβριος 1968 - Μάρτιος 1969)	69
4.4 Η τρίτη φάση (08 Μαρτίου 1969 - 08 Αυγούστου 1970)	70
4.4.1 Το «ιπτάμενο πυροβολικό»	72
4.4.2 Οι καταδρομικές ενέργειες	74
4.5 Συμπεράσματα	77

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Ο Πόλεμος του Γιομ Κιπούρ (1973)

5.1 Η πολιτικοστρατιωτική κατάσταση πριν τον πόλεμο	78
5.1.1 Το Ισραήλ	78
5.1.2 Οι Άραβες	79
5.1.3 Το σχέδιο παραπλάνησης	82
5.2 Οι επιχειρήσεις	85
5.2.1 Το μέτωπο με την Αίγυπτο	85
5.2.2 Το μέτωπο με τη Συρία	89
5.3 Διαπιστώσεις - Συμπεράσματα	91

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

Επίλογος – Γενικά Συμπεράσματα	94
Βιβλιογραφία	97
Παράρτημα «Α» Πίνακας Συντμήσεων	105
Παράρτημα «Β» Χάρτες	106

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα διπλωματική εργασία, πραγματεύεται την στρατιωτική στρατηγική του Ισραήλ κατά την περίοδο 1967 – 1973, με έμφαση στα στοιχεία της επιθετικότητας και του αιφνιδιασμού. Το αντικείμενό της θα εστιάσει στη δράση των Ισραηλινών Ενόπλων Δυνάμεων (ΙΕΔ) και των υπηρεσιών πληροφοριών, κατά τις πολεμικές επιχειρήσεις. Σκοπός είναι να καταδειχθεί, ότι το επιθετικό πνεύμα και ο αιφνιδιασμός απετέλεσαν τα δομικά στοιχεία της στρατιωτικής στρατηγικής του Ισραήλ, που του επέτρεψαν να συντρίψει τους αντιπάλους του, παρά την αριθμητική τους υπεροχή.

Οι πολύ ιδιαίτερες αντικειμενικές συνθήκες της αραβοϊσραηλινής σκακιέρας με όρους ιστορικούς, πληθυσμιακούς, εδαφικούς, οικονομικούς, έντασης – είδους απειλής αλλά και κουλτούρας, ώθησαν το Ισραήλ, από την πρώτη στιγμή, να επιδιώξει την επίτευξη του θεμελιώδους στόχου της υψηλής του στρατηγικής – της επιβίωσης – μέσω της διαμόρφωσης ενός αποτρεπτικού αμυντικού δόγματος, που είχε ως ακρογωνιαίο λίθο τον ακραιφνώς επιθετικό τρόπο του μάχεσθαι. Έτσι, οι ΙΕΔ που κλήθηκαν να υπηρετήσουν το στρατιωτικό σκέλος της ισραηλινής υψηλής στρατηγικής, κτίσθηκαν γύρω από αυτή την ιδέα, αναγορεύοντας το επιθετικό πνεύμα και τον αιφνιδιασμό ως την πεμπτουςία του δόγματός τους, **εξασφαλίζοντας την άμυνα στο στρατηγικό επίπεδο, μέσω της επίθεσης στο επιχειρησιακό και στο τακτικό.** Μακροπρόθεσμα δε, η αποδεδειγμένη ικανότητα των Ισραηλινών για σύλληψη – σχεδιασμό – εκτέλεση του κυριολεκτικά απίθανου, ενστάλαξε έναν διαρκή φόβο στους Άραβες για την ασύμμετρη, ανορθόδοξη, μη ισοδύναμη και συνάμα τρομερή απάντηση, που ήταν δεδομένο ότι θα δέχονταν αν επιτίθεντο στο Ισραήλ, καθιστάμενη έτσι ο κρισιμότερος πυλώνας της αποτρεπτικής ισχύος του.

Σχετικά με τα τεχνικά - μεθοδολογικά στοιχεία της εργασίας, αναφέρεται ότι η συγκεκριμένη ιστορική περίοδος επελέγη για τους παρακάτω λόγους:

α. Οικονομίας της εργασίας και δυνατότητας στοιχειώδους εμβάθυνσης, αντί αδρομερούς περιγραφής.

β. Μολονότι τα εξεταζόμενα στοιχεία χαρακτηρίζαν τον ισραηλινό τρόπο στρατιωτικής δράσης από τον πόλεμο της Ανεξαρτησίας του 1948, ή ακόμα και πριν από αυτόν, οι τρεις πόλεμοι της υπόψη περιόδου έδωσαν την ευκαιρία για την πλήρη ανάδειξή τους.

γ. Κατά τη διάρκειά της έλαβαν χώρα οι σημαντικότερες αραβοϊσραηλινές συγκρούσεις, που διαμόρφωσαν σε μεγάλο βαθμό τον σημερινό χάρτη της Μέσης Ανατολής.

Εξάλλου, ως επιστημονική μεθοδολογία, έχει επιλεγεί η ιστορική περιγραφή των τριών αραβοϊσραηλινών πολέμων της περιόδου 1967 – 1973 και η ανάλυση των επεισοδίων κατά τη διεξαγωγή τους, που θεμελιώνουν τη θέση της εργασίας.

Τέλος, η δομή της διπλωματικής στηρίζεται σε τρία μέρη, ως ακολούθως:

α. Το πρώτο περιλαμβάνει δύο κεφάλαια, αυτά του θεωρητικού πλαισίου και της εξέλιξης της αραβοϊσραηλινής διαμάχης, από την ανάπτυξη του σιωνισμού στη δεκαετία του 1920, μέχρι και τον δεύτερο αραβοϊσραηλινό πόλεμο του 1956. Στο κεφάλαιο του θεωρητικού πλαισίου, θα γίνει αναφορά στα αίτια του διακρατικού ανταγωνισμού και του πολέμου. Επιπλέον, γίνεται μνεία στους πυλώνες της υψηλής στρατηγικής των κρατών, στα επίπεδα, στις αρχές του πολέμου και στην έννοια του στρατηγικού αιφνιδιασμού. Το κεφάλαιο της προ-1967 εξέλιξης της αραβοϊσραηλινής διαμάχης, έχει ως στόχο να εισαγάγει ομαλά τον αναγνώστη στην επίμαχη περίοδο, μέσω μιας γενικής περιγραφής των κυριότερων γεγονότων με στρατηγικό αντίκτυπο, από την εποχή της Βρετανικής Εντολής στην περιοχή και την ίδρυση του Ισραήλ το 1948, έως τον πόλεμο του 1956 και την επακόλουθη οριστικοποίηση των αρχών της ισραηλινής στρατιωτικής στρατηγικής.

β. Το δεύτερο μέρος εστιάζει στις στρατιωτικές συγκρούσεις, περιλαμβάνοντας ένα κεφάλαιο για κάθε πόλεμο που έλαβε χώρα την υπόψη περίοδο, δηλαδή τον Πόλεμο των Έξι Ημερών (1967), τον Πόλεμο της Φθοράς (1967-70) και τον Πόλεμο του Γιομ Κιπούρ (1973).

γ. Τέλος, η εργασία κλείνει με το κεφάλαιο των συμπερασμάτων, όπου γίνεται ανακεφαλαίωση, προς υποστήριξη της βασικής θέσης της εργασίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

1.1 Αίτια του πολέμου

Αναζητώντας τα αίτια που προκαλούν το φαινόμενο του πολέμου, ως ύστατης κύρωσης της διεθνούς πολιτικής, θα προσεγγίσουμε το ζήτημα υπό την οπτική του πολιτικού ρεαλισμού, ως αναμφίβολα της κυρίαρχης προσέγγισης στη μελέτη των διεθνών σχέσεων, συνδυάζοντας τον κλασικό με τον δομικό. Ο κλασικός ρεαλισμός, όπως αυτός εκφράζεται πρωτίστως από τον Θουκυδίδη,¹ αλλά και τον Χόμπς,² υποστηρίζει ότι ο ανταγωνισμός ανάμεσα στις πολιτικές κοινότητες αποτυπώνει εγγενείς τάσεις της ανθρώπινης φύσης προς την επιδίωξη του στενού συμφέροντος, τον ανταγωνισμό και την επιθετικότητα.³ Όπως καταγράφεται στον μνημειώδη διάλογο των Αθηναίων με τους Μηλίους: «Ο ισχυρός επιβάλλει ό,τι του επιτρέπει η δύναμή του και ο αδύνατος υποχωρεί όσο του επιβάλλει η αδυναμία του».⁴

Πέραν των ορμέφυτων κινήτρων για πόλεμο, το σημείο εκκίνησης του πολιτικού ρεαλισμού, το γεγονός δηλαδή ότι στο διεθνές σύστημα παρατηρείται μια έλλειψη οργανωμένης τάξης κατά το πρότυπο της εσωτερικής διακυβέρνησης, επιβεβαιώνεται απολύτως στις αραβοϊσραηλινές συγκρούσεις της υπό μελέτη περιόδου. Δεν υφίσταται κεντρική εξουσία που να επιβάλλει την τάξη, με άλλα λόγια, το διεθνές σύστημα είναι άναρχο.⁵ Το στοιχείο της αναρχίας είναι μείζονος σημασίας⁶ διότι δημιουργεί στα κράτη, που έχουν ως πρωταρχικό στόχο την επιβίωσή τους, αίσθημα ανασφάλειας και φόβου.⁷ Ο φόβος αποτελεί πρωταρχικό κίνητρο στρατηγικής συμπεριφοράς και τα κράτη τον μετριάζουν μέσω της αύξησης της ισχύος τους, δημιουργώντας όμως το λεγόμενο δίλημμα ασφαλείας, που αποτελεί

¹ Θουκυδίδης, *Θουκυδίδου Ιστορία του Πελοποννησιακού Πολέμου* (μτφρ. Αγγέλου Σ. Βλάχου, Αθήνα: Εστία, 1998).

² Thomas Hobbes, *Leviathan* (edited, with an introduction by C. B. Macpherson, New York: Penguin Books, 1985), 185-186.

³ Andrew Heywood, *Διεθνείς Σχέσεις και Πολιτική στην Παγκόσμια Εποχή* (Αθήνα: εκδόσεις Κριτική, 2013), 417.

⁴ Θουκυδίδης, *Ιστορία*, Ε' 89.

⁵ Αθανάσιος Πλατιάς, *Διεθνείς Σχέσεις και Στρατηγική στον Θουκυδίδη* (Αθήνα: Εστία, 2000), 26.

⁶ Kenneth Waltz, *Theory of International Politics*, (Reading, Mass.: Addison – Wesley, 1979), 88.

⁷ Πλατιάς, *Διεθνείς Σχέσεις και Στρατηγική στον Θουκυδίδη*, 28.

άλλο ένα αίτιο πολέμου.⁸ Όπως θα διαπιστώσουμε, μολονότι μελετούμε μια ιστορική περίοδο μεσούντος του Ψυχρού Πολέμου, όσο και αν οι αντιμαχόμενες δυνάμεις ελάμβαναν υπόψη τις θέσεις των δύο υπερδυνάμεων, παρόλα αυτά ενεργούσαν με βάση τα κρατικά τους συμφέροντα. Σε ότι αφορά στον ΟΗΕ, ως τον οργανισμό που προσομοιώνει για τους ρομαντικούς την ιδεατή διεθνή κοινωνία, χρησιμοποιήθηκε μόνο χρησιμοθηρικά από όλους τους εμπλεκόμενους, αποδεικνύοντας ότι δεν υπάρχει τίποτα δυνατότερο στην σκακιέρα των διεθνών σχέσεων, κανένα ισχυρότερο και επαρκέστερο επιχείρημα στην πραγματικότητα της διεθνούς αναρχίας, από έναν νικηφόρο στρατό που πατά στο έδαφος του αντιπάλου.

Για όλες τις πολιτείες, πρώτο έρχεται το συμφέρον της επιβίωσης και είναι αυτό για το οποίο πολεμούσε το Ισραήλ. Εκτός από την επιβίωση, οι πολιτείες οφείλουν να μεριμνούν για την εδαφική ακεραιότητα και την ανεξαρτησία τους.⁹ Εκτός από αυτά τα πολύ βασικά μελήματα, τα κράτη κινούμενα σε ένα ανταγωνιστικό διεθνές σύστημα, είναι αναγκασμένα να διατηρήσουν τη σχετική τους θέση στην κατανομή ισχύος. Αν η σχετική τους θέση χειροτερεύσει και αυτή των αντιπάλων τους βελτιωθεί, τότε ενδέχεται να τεθεί σε κίνδυνο η ασφάλειά τους. Οι πολιτείες λοιπόν, έχουν κάθε κίνητρο να εμποδίσουν τη σχετική αναβάθμιση των αντιπάλων τους στη διεθνή κατανομή ισχύος.¹⁰ Αυτό το αίτιο πολέμου, της άνισης ανάπτυξης του αντιπάλου,¹¹ εντοπίσθηκε από τον Θουκυδίδη ως το σημαντικότερο στην Ιστορία του Πελοποννησιακού Πολέμου και ισχύει και στην περίπτωση των αραβοϊσραηλινών της υπόψη περιόδου, τόσο πριν, αλλά κυρίως μετά τον πόλεμο του 1967, όπου η τεράστια ισχυροποίηση του Ισραήλ δημιούργησε το φόβο στους Άραβες ότι αν δεν επιτίθεντο όσο μπορούσαν, δεν θα μπορούσαν αργότερα να πάρουν πίσω τα εδάφη που είχαν απολέσει.

⁸ Ibid., 30.

⁹ Ibid., 32.

¹⁰ Ibid., 33.

¹¹ Athanasios Platias and Constantinos Koliopoulos, *Thucydides on strategy* (Athens: Eurasia, 2006), 79.

1.2 Στρατηγική: Επίπεδα και αρχές του πολέμου

1.2.1 Υψηλή στρατηγική

Σύμφωνα με τον Παπασωτηρίου,¹² η στρατηγική είναι έννοια που αφορά τις συγκρούσεις δύο ή περισσοτέρων αντιπάλων θελήσεων. Αναφέρεται στην αλληλεπίδραση αντιμαχομένων πλευρών, στα διαδοχικά αλληλοκτυπήματα που αποσκοπούν στην κάμψη της θέλησης του αντιπάλου. Η στρατηγική σκέψη έχει τις ρίζες της σε ένα συγκεκριμένο τρόπο διαμάχης, στον οποίο οι αντίπαλες πλευρές χρησιμοποιούν ή απειλούν να χρησιμοποιήσουν ένοπλη βία. Στο ίδιο έργο, μνημονεύεται ο ορισμός του στρατηγού Beaufre για την στρατηγική ως την «τέχνη της διαλεκτικής δύο αντιπάλων θελήσεων που χρησιμοποιούν βία για να επιλύσουν τη διένεξή τους».¹³ Ο Αμερικανικός Στρατός ορίζει την στρατηγική ως την «τέχνη και επιστήμη της ανάπτυξης και χρήσης των αναγκαίων πολιτικών, οικονομικών, ψυχολογικών και στρατιωτικών δυνάμεων σε ειρήνη και πόλεμο, που επιτρέπουν τη μέγιστη υποστήριξη στην πολιτική, με σκοπό την αύξηση των πιθανοτήτων και διαμόρφωσης ευνοϊκών συνθηκών για την επίτευξη της νίκης και μείωσης των πιθανοτήτων για ήττα»,¹⁴ ενώ ο Liddell Hart μιλάει για την «τέχνη της κατανομής και εφαρμογής στρατιωτικών μέσων για τη πραγματοποίηση των σκοπών της πολιτικής».¹⁵

1.2.2 Διαστάσεις υψηλής στρατηγικής

Οι προαναφερθέντες ορισμοί παρατέθηκαν με σκοπό την οριοθέτηση της συνολικής στρατηγικής ενός κράτους, που περιλαμβάνει το σύνολο των μέσων που χρησιμοποιούν οι αντιμαχόμενοι για την προώθηση των στόχων τους, της αναφερόμενης και ως υψηλής στρατηγικής. Αυτή έχει πέντε βασικές διαστάσεις μέσα στις οποίες κινούνται οι εμπόλεμοι:¹⁶

α. Στρατιωτική στρατηγική. Αναφέρεται στη χρήση των τριών κλάδων των Ενόπλων Δυνάμεων (ΕΔ) για την προώθηση των στόχων των

¹² Χαράλαμπος Παπασωτηρίου, *Ο Αγώνας για την Ελληνική Ανεξαρτησία* (Αθήνα: εκδόσεις Σιδέρης, 1996).

¹³ *Ibid.*, 15-16.

¹⁴ U.S. Joint Chiefs of Staff, *Dictionary of United States Military Terms for Joint Usage* (1960), 135.

¹⁵ Κωνσταντίνος Κολιόπουλος, *Η Υψηλή Στρατηγική της Αρχαίας Σπάρτης (750-192 π.Χ.)* (Αθήνα: εκδόσεις Ποιότητα, 2001), 27.

¹⁶ Παπασωτηρίου, *Ο Αγώνας για την Ελληνική Ανεξαρτησία*, 17-23.

εμπολέμων και είναι η διάσταση της ισραηλινής υψηλής στρατηγικής που αποπειράται να αναλύσει η παρούσα εργασία. Απαντάται και ο ταυτόσημος όρος στρατηγικό ή αμυντικό δόγμα. Σύμφωνα με έναν ορισμό, το στρατηγικό δόγμα είναι η θεωρία μιας συγκεκριμένης πολιτείας, για το πως να παραγάγει ασφάλεια για τον εαυτό της. Αποτελεί μια νοητική αλυσίδα, όπου στρατιωτικές δυνατότητες συνδέονται με στρατιωτικά αποτελέσματα, που με τη σειρά τους συνδέονται με πολιτικές στοχεύσεις.¹⁷

β. Οικονομία

γ. Εσωτερική πολιτική

δ. Διεθνής νομιμοποίηση

ε. Διπλωματία

1.2.3 Επίπεδα του πολέμου

Η στρατιωτική στρατηγική, ως χρήση του στρατεύματος στον πόλεμο, υποδιαιρείται αντίστοιχα σε επίπεδα. Σε αυτό το σημείο, οι απόψεις των θεωρητικών ποικίλουν, χωρίς όμως να αποκλίνουν σημαντικά.

Ο Παπασωτηρίου, ακολουθώντας την κλασική κατά Clausewitz, κατηγοριοποίηση, αναγνωρίζει δύο επίπεδα. Το τακτικό και το στρατηγικό.¹⁸ Ως τακτικό, ορίζει τη χρήση των ενόπλων δυνάμεων με σκοπό τη νίκη στη μάχη, ενώ ως στρατηγικό, την εκμετάλλευση των επιτυχιών στις μάχες με σκοπό την προώθηση των πολιτικών στόχων του πολέμου. Στις παραδόσεις του, ο καθηγητής διδάσκει ότι το ενδιάμεσο επιχειρησιακό επίπεδο, προστέθηκε την περίοδο του Μεσοπολέμου από τους Σοβιετικούς μελετητές, στην προσπάθειά τους να διαμορφώσουν δόγμα συμβατό με τις ιδιαίτερες συνθήκες υπό τις οποίες επιχειρούσε ο Κόκκινος Στρατός και συγκεκριμένα τις πολύ μεγάλες στρατιωτικές δυνάμεις και – κυρίως - τις αχανείς εκτάσεις.¹⁹

Στο ίδιο ζήτημα, ο Luttwak²⁰ υποστηρίζει ότι το αμιγώς στρατιωτικό σκέλος της υψηλής στρατηγικής, διακρίνεται σε τέσσερα επίπεδα, κατά

¹⁷ Yoan Ben-Horin and Bary Posen, *Israel's Strategic Doctrine*, (Santa Monica: Rand Corporation, 1981), 1.

¹⁸ Παπασωτηρίου, *Ο Αγώνας για την Ελληνική Ανεξαρτησία*, 18.

¹⁹ Η σοβιετική στρατιωτική σκέψη κυριαρχείται από τη θεωρία των επιχειρήσεων σε βάθος (deep operations) της οποίας η πατρότητα αποδίδεται σε μια ομάδα θεωρητικών της στρατιωτικής επιστήμης και τέχνης, της οποίας οι πλέον επιφανείς είναι ο Αλέξανδρος Σβέτσιν (Aleksandr Svechin), ο Μιχαήλ Τουχασέφσκυ (Mikhail Tukhachevsky) και ο Βλαδίμηρος Τριανταφύλωφ (Vladimir Triandafilov).

²⁰ Edward Luttwak, *Strategy. The logic of war and peace* (London: Harvard University Press, 2001), 87-167.

αύξουσα σειρά: τεχνικό, τακτικό, επιχειρησιακό και τέλος στρατηγικής θεάτρου. Εν συντομία, το τεχνικό επίπεδο αφορά στην απόδοση των οπλικών συστημάτων, το τακτικό εξετάζει τη διαδικασία εμπλοκής μεταξύ στρατιωτικών μονάδων, ενώ το επιχειρησιακό εξετάζει τη διεξαγωγή μιας μάχης στο σύνολό της. Κλιμακούμενα, η στρατηγική θεάτρου εισάγει τη σχέση στρατιωτικής ισχύος με τον γεωγραφικό χώρο, αφήνοντας τα πολιτικά, οικονομικά και ηθικά χαρακτηριστικά της υπόψη περιοχής στην αρμοδιότητα της υψηλής στρατηγικής.

Ο Κολιόπουλος,²¹ υιοθετώντας τον Jomini, συνδέει τα επίπεδα του πολέμου με τα κλιμάκια των δυνάμεων που επιχειρούν. Έτσι, αναφέρει ως τακτικό το επίπεδο που περιλαμβάνει τις ενέργειες από το κλιμάκιο της ομάδας μέχρι της μεραρχίας και το ονομάζει «η τέχνη του λοχαγού», ακολουθεί το επίπεδο της υψηλής τακτικής που αναφέρεται σε επιχειρήσεις από σώμα στρατού μέχρι ομάδα στρατιών - «η τέχνη του στρατηγού» - και τέλος το στρατηγικό, όπου πλέον το αντικείμενο κυμαίνεται από μια εκστρατεία σε ένα συγκεκριμένο μέτωπο, μέχρι τη γενική πολιτική του πολέμου και είναι αρμοδιότητα του εθνικού ηγέτη.

Η επικρατέστερη θέση πάνω στο θέμα, που συγκεφαλαιώνει τις προαναφερθείσες, αποτυπώνεται στο σχετικό εγχειρίδιο εκστρατείας του Ελληνικού Στρατού,²² όπως παρακάτω:

Οι επιχειρήσεις διευθύνονται, σχεδιάζονται και διεξάγονται σε τρία επίπεδα, ήτοι σε στρατηγικό, επιχειρησιακό και τακτικό. Διευθύνονται σε στρατηγικό, ενώ σχεδιάζονται και διεξάγονται - εκτελούνται σε επιχειρησιακό και τακτικό επίπεδο. Ωστόσο, ο διαχωρισμός των επιπέδων σπάνια είναι ξεκάθαρος. Κατά συνέπεια και η σχέση μεταξύ των τριών επιπέδων δεν συνδέεται σαφώς με συγκεκριμένο επίπεδο διοικήσεως, μέγεθος ή είδος δύναμης.

Στο στρατηγικό επίπεδο οι ένοπλες δυνάμεις αναπτύσσονται και εμπλέκονται στα πλαίσια των ευρύτερων πολιτικών κατευθύνσεων/ οδηγιών, σε συνδυασμό με τα άλλα διπλωματικά ή οικονομικά μέσα, προκειμένου να επιτευχθούν οι στρατηγικοί αντικειμενικοί σκοποί (ΑΝΣΚ).

²¹ Κωνσταντίνος Κολιόπουλος, *Στρατηγικός Αιφνιδιασμός, Υπηρεσίες Πληροφοριών και Αιφνιδιαστικές Επιθέσεις* (Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 2000), 149.

²² ΓΕΣ/Διεύθυνση Δόγματος, *ΕΕ 100-1 Επιχειρήσεις Χερσαίων Δυνάμεων* (Αθήνα: ΤΥΕΣ, 2008), 48-49.

Το επιχειρησιακό επίπεδο συνδέει, μέσω της επιχειρησιακής τέχνης, την τακτική ανάπτυξη των δυνάμεων με τους στρατηγικούς ΑΝΣΚ. Στο επίπεδο αυτό, δυνάμεις αναπτύσσονται και χρησιμοποιούνται προς επίτευξη των στρατηγικών ΑΝΣΚ, σε ένα καθορισμένο Θέατρο Επιχειρήσεων ή σε μια περιοχή διακλαδικών επιχειρήσεων εντός του Θεάτρου Πολέμου. Αυτό σημαίνει διεξαγωγή παρατεταμένων επιχειρήσεων, με ταυτόχρονες και/ή συνεπακόλουθες ενέργειες των εμπλεκόμενων δυνάμεων. Με αυτό τον τρόπο, στο επιχειρησιακό επίπεδο, οι τακτικές επιτυχίες κατά τις επιχειρήσεις συμβάλουν στην επίτευξη των στρατηγικών ΑΝΣΚ.²³

Στο τακτικό επίπεδο, οι δυνάμεις εμπλέκονται για την εκπλήρωση των αποστολών τους.

1.2.4 Αρχές του πολέμου

Θεμελιώδες μάθημα για τους στρατιωτικούς και λοιπούς μελετητές του πολέμου, αποτελούν οι περίφημες δέκα αρχές που τον διέπουν, ώστε να είναι σε θέση αφενός μεν να αντιλαμβάνονται για ποιο λόγο πόλεμοι του παρελθόντος κατέληξαν σε νίκη ή ήττα, αφετέρου δε, να σχεδιάζουν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τους μελλοντικούς. Με αυτή τη λογική θα τις αναφέρουμε και εδώ, προκειμένου να δείξουμε στη συνέχεια πως τους εφήρμοσαν οι Ισραηλινοί. Θα αναλύσουμε τις δύο, το επιθετικό πνεύμα και την αιφνιδιασμό, γύρω από τις οποίες περιστρέφεται η κύρια θεματική της εργασίας.

α. Εκλογή σκοπού και εμμονή σε αυτόν

β. Επιθετικό Πνεύμα

(1) Μόνο με την επιθετική ενέργεια επιτυγχάνονται αποφασιστικά αποτελέσματα, καθόσον μόνο μ' αυτή επιτυγχάνεται η διατήρηση και εκμετάλλευση της πρωτοβουλίας και η επιβολή της θελήσεως επί του αντιπάλου.

(2) Είναι δυνατόν σε ορισμένες περιπτώσεις να επιβάλλεται η ανάληψη αμυντικής ενεργείας, πλην όμως πρέπει πάντοτε να **θεωρείται ως**

²³ Ο όρος επιχειρησιακό επίπεδο, ως ανεξάρτητο επίπεδο πολέμου, εμφανίστηκε για πρώτη φορά στην έκδοση του 1982 του εγχειριδίου εκστρατείας 100-5, *Επιχειρήσεις*, του Στρατού Ξηράς των ΗΠΑ και έκτοτε καθιερώθηκε στο στρατιωτικό λεξιλόγιο.

προσωρινό μέτρο, είτε αναμένοντας ευνοϊκές συνθήκες για την ανάληψη νέας επιθετικής ενεργείας, είτε προς εξοικονόμηση δυνάμεων από μία περιοχή του μετώπου προς όφελος άλλης, όπου επιδιώκεται η επίτευξη αποφασιστικού αποτελέσματος.

- γ. Απλότητα
- δ. Ενότητα Διοίκησης
- ε. Συγκέντρωση
- στ. Οικονομία δυνάμεων
- ζ. Ελιγμός
- η. Αιφνιδιασμός

Συνίσταται στην προσβολή του εχθρού σε αποφασιστικό τόπο και κατάλληλο χρόνο και κατά τρόπο μη αναμενόμενο ή και δια μέσων άγνωστων στον εχθρό. Το να έχει ο εχθρός πλήρη άγνοια των όσων πρόκειται να συμβούν δεν είναι τόσο ουσιώδες, όσο είναι να αντιληφθεί αυτό τόσο αργά, ώστε να μη διαθέτει το χρόνο για αποτελεσματική αντίδραση. Η επίτευξη του αιφνιδιασμού είναι δυνατόν ν' αποφέρει τη μεταβολή της υφισταμένης μεταξύ των αντιπάλων δυνάμεων σχέσεως υπέρ αυτού που επιτυγχάνει τον αιφνιδιασμό. Η επίδραση της αρχής αυτής επί του ηθικού είναι τεράστια.

- θ. Ασφάλεια
- ι. Ηθικό²⁴

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΑΡΑΒΟΪΣΡΑΗΛΙΝΗΣ ΔΙΑΜΑΧΗΣ ΜΕΧΡΙ ΤΟ 1967

2.1 Ιστορική επισκόπηση μέχρι το 1948

Ο υπερχιλιετής πόθος των Εβραίων να επιστρέψουν στη γη των προγόνων τους, μετά τους διωγμούς που είχαν υποστεί από τους Ρωμαίους το 70 π.Χ. και το 132 π.Χ.²⁵, βρήκε τη σύγχρονη πολιτική του έκφραση στο κίνημα του σιωνισμού,²⁶ ενός πολιτικού κινήματος που ξεκίνησε τον 19^ο αιώνα με σκοπό τη δημιουργία ενός εβραϊκού κράτους στην Παλαιστίνη. Αυτή

²⁴ ΓΕΣ, *ΕΕ 100-1*, 49-52.

²⁵ “Ancient Jewish History: The Diaspora”, Jewish Virtual Library, <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/History/Diaspora.html> (πρόσβαση 8 Νοεμβρίου, 2016).

²⁶ Η ετυμολογία της λέξης προέρχεται από τον λόφο της Σιών στην Ιερουσαλήμ.

η οργάνωση απετέλεσε την αιχμή του δόρατος του εβραϊκού εθνικισμού, στον αγώνα για τη διεθνή αναγνώριση της εβραϊκής υπόστασης στην Παλαιστίνη²⁷ και παρότρυνε τους ανά τον κόσμο Εβραίους, να μεταναστεύσουν στην περιοχή.

Κατά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο (ΠΠ), οι σιωνιστές αποφάσισαν να ιδρύσουν την εβραϊκή λεγεώνα για να πολεμήσει στο πλευρό των Συμμάχων εναντίον των Οθωμανών. Απώτερος στόχος αυτής της ομάδας ήταν να συμμετάσχει στην απελευθέρωση της Παλαιστίνης από τον τουρκικό ζυγό και να πείσει τους Συμμάχους για την ανάγκη μιας εβραϊκής πατρίδας. Σε αντάλλαγμα, τον Νοέμβριο του 1917, μεσούντος του πολέμου, η βρετανική κυβέρνηση εξέδωσε τη Διακήρυξη του Μπαλφούρ,²⁸ εκφράζοντας την υποστήριξή της για την εγκαθίδρυση μιας εθνικής πατρίδας για τους Εβραίους στην Παλαιστίνη. Οι συζητήσεις που προηγήθηκαν της διακήρυξης, επικεντρώθηκαν στις λεπτομέρειες της διατύπωσης. Η φράση «εβραϊκή πατρίδα» χρησιμοποιήθηκε εσκεμμένα αντί της λέξης «πολιτεία», μιας και το Λονδίνο δεν παραδέχτηκε ποτέ ότι στόχος του ήταν η δημιουργία ενός εβραϊκού κράτους. Επιπλέον, η πατρίδα αυτή οριοθετούνταν μέσα στην Παλαιστίνη, προς αποφυγή του εποίκισμού όλης της περιοχής, ενώ στο τελικό κείμενο προστέθηκε και η αναφορά στα δικαιώματα των μη εβραϊκών κοινοτήτων.²⁹

Στη διάρκεια του Α΄ ΠΠ, οι Σύμμαχοι έδωσαν στους Άραβες ηγέτες υποσχέσεις για ανεξαρτησία, οι οποίες εφαρμόστηκαν αργότερα στο Ιράκ (1930), τον Λίβανο (1943) και τη Συρία (1946). Πολλοί Άραβες όμως, πίστευαν ότι η διευθέτηση όφειλε να αφορά και στην περιοχή της Παλαιστίνης, στα πλαίσια μιας «Μεγάλης Συρίας». Η Βρετανία είχε καταλάβει το 1917 την Παλαιστίνη από τους Τούρκους.³⁰ Το 1922, το Συμβούλιο της ΚΤΕ έδωσε Εντολή στη Βρετανία, με την οποία της ανέθεσε μεταξύ άλλων να διοικήσει την Παλαιστίνη και να εφαρμόσει τη Διακήρυξη Μπαλφούρ. Οι Εβραίοι της Διασποράς ενθαρρύνθηκαν να μεταναστεύσουν κατά χιλιάδες στη

²⁷ Chaim Herzog, *Οι Αραβοϊσραηλινοί Πόλεμοι - Η αραβοϊσραηλινή διένεξη από το 1948 μέχρι σήμερα* (Αθήνα: Εκδόσεις Λιναίος, 2011), 39-40.

²⁸ Άρθουρ Τζέιμς Μπαλφούρ, Υπουργός Εξωτερικών της Μ. Βρετανίας εκείνη τη περίοδο.

²⁹ “1917 The Balfour Declaration”, History, <http://www.history.com/this-day-in-history/the-balfour-declaration> (πρόσβαση 3 Νοεμβρίου, 2016).

³⁰ “The Birth of Israel”, YouTube video, BBC documentary film, 2008, posted by “anyathor007” 18 August, 2012, <https://www.youtube.com/watch?v=vCC3BEwdS0M> (πρόσβαση 11 Οκτωβρίου, 2016).

«Γη της Επαγγελίας» και των προγόνων τους, προς μεγάλη αντίδραση των ντόπιων Αράβων. Η πληθυσμιακή ισορροπία της περιοχής άρχισε να διαταράσσεται και οι συγκρούσεις άρχισαν να γίνονται ολοένα και συχνότερες με αποτέλεσμα καθημερινές συγκρούσεις. Η Εντολή Διοίκησης που δόθηκε στη Βρετανία, περιελάμβανε ολόκληρη την περιοχή της Υπεριορδανίας στην ανατολική όχθη του Ιορδάνη, καθώς και την περιοχή της Δυτικής Όχθης. Το 1922, ο Βρετανός υπουργός Αποικιών Γουίνστον Τσόρτσιλ, δημιούργησε ένα εμιράτο υπό τον εμίρη (μετέπειτα βασιλιά) Αμπντουλάχ στην περιοχή της Υπεριορδανίας, που θα γινόταν στη συνέχεια το ανεξάρτητο κράτος της Ιορδανίας (1946). Οι σφοδρές συγκρούσεις του Μεσοπολέμου οδήγησαν το 1937 την αρμόδια βρετανική βασιλική επιτροπή, να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι δεν υπήρχε προοπτική για τους Εβραίους και τους Άραβες να συνυπάρξουν και για τον λόγο αυτό πρότεινε τη δημιουργία εβραϊκού κράτους σε ένα τμήμα της Παλαιστίνης, τη διατήρηση της Εντολής για την Ιερουσαλήμ και την προσάρτηση του υπολοίπου στην Υπεριορδανία.³¹

Ο Β΄ ΠΠ επέφερε, εκ των πραγμάτων, μια διακοπή στην αραβοϊσραηλινή αντιπαράθεση. 32.000 Εβραίοι της Παλαιστίνης στρατολογήθηκαν και εκπαιδεύτηκαν από τον Βρετανικό Στρατό για να πολεμήσουν τον Άξονα. Αργότερα, μετά τον πόλεμο, οι άνδρες αυτοί θα αποτελούσαν τον πυρήνα του στρατού του Ισραήλ.³² Μετά τον πόλεμο, μεγάλο μέρος των Εβραίων που επέζησαν των συγκρούσεων και της γενοκτονίας, αξίωσαν να φύγουν από την Ευρώπη και να εγκατασταθούν στην Παλαιστίνη. Η βρετανική κυβέρνηση όμως έθετε δραστικούς περιορισμούς στην εβραϊκή μετανάστευση, καθώς και στην πώληση γης σε Εβραίους εποίκους. Επικεφαλής της ένοπλης αντίστασης στις βρετανικές αρχές και των επιχειρήσεων έναντι των Αράβων, τέθηκε η Χαγκανά,³³ ο μυστικός εβραϊκός στρατός, που είχε συγκροτηθεί το 1920 ως ένοπλη ομάδα αυτοπροστασίας³⁴ και εκπαιδευε τα μέλη της να επιχειρούν σε ολιγομελείς ομάδες με φορητό οπλισμό.³⁵ Οι επιχειρήσεις της Χαγκανά και οι ανάγκες αστυνόμευσης λόγω των συνεχών περιστατικών βίας ανάμεσα σε Άραβες και

³¹ Herzog, *Οι Αραβοϊσραηλινοί Πόλεμοι*, 41.

³² “The Birth of Israel”, BBC documentary film.

³³ Χαγκανά σημαίνει «άμυνα».

³⁴ «Η Ιστορία της Παλαιστίνης», Σαν Σήμερα, <https://www.sansimera.gr/articles/24> (πρόσβαση 07 Οκτωβρίου, 2016).

³⁵ S. Ramati, *The Israel Defence Forces Israel Today 4* (Jerusalem: Israel Digest, 1961), 3.

Εβραίους, ανάγκασαν τη Βρετανία να ενισχύσει την στρατιωτική της παρουσία στην Παλαιστίνη. Με εξαντλημένη την οικονομία και το έμφυχο δυναμικό της από τον Β΄ ΠΠ, η βρετανική κυβέρνηση βρέθηκε εμπλεκόμενη σε μια μεγάλης κλίμακας σύγκρουση, αποφασίζοντας έτσι να επιστρέψει την Εντολή Διοίκησης στη διεθνή κοινότητα.³⁶ Εν τω μεταξύ, μεγάλος αριθμός Αράβων εγκατέλειπε τις οικίες και τα χωριά του, σε μεγάλο βαθμό λόγω ωμοτήτων εκ μέρους των παραστρατιωτικών εβραϊκών οργανώσεων. Οι Άραβες κατηγορήσαν τους Εβραίους για εφαρμογή του Σχεδίου «Δ», εθνοκάθαρση εις βάρος τους, με εκτελεστικό όργανο την ομάδα Ιργκούν, την πλέον σκληροπυρηνική οργάνωση των Εβραίων.³⁷

Την κρίσιμη εκείνη περίοδο, στο επίκεντρο της εβραϊκής προσπάθειας για ανεξαρτησία και εδραίωση στην περιοχή, βρέθηκε μια από τις πλέον ιστορικές μορφές του Ισραήλ, ο επονομαζόμενος και αρχιτέκτονας του εβραϊκού κράτους, ο Δαβίδ Μπεν Γκουριόν (1886-1973), διατελέσας δύο φορές πρωθυπουργός του Ισραήλ (1948-1953 και 1955-1963). Ενεργώντας ταυτόχρονα ως πρωθυπουργός και ως υπουργός άμυνας, οραματίστηκε και τέθηκε επικεφαλής του μετασχηματισμού των εβραϊκών κοινοτήτων σε ένα ανεξάρτητο και λειτουργικό κράτος, θεωρώντας ως κύριο μοχλό αυτού του μετασχηματισμού, το στράτευμα. Ήδη από τα τέλη του 1945, επεδίωξε τη δημιουργία ενός ισχυρού στρατού που θα μπορούσε να αντεπεξέλθει στις προκλήσεις ενός γενικευμένου πολέμου, που θεωρούσε αναπόφευκτο.³⁸ Παρότι η βρετανική απαγόρευση καθιστούσε αδύνατη την προμήθεια βαρέως υλικού (τεθωρακισμένα, πυροβολικό, αεροσκάφη, πλοία κλπ), ο Γκουριόν αντελήφθη έγκαιρα ότι το αποφασιστικό σημείο ήταν να οργανώσει, με κάθε κόστος και με οποιαδήποτε μεθόδευση, ένοπλες δυνάμεις, ικανές να αμυνθούν έναντι των τακτικών αραβικών στρατών, χωρίς καμία εξωτερική βοήθεια.³⁹ Κατά τη διάρκεια του πρώτου αραβοϊσραηλινού πολέμου και συγκεκριμένα την 31 Μαΐου, με διαταγή του Γκουριόν η Χαγκανά μετονομάστηκε σε Ισραηλινές Ένοπλες Δυνάμεις - ΙΕΔ (Israel Defense Force – IDF) απορροφώντας (ακόμα και με τη χρήση βίας, όπως στην περίπτωση

³⁶ Herzog, *Οι Αραβοϊσραηλινοί Πόλεμοι*, 43

³⁷ “The Birth of Israel”, BBC documentary film.

³⁸ Herzog, *Οι Αραβοϊσραηλινοί Πόλεμοι*, 200.

³⁹ Netanel Lorch, “The Arab – Israeli Wars”, Israel Ministry of Foreign Affairs, 2013, <http://www.mfa.gov.il/mfa/aboutisrael/history/pages/the%20arab-israeli%20wars.aspx>, (πρόσβαση 09 Οκτωβρίου, 2016).

της διάλυσης της αυτόνομης μονάδας Ιργκούν)⁴⁰ όλες τις ένοπλες εβραϊκές οργανώσεις. Εξάλλου, πέραν της αμιγώς πολεμικής αποστολής, οι ΙΕΔ ήταν για τον Γκουριόν ο θεσμός που θα σφυρηλατούσε τον νέο ισραηλινό πολίτη και γι' αυτό επέμενε να διατηρηθούν μακριά από κάθε είδους πολιτικές και κομματικές επιρροές.⁴¹ Η αταλάντευτη αποφασιστικότητα του Γκουριόν στην επιδίωξη των στόχων της ισραηλινής υψηλής στρατηγικής και η άποψή του για τον κραταιό ρόλο του στρατού ως το κύριο όργανο επιβολής της, διαμόρφωσε σε πολύ μεγάλο βαθμό την νοοτροπία των Ισραηλινών για τα ζητήματα στρατηγικής.

Ένα χρόνο πριν την διακήρυξη της ανεξαρτησίας του Ισραήλ και συγκεκριμένα στις 29 Νοεμβρίου 1947, το Γενικό Συμβούλιο του ΟΗΕ εξέδωσε μία απόφαση σύμφωνα με την οποία η Παλαιστίνη θα διχοτομούταν και θα δημιουργούνταν δύο κράτη, ένα Εβραϊκό και ένα Παλαιστινιακό, με την Ιερουσαλήμ να είναι ουδέτερο έδαφος, στα οποίο θα σταθμεύουν δυνάμεις των Ηνωμένων Εθνών.⁴² Το σχέδιο αυτό έγινε αποδεκτό από την εβραϊκή πλευρά αλλά όχι από τους Παλαιστίνιους και ολόκληρο τον Αραβικό Σύνδεσμο.⁴³ Η ίδια απόφαση μιλούσε και για τον τερματισμό της Βρετανικής Εντολής, η οποία εν τέλει πραγματοποιήθηκε.

2.2 Ο πρώτος αραβοϊσραηλινός πόλεμος (1948)

Στις 14 Μαΐου 1948, ο Γκουριόν έγραφε στο ημερολόγιό του: «Στις τέσσερις το απόγευμα ανακηρύχθηκε η ίδρυση του κράτους του Ισραήλ. Η μοίρα του βρίσκεται πλέον στα χέρια των Ενόπλων Δυνάμεων». Το ίδιο βράδυ, ο μετέπειτα πρωθυπουργός του Ισραήλ μετέβη στο αρχηγείο του ισραηλινού στρατού στο Τελ Αβίβ. Τις πρώτες πρωινές ώρες της 15ης Μαΐου οι στρατοί πέντε αραβικών κρατών, της Αιγύπτου, της Ιορδανίας, του Ιράκ, της Συρίας και του Λιβάνου, εισέβαλαν στο Ισραήλ.⁴⁴ Ο πρώτος αραβοϊσραηλινός πόλεμος είχε μόλις ξεκινήσει. Διεξήχθη σε όλο το μήκος των

⁴⁰ Herzog, *Οι Αραβοϊσραηλινοί Πόλεμοι*, 148.

⁴¹ Ze'ev Drory, *The Israeli Defence Force and the Foundation of Israel, Utopia in Uniform* (London: RoutledgeCurzon, 2005), 36.

⁴² Βλέπε Χάρτη 1.

⁴³ Ο Αραβικός Σύνδεσμος δημιουργήθηκε το 1947 στο Κάιρο, με ιδρυτικά μέλη τα εξής αραβικά κράτη: Αίγυπτο, Συρία, Λίβανο, Υεμένη, Ιράκ, Σαουδική Αραβία, Υπεριορδανία. Στη συνέχεια προσχώρησαν σταδιακά και οι υπόλοιπες αραβικές χώρες.

⁴⁴ Βλέπε Χάρτη 2.

άτυπων ακόμα συνόρων. Εναντίον Λιβάνου και Συρίας στον βορρά, Ιράκ και Ιορδανίας στην ανατολή, Αιγύπτου ενισχυμένης από σουδανικά τμήματα στο νότο και Παλαιστινίων και λοιπών Αράβων εθελοντών στο εσωτερικό.⁴⁵

Εξαρχής ωστόσο, η φιλοδοξία του βασιλιά της Ιορδανίας Αμπντουλάχ να ηγηθεί της «Μεγάλης Συρίας», οντότητας που θα περιελάμβανε την Ιορδανία, τη Συρία, τον Λίβανο και παλαιστινιακά εδάφη, προκάλούσε την έντονη δυσαρέσκεια των υπολοίπων Αράβων ηγετών - ακόμα και του βασιλιά της Αιγύπτου Φαρούκ, που δεν μπορούσε να ανεχθεί την ανάδειξη μιας ανταγωνιστικής δύναμης στον αραβικό κόσμο. Υπ' αυτές τις συνθήκες, ο συντονισμός της δράσης των αραβικών στρατιωτικών δυνάμεων, που ούτως ή άλλως υστερούσαν αριθμητικά των ισραηλινών - περίπου 25.000 έναντι 35.000 - καθίστατο εξ αρχής προβληματικός.⁴⁶

Τις πρώτες εβδομάδες μετά την εισβολή, οι Άραβες με αιχμή του δόρατος την ισχυρότατη Αραβική Λεγεώνα της Υπεριορδανίας υπό τη διοίκηση του βρετανού Αντιστρατήγου σερ Τζον Μπάγκοτ Γκλάμπ,⁴⁷ κατήγαγαν σημαντικές επιτυχίες στα πεδία των μαχών, φέρνοντας τον ισραηλινό στρατό στα πρόθυρα της κατάρρευσης. Όμως οι Ισραηλινοί, υπό την εμπνευσμένη ηγεσία του Γκουριόν,⁴⁸ αξιοποιώντας με τον καλύτερο δυνατό τρόπο την περίοδο της εκεχειρίας τεσσάρων εβδομάδων που κήρυξε ο ΟΗΕ, προχώρησαν σε εντυπωσιακή ανασύνταξη των δυνάμεών τους και επανεξόπλισαν αυτές με βαρύ οπλισμό και αεροσκάφη από την Τσεχοσλοβακία.⁴⁹ Όταν στις 8 Ιουλίου επαναλήφθηκαν οι συγκρούσεις, ο Ισραηλινός Στρατός, που πλέον ήταν σε θέση να αντιπαρατάξει 65.000 άνδρες,⁵⁰ κατάφερε να αντεπιτεθεί και να κερδίσει το χαμένο έδαφος. Ο πόλεμος αυτός ήταν κυρίως ένας πόλεμος δυνάμεων πεζικού, όπου οι παραδοσιακές στρατιωτικές αρετές της αποφασιστικότητας, της αντοχής, της εφευρετικότητας, της τόλμης και του θάρρους επέτρεψαν στους Ισραηλινούς

⁴⁵ Lorch, "The Arab – Israeli Wars", *Israel Ministry of Foreign Affairs*.

⁴⁶ Μανόλης Κουμάς, «Ο πρώτος αραβοϊσραηλινός πόλεμος», *Η Καθημερινή*, 14 Απριλίου, 2012 <http://www.kathimerini.gr/455600/article/epikairothta/kosmos/o-prwtos-aravoisrahlinos-polemos>, ΚΟΣΜΟΣ (πρόσβαση 07 Οκτωβρίου, 2016).

⁴⁷ Herzog, *Οι Αραβοϊσραηλινοί Πόλεμοι*, 57.

⁴⁸ Αυγουστίνος Ζενάκος, «Δαβίδ Μπεν-Γκουριόν 1886-1973, Ο αρχιτέκτονας του κράτους του Ισραήλ», *Το Βήμα*, 18 Απριλίου, 2004, <http://www.tovima.gr/relatedarticles/article/?aid=158456> (πρόσβαση 07 Οκτωβρίου, 2016).

⁴⁹ "The Birth of Israel", BBC documentary film.

⁵⁰ Benny Morris, *1948 and After: Israel and the Palestinians* (Oxford: Clarendon Press, 1994), 13-16

να επικρατήσουν, αποφεύγοντας τη συντριβή του κράτους τους.⁵¹ Το κίνητρο των Ισραηλινών για να πολεμήσουν σθεναρά ήταν τεράστιο, καθώς οι Άραβες διατράνωναν την πρόθεσή τους να τους ρίξουν στη θάλασσα.⁵² Ο Ισραηλινός Στρατός, όντας ακόμη πολύ κοντά στην καταδρομική κουλτούρα της Χαγκανά, έδωσε τα δείγματα γραφής που θα τον καθιέρωναν ως έναν τρομερό αντίπαλο στο άμεσο μέλλον, επιχειρώντας συνήθως κατά τη νύκτα, επιδιώκοντας πάντα τον αιφνιδιασμό και τη δεισδυσία στα μετόπισθεν των αντιπάλων του.⁵³ Όπως εξήγησε ο Αντιστράτηγος Γικαέλ Γιαντίν αμέσως μετά τον πόλεμο, το 1949, όταν είχε πάρει στην ηλικία των 32 ετών τη θέση του Αντιστρατήγου Γιαακόβ Ντορί ως αρχηγού των ΙΕΔ, οι ημέρες των μετωπικών τακτικών επιθέσεων είχαν παρέλθει. Κατά το ισραηλινό δόγμα, που ήταν ακόμα υπό διαμόρφωση, η στρατιωτική νίκη εξασφαλιζόταν με κυριαρχία επί των γραμμών συγκοινωνιών σε στρατηγικό – επιχειρησιακό επίπεδο και πλευρικές επιθέσεις ή επιθέσεις στα μετόπισθεν στο τακτικό.⁵⁴

Έως τις 18 Ιουλίου, όταν και πάλι με πρωτοβουλία του ΟΗΕ τα δύο μέρη συμφώνησαν σε νέα αναστολή των εχθροπραξιών, οι Ισραηλινοί είχαν θέσει υπό τον έλεγχό τους παλαιστινιακά εδάφη και εκτός των ορίων του εβραϊκού κράτους. Ήταν πλέον σαφές ότι η πρωτοβουλία των κινήσεων είχε περάσει στο αντίπαλο στρατόπεδο. Περί τα τέλη Δεκεμβρίου, η επικράτηση του Ισραήλ ήταν ολοκληρωτική: η έρημος του Νεγκέβ, στα νότια, και η περιοχή της Γαλιλαίας, στον βορρά, είχαν τεθεί υπό τον πλήρη έλεγχο του ισραηλινού στρατού, που πλέον είχε περάσει τα σύνορα με τον Λίβανο και είχε μεταφέρει το μέτωπο των επιχειρήσεων σε εχθρικό έδαφος.

Στις 13 Ιανουαρίου 1949, και ενώ ήταν σαφές ότι τα πέντε αραβικά κράτη δεν μπορούσαν να επικρατήσουν στρατιωτικά του Ισραήλ, ξεκίνησαν στη Ρόδο διαπραγματεύσεις υπό την αιγίδα των Ηνωμένων Εθνών για την υπογραφή ανακωχής. Τελικά, η συνομολόγηση, έως και τις 20 Ιουλίου, τεσσάρων διμερών συμφώνων, ανάμεσα στο Ισραήλ από τη μία πλευρά και, διαδοχικά, την Αίγυπτο, τον Λίβανο, την Ιορδανία και τη Συρία, από την άλλη, σήμανε το τέλος του πρώτου αραβοϊσραηλινού πολέμου, του πλέον

⁵¹ Μάικλ Κάρβερ, «Συμβατικοί Πόλεμοι κατά την Πυρηνική Εποχή», στο *Οι Δημιουργοί της Σύγχρονης Στρατηγικής από τον Μακιαβέλι στην Πυρηνική Εποχή*, επιμέλεια Πήτερ Πάρετ (Αθήνα: εκδόσεις Τουρική, 2004), 935.

⁵² “The Birth of Israel”, BBC documentary film.

⁵³ Herzog, *Οι Αραβοϊσραηλινοί Πόλεμοι*, 202.

⁵⁴ Sir Basil H. Liddell Hart, *Στρατηγική της Έμμεσης Προσεγγίσεως* (Θεσσαλονίκη: εκδόσεις Βάνιας, 1995), 597.

αιματοβαμμένου στην ιστορία του κράτους του Ισραήλ με 6.373 νεκρούς.⁵⁵ Οι απώλειες των Αράβων υπολογίζονται σε 15.000 νεκρούς στρατιώτες και πολίτες.⁵⁶

Ως προς τις πολιτικές συνέπειες του πολέμου, η διαμόρφωση του νέου πολιτικού χάρτη στη Μέση Ανατολή υπήρξε απόρροια μιας αδυσώπητης στρατιωτικής πραγματικότητας: το Ισραήλ προσάρτησε εδάφη πέραν εκείνων που ορίζονταν στο σχέδιο των Ηνωμένων Εθνών του 1947, καθώς και τη μισή (δυτική) Ιερουσαλήμ, ενώ η Αίγυπτος και η Ιορδανία επεκτάθηκαν στη Λωρίδα της Γάζας και στη Δυτική Όχθη αντίστοιχα.⁵⁷ Ο πρώτος αραβοϊσραηλινός πόλεμος έχει καταγραφεί στη συλλογική μνήμη των Εβραίων ως «ο πόλεμος της ανεξαρτησίας». Για τους Παλαιστίνιους, όμως, η 15η Μαΐου εξακολουθεί να είναι «η μέρα της καταστροφής»,⁵⁸ η «Nakba»⁵⁹, κυρίως λόγω του ξεριζωμού 750.000 περίπου Παλαιστίνιων από τις πατρογονικές τους εστίες.⁶⁰ Το κλίμα ρεβανσισμού, συνεπεία της πολεμικής ήττας, της κατάληψης αραβικών εδαφών, αλλά και των εγκλημάτων πολέμου για τα οποία κατηγορήσαν τον Ισραηλινό Στρατό,⁶¹ έδειχνε από τότε ότι οι Άραβες δεν θα συμβιβάζονταν ποτέ με τα τετελεσμένα, αντιθέτως θα αρνούνταν σταθερά να αναγνωρίσουν το δικαίωμα του Ισραήλ να υφίσταται.⁶² Από την ισραηλινή πλευρά, το κράτος του Ισραήλ είχε εδραιωθεί εντός των συνόρων που είχαν προκύψει από τις γραμμές των συμφωνιών οριστικής εκχειρίας. Οι συμφωνίες αυτές, για τις οποίες υπήρχε η ελπίδα ότι αποτελούσαν το προοίμιο για την υπογραφή μιας συμφωνίας ειρήνης εντός των επόμενων έξι μηνών, τελικώς θα αδρανοποιούνταν.⁶³

Στο στρατιωτικό πεδίο, οι Άραβες, αν και πάγωσαν τα σχέδια για άμεση επανέναρξη επιχειρήσεων μεγάλης κλίμακας, ξεκίνησαν μια εκστρατεία διαρκούς παρενόχλησης του αντιπάλου τους μέσω καταδρομικών

⁵⁵ Lorch, “The Arab – Israeli Wars”, Israel Ministry of Foreign Affairs.

⁵⁶ “The Birth of Israel”, BBC documentary film.

⁵⁷ Βλέπε Χάρτη 3.

⁵⁸ Κουμάς, «Ο πρώτος αραβοϊσραηλινός πόλεμος», *Η Καθημερινή*.

⁵⁹ Reuven Firestone, *Holy War in Judaism: The Fall and Rise of a Controversial Idea* (New York: Oxford University Press, 2012), 296.

⁶⁰ Κουμάς, «Ο πρώτος αραβοϊσραηλινός πόλεμος», *Η Καθημερινή*.

⁶¹ “The Birth of Israel”, BBC documentary film.

⁶² Herzog, *Οι Αραβοϊσραηλινοί Πόλεμοι*, 198.

⁶³ *Ibid.*, 198.

επιχειρήσεων εναντίον εβραϊκών οικισμών, από ατάκτους, τους γνωστούς Φενταγίν («εκείνος που θυσιάζεται»)⁶⁴.

Οι διεισδύσεις των Φενταγίν δεν εξέτρεψαν το ισραηλινό στράτευμα και την ηγεσία του από το κύριο μέλημά τους, την προετοιμασία για ένα δεύτερο γύρο συμβατικών επιχειρήσεων μεγάλης κλίμακας. Ο αρχηγός του Γενικού Επιτελείου των ΙΕΔ, Αντιστράτηγος Γιγκαέλ Γιαντίν, αφιέρωσε τη θητεία του στην οργάνωση του συστήματος επιστράτευσης των εφέδρων και του συστήματος διοίκησης και ελέγχου των ενόπλων δυνάμεων της χώρας. Ταυτόχρονα, ιδιαίτερη προσοχή δόθηκε στην ανάπτυξη του Όπλου των τεθωρακισμένων. Η αριθμητική κατωτερότητα του Ισραήλ έναντι γειτονικών και δυνητικών εχθρών, ο ενστερνισμός της άποψης ότι η απουσία στρατηγικού βάθους υποχρέωνε τις ΙΕΔ να μεταφέρουν τον πόλεμο στο έδαφος του αντιπάλου και η έμφυτη τάση των Ισραηλινών διοικητών για ταχείς ελιγμούς και αυτοσχεδιασμούς κατά την εξέλιξη της μάχης, κατεδείκνυαν ξεκάθαρα την επιχειρησιακή απαίτηση για την απόκτηση αρμάτων.⁶⁵ Μέχρι το 1956, οπότε και είχε φθάσει η ώρα του δεύτερου γύρου, οι ισραηλινές δυνάμεις είχαν κατακτήσει ένα υψηλό επίπεδο επαγγελματισμού, εκπαίδευσης και εξοπλισμού, ενώ πλέον διέθεταν και φοβερή αεροπορική ισχύ.⁶⁶

2.3 Ο δεύτερος αραβοϊσραηλινός πόλεμος (1956)

Στη διάρκεια των επτά ετών που πέρασαν από την υπογραφή των συμφωνιών οριστικής εκχειρίδας, αντί να επιτευχθούν συμφωνίες ειρήνης, το χάσμα ανάμεσα στο Ισραήλ και τα αραβικά κράτη διευρύνθηκε και η κατάσταση κατά μήκος των συνόρων του Ισραήλ (εκτός από τη μεθόριο με τον Λίβανο) επιδεινώθηκε. Μέχρι το 1954 είχε πλέον γίνει φανερό ότι οι φονικές επιδρομές από ομάδες Φενταγίν δεν ήταν μεμονωμένα περιστατικά, αλλά αποτελούσαν μέρος του σχεδίου των Αράβων για αποδυνάμωση των Ισραηλινών, μέχρι να μπορέσουν να επιτεθούν ξανά.⁶⁷

⁶⁴ Κάρβερ, «Συμβατικοί Πόλεμοι κατά την Πυρηνική Εποχή», 935.

⁶⁵ Lorch, «The Arab – Israeli Wars», Israel Ministry of Foreign Affairs.

⁶⁶ Κάρβερ, «Συμβατικοί Πόλεμοι κατά την Πυρηνική Εποχή», 935.

⁶⁷ Herzog, *Οι Αραβοϊσραηλινοί Πόλεμοι*, 208.

Κύριο φορέα της πολεμικής έναντι του Ισραήλ, αποτελούσε πλέον η Αίγυπτος και ο χαρισματικός της πρόεδρος Γκαμάλ Άμπντελ Νάσερ,⁶⁸ αρχηγός του Κινήματος των Ελεύθερων Αξιωματικών που εκθρόνισε τον βασιλιά Φαρούκ το 1952. Ο Νάσερ, που ως ταγματάρχης είχε λάβει μέρος στον πρώτο αραβοϊσραηλινό πόλεμο,⁶⁹ ακολουθώντας ως πολιτική ένα μίγμα ριζοσπαστισμού και έντονου αραβικού εθνικισμού, είχε σαν στόχο να αντιμετωπίσει τις χρόνιες κοινωνικοοικονομικές παθογένειες της Αιγύπτου, που σε μεγάλο βαθμό είχαν επιταθεί μετά την ήττα κατά τον προηγούμενο πόλεμο. Ταυτόχρονα, οραματιζόταν να αναγορευτεί σε ηγέτη του αραβικού κόσμου και να καταξιωθεί ως προεξέχουσα φυσιογνωμία του ισλαμικού κόσμου. Όλα αυτά βρήκαν σταδιακά την έκφρασή τους σε μια μετωπική αντιπαράθεση με το Ισραήλ που σημάδεψε τη Μέση Ανατολή για δεκαετίες.⁷⁰

Τα βήματα προς την κλιμάκωση που ακολούθησε η Αίγυπτος ανησύχησαν έντονα την ισραηλινή ηγεσία και έκαναν τον Αντιστράτηγο Μοσέ Νταγιάν, αρχηγό του ισραηλινού Γενικού Επιτελείου από το 1953, να εισηγηθεί στην πολιτική ηγεσία της χώρας την εκτόξευση προληπτικού πλήγματος.⁷¹ Η αιγυπτιακή απειλή αξιολογήθηκε ως πολύ σοβαρή και επικείμενη, καθώς στα τέλη του 1955 ολοκληρώθηκε ο εξοπλισμός της Αιγύπτου από το ανατολικό μπλοκ, στο οποίο είχε στραφεί η νέα αιγυπτιακή ηγεσία μετά την απόρριψη από ΗΠΑ και Βρετανία,⁷² με μεγάλη ποσότητα σύγχρονων όπλων (άρματα μάχης, πυροβόλα, αεροσκάφη, πλοία, υποβρύχια κλπ) από την Τσεχοσλοβακία. Αυτό, σύμφωνα με δήλωση του ίδιου του Νάσερ, αποτελούσε ένα μεγάλο βήμα προς την αποφασιστική μάχη.⁷³ Επιπλέον, η Αίγυπτος εμπόδιζε τη ναυσιπλοΐα των ισραηλινών πλοίων στα διεθνή ύδατα της περιοχής, αποκλείοντας τα Στενά του Τιράν με μια παράκτια πυροβολαρχία και απαγορεύοντας τη διέλευση από τη Διώρυγα του Σουέζ.⁷⁴

Η εθνικοποίηση της Διώρυγας από την Αίγυπτο το 1956, έκανε τη Βρετανία και τη Γαλλία να θεωρήσουν ότι διακυβεύονται στρατηγικά τους

⁶⁸ Πρόεδρος της Αιγύπτου 1956-70.

⁶⁹ Herzog, *Οι Αραβοϊσραηλινοί Πόλεμοι*, 175.

⁷⁰ *Ibid.*, 209.

⁷¹ Κάρβερ, «Συμβατικοί Πόλεμοι κατά την Πυρηνική Εποχή», 935.

⁷² “The other side of Suez”, YouTube video, BBC documentary film, 2006, posted by “mohomran” 22 July, 2012, <https://www.youtube.com/watch?v=ETOUALw2EIs> (πρόσβαση 12 Οκτωβρίου, 2016).

⁷³ Herzog, *Οι Αραβοϊσραηλινοί Πόλεμοι*, 209.

⁷⁴ *Ibid.*, 210.

συμφέροντα⁷⁵ (κυρίως ο πετρελαϊκός ανεφοδιασμός τους, αλλά κ η εξάλειψη της επιρροής και του κύρους τους στην περιοχή προς όφελος της Σοβιετικής Ένωσης)⁷⁶ και άρχισαν να καταστρώνουν σχέδια στρατιωτικής κατάληψής της. Η σύμπτωση συμφερόντων μεταξύ Βρετανίας, Γαλλίας από τη μια μεριά και Ισραήλ από την άλλη, στην στρατιωτική ηγεσία του οποίου είχε ήδη δοθεί εντολή προετοιμασίας προληπτικής επίθεσης εντός του 1956 από τον Μπεν Γκουριόν με πρωταρχικό αντικειμενικό σκοπό το άνοιγμα των Στενών του Τιράν,⁷⁷ δημιούργησε τις προϋποθέσεις για τη σύμπτυξη συμμαχίας.⁷⁸ Σε συνομιλίες μεταξύ των τριών σε γαλλικό έδαφος, συμφωνήθηκε να εισβάλλει το Ισραήλ στο Σινά, ως απάντηση σε κάποια επιδρομή των Φενταγίν. Τότε, θα δινόταν το πρόσχημα στις βρετανικές και γαλλικές δυνάμεις να επέμβουν για να προστατεύσουν τη Διώρυγα του Σουέζ.⁷⁹

Η εκστρατεία ξεκίνησε στις 17:00 της 29^{ης} Οκτωβρίου του 1956,⁸⁰ με δυο παράτολμες και κλασικά «ισραηλινές» ενέργειες: την πολύ χαμηλή πτήση (4 μέτρα από το έδαφος!) ελικοφόρων ισραηλινών μαχητικών που με τις έλικες και τις πτέρυγες έκοψαν τα υπέργεια τηλεφωνικά καλώδια και τη ρίψη αλεξιπτωτιστών στην ανατολική είσοδο του περάσματος Μίτλα, βαθιά μέσα στο κεντρικό Σινά. Ο αιφνιδιασμός σε βάρος των Αιγυπτίων, που χρειάστηκαν σχεδόν 24 ώρες για να αντιληφθούν τι ακριβώς συνέβαινε, αν ήταν πόλεμος ή μεγάλης κλίμακας αντίποινα και ποια ήταν η κύρια προσπάθεια των Ισραηλινών, ήταν απόλυτος.⁸¹ Εν συνεχεία, τα τεθωρακισμένα του Ισραηλινού Στρατού, υπό την κάλυψη της αεροπορίας, επιτέθηκαν με τέτοια σφοδρότητα κατά των αμυντικών θέσεων των Αιγυπτίων, που μέσα σε έξι ημέρες κατέλαβαν ολόκληρη τη χερσόνησο του Σινά και τη Λωρίδα της Γάζας,⁸² με απώλειες 231 νεκρούς.⁸³ Παράλληλα, οι βρετανικές και γαλλικές δυνάμεις κατέλαβαν το Πορτ Σάιντ.

Το 1957, κατόπιν διεθνών και ιδιαίτερα των σφοδρών αμερικανικών πιέσεων, οι Ισραηλινοί αποσύρθηκαν από τα κατακτημένα εδάφη, ενώ οι

⁷⁵ Ibid., 211.

⁷⁶ “The other side of Suez”, BBC documentary film.

⁷⁷ Herzog, *Οι Αραβοϊσραηλινοί Πόλεμοι*, 212.

⁷⁸ Ibid., 209-213.

⁷⁹ Ibid., 220.

⁸⁰ Βλέπε Χάρτη 4.

⁸¹ Ibid., 220.

⁸² Κάρβερ, «Συμβατικοί Πόλεμοι κατά την Πυρηνική Εποχή», 936. ; Βλέπε Χάρτη 4.

⁸³ Lorch, “The Arab – Israeli Wars”, Israel Ministry of Foreign Affairs.

Ευρωπαίοι σύμμαχοί τους είχαν εγκαταλείψει τις θέσεις τους από τον Δεκέμβριο του προηγούμενου έτους. Όμως, στις διαπραγματεύσεις που είχαν λάβει χώρα στο μεσοδιάστημα, το Ισραήλ είχε πετύχει το άνοιγμα των Στενών του Τιράν, υπό την εγγύηση μιας διεθνούς δύναμης του ΟΗΕ.⁸⁴

Ειδικά για τη θεματική της εργασίας, δύο ήταν οι σημαντικότερες συνέπειες. Από την αιγυπτιακή πλευρά, παρά την στρατιωτική ήττα, η σθεναρή στάση του Νάσερ απέναντι στην επίθεση, ενίσχυσε σημαντικά το πολιτικό του κύρος,⁸⁵ καθώς φάνηκε ως ο πρώτος Άραβας ηγέτης που αψηφούσε τις παλιές αποικιοκρατικές ευρωπαϊκές δυνάμεις. Η λαϊκιστική ανύψωση του ηθικού του αιγυπτιακού λαού με την ψευδαίσθηση της νίκης,⁸⁶ έκρυψε τα τεράστια προβλήματα του στρατού και συνετέλεσε στο να οδηγηθεί η Αίγυπτος στις τραγικές για αυτήν εξελίξεις του 1967. Από την ισραηλινή πλευρά των συνόρων, ο πόλεμος του 1956 σηματοδότησε την οριστικοποίηση των βασικών πυλώνων της ισραηλινής στρατηγικής σε όλα τα επίπεδα.⁸⁷

2.4 Η αποκρυστάλλωση του ισραηλινού στρατηγικού δόγματος

2.4.1 Εισαγωγή

Ένα στρατηγικό δόγμα αναλύει απειλές και τρόπους αντιμετώπισης αυτών. Ακολουθώς, ορίζει προτεραιότητές με τρόπο που μεγιστοποιεί τα πλεονεκτήματα της πολιτείας, ενώ ελαχιστοποιεί αυτά των αντιπάλων. Η προτεραιοποίηση είναι κρίσιμη συνιστώσα του στρατηγικού δόγματος, ειδικά στην περίπτωση μικρών ή/και φτωχών κρατών, όπου πολύ δύσκολες επιλογές πρέπει να γίνουν με περιορισμένους πόρους.⁸⁸

Ειδικά για την ισραηλινή περίπτωση, ενός κράτους που κυριολεκτικά σφυρηλατήθηκε στη φωτιά ενός πολέμου και που η πρώτη συλλογική μνήμη των πολιτών του είναι η άμυνα έναντι εχθρών που είχαν ως διακηρυγμένο

⁸⁴ Herzog, *Οι Αραβοϊσραηλινοί Πόλεμοι*, 220.

⁸⁵ *Ibid.*, 262.

⁸⁶ “Arab-Israeli Wars”, Encyclopaedia Britannica, www.britannica.com/event/Arab-Israeli-wars (πρόσβαση 15 Οκτωβρίου, 2016).

⁸⁷ Shimon Naveh, “The cult of the offensive preemption and future challenges for Israeli operational thought”, *Israel Affairs* 2, (1995): 168.

⁸⁸ Ben-Horin and Posen, *Israel's Strategic Doctrine*, 1.

στόχο την ολοκληρωτική καταστροφή τους,⁸⁹ η συνδυασμένη επίδραση των δεδομένων συνθηκών της περιοχής και των ιστορικών εμπειριών μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 1960, συνετέλεσαν στη διαμόρφωση των βασικών αρχών της στρατιωτικής στρατηγικής.⁹⁰ Αυτές οι συνθήκες και εμπειρίες, χαρακτηρίζονται ως κρίσιμοι παράγοντες και διακρίνονται σε αρνητικούς (περιορισμοί) και θετικούς (πλεονεκτήματα – ευκαιρίες). Η ύπαρξή τους επιβάλλει την επινόηση συγκεκριμένων αρχών της στρατιωτικής στρατηγικής, σε στρατηγικό επίπεδο και σε επιχειρησιακό επίπεδο. Στο επιχειρησιακό επίπεδο συγκεντρώνονται τα μέσα, που θα υπηρετήσουν τον σκοπό (στρατηγικό επίπεδο).⁹¹

2.4.2 Κρίσιμοι παράγοντες

α. Απειλή

Αυτονόητα, η απειλή αποτελεί τον κύριο και πρωταρχικό κρίσιμο παράγοντα. Η πραγματικότητα, αντιληπτή από την πρώτη στιγμή της ίδρυσής του, ότι αποτελεί έθνος - κράτος περιβαλλόμενο από άλλα κράτη που είχαν ως κύριο άξονα της εθνικής τους στρατηγικής την ολοκληρωτική καταστροφή του,⁹² έκανε **το Ισραήλ να συνειδητοποιήσει ότι η Ιστορία δεν του παρείχε την πολυτέλεια να ηττηθεί, ούτε σε ένα πόλεμο**. Μία και μοναδική στρατιωτική ήττα, θα μπορούσε να καταστρέψει το εβραϊκό κράτος. Καμία ισραηλινή νίκη όμως, δεν θα μπορούσε να επιφέρει μια οριστική κατίσχυση επί των Αράβων αντιπάλων, καθώς όπως έγραψε και ο Αντιστράτηγος Ισραήλ Ταλ, «η ηγεσία των ΙΕΔ αντιλαμβανόταν ότι δεν ήταν δυνατό να επιβάλλει τη θέλησή της σε μια περιοχή που εκτείνεται από τον Ατλαντικό Ωκεανό, μέχρι τον Περσικό Κόλπο»⁹³. Καταρχήν, από αυτή την σκληρή επίγνωση προήλθε η σταθερή επιδίωξη της ηγεσίας αλλά και του λαού του Ισραήλ για τη δημιουργία ενός πανίσχυρου στρατού, όχι μόνο ως αυτονόητης προϋπόθεσης επιβίωσης και επίτευξης της νίκης, αλλά και ως απαιτούμενου

⁸⁹ Herzog, *Οι Αραβοϊσραηλινοί Πόλεμοι*, 59.

⁹⁰ David Rodman, “Israel’s National Security Doctrine: An Introductory Overview”, *Middle East Review of International Affairs* 5, no.3, (2001): 71.

⁹¹ Ben-Horin and Posen, *Israel’s Strategic Doctrine*, v.

⁹² Eliot A. Cohen and Michael J. Eisenstadt and Andrew J. Bacevich, *Knives, Tanks, and Missiles: Israel’s Security Revolution* (Washington: Washington Institute for Near East Policy, 1998), 17.

⁹³ Israel Tal, “Israel’s Defense Doctrine: Background and Dynamics”, *Military Review*, March 1978, 23.

για τη διεξαγωγή διαπραγματεύσεων με τους Άραβες. Τυχόν συμφωνία θα μπορούσε να επέλθει μόνο από θέση ισχύος. Συνεπώς, **η στρατιωτική ισχύς, αποτελούσε στην περίπτωση της αραβοϊσραηλινής αντιπαράθεσης, το σημαντικότερο στοιχείο της στρατηγικής εξίσωσης.** Δημιουργήθηκε ως ένας στρατός πολιτοφυλάκων που στηριζόταν κυρίως στην οργάνωση «Χαγκανά» και εξελίχθηκε σε τακτικό στρατό κατά τη διάρκεια των αιματηρών μαχών του πολέμου της ανεξαρτησίας του κράτους του Ισραήλ (1948 – 1949). Ως ύστατη εφεδρεία του έθνους δε, αναπτύχθηκε ήδη από τη δεκαετία του 1960 η πυρηνική δυνατότητα, για την οποία θα μιλήσουμε στη συνέχεια.

β. Μειονεκτήματα και Περιορισμοί

(1) Γεωγραφία

Ιστορικά, η γεωγραφία έχει αποτελέσει πολύ σημαντική παράμετρο διαμόρφωσης του ισραηλινού στρατηγικού δόγματος. Αν και ο νικηφόρος πόλεμος του 1948-49 απέφερε στο νεοσύστατο κράτος περισσότερα εδάφη από ότι όριζε το 1947 η Απόφαση του ΟΗΕ, παρόλα αυτά το έδαφος δεν προσφερόταν για τη διεξαγωγή αμυντικού αγώνα.⁹⁴ Έτσι, η πολύ περιορισμένη έκταση της χώρας και κάποια πολύ σοβαρά μειονεκτήματα της μορφολογίας των συνόρων με τα όμορα κράτη, επέβαλλαν τη δική τους λογική. Πριν το 1967, όλα τα πληθυσμιακά και βιομηχανικά κέντρα βρίσκονταν πλησίον των συνόρων.⁹⁵ Στα βορειοανατολικά σύνορα, η Συρία κατείχε δεσπόζον έδαφος (Υψώματα Γκολάν), ενώ το εύρος της χώρας μεταξύ Μεσογείου και συνόρων με την Ιορδανία δεν ξεπερνούσε τα 14 χλμ (!), θέτοντας την πρωτεύουσα Τελ Αβίβ εντός του βεληνεκούς του ιορδανικού πυροβολικού.⁹⁶ Ένα ιορδανικό (ή ιρακινό) κτύπημα στο συγκεκριμένο σημείο, θα μπορούσε να ρίξει το Ισραήλ στη θάλασσα.⁹⁷ Τα παραπάνω δεδομένα δημιούργησαν από πολύ νωρίς τρεις κοινές παραδοχές: πρώτον, ότι θα έπρεπε να κατασκευαστούν οχυρώσεις για να αντισταθμιστεί η έλλειψη

⁹⁴ Rodman, “Israel’s National Security Doctrine”, 72.

⁹⁵ Steven J. Rosen, “Military Geography and the Military Balance in the Arab-Israeli Conflict”, *Jerusalem Papers on Peace Problems* no. 21 (Jerusalem: Hebrew University, The Leonard Davis Institute for International Relations, 1977).

⁹⁶ Βασίλειος Παπαδόπουλος, «Ο Πόλεμος των Έξι Ημερών. Η Σαρωτική Νίκη του Ισραήλ επί των Αράβων», στο *Στρατιωτική Ιστορία, Σειρά: Οι Μεγάλες Μάχες, Ο Πόλεμος των Έξι Ημερών* (Αθήνα: εκδόσεις Γνώμων 2012), 36.

⁹⁷ Michael Oren, *Six Days of War* (New York: Ballantine Books, 2003), 6.

στρατηγικού βάθους. Δεύτερον, τα επιβληθέντα με την εκχειρία του 1949 σύνορα, δημιουργούσαν πολύ μεγάλο στρατιωτικό κίνδυνο και θα έπρεπε να διευθετηθούν. Τρίτον και σημαντικότερο, η στρατιωτική ηγεσία του Ισραήλ συνειδητοποίησε ότι σε περίπτωση πολέμου, όφειλε **να επιτεθεί άμεσα ώστε να μεταφέρει αυτόν στο εχθρικό έδαφος.**⁹⁸

(2) Πληθυσμός

Το δεδομένο του μικρού πληθυσμού της χώρας, λιγότερο από ένα εκατομμύριο το 1948, 8.5 εκατομμύρια σήμερα,⁹⁹ είχε αναπόφευκτες συνέπειες. Τα εκατοντάδες εκατομμύρια των αραβικών πληθυσμών, μπορούσαν να διατηρούν μεγάλους μόνιμους στρατούς, απειλώντας διαρκώς με αιφνιδιαστική επίθεση. Το Ισραήλ ανέπτυξε νοοτροπία έθνους στα όπλα, όπου ολόκληρος ο πληθυσμός αποτελούσε την πολιτοφυλακή και οι πολίτες χαρακτηρίζονταν ως μόνιμοι στρατιωτικοί σε μακρά άδεια.¹⁰⁰ Για να αντιμετωπίσει την τεράστια δυσαναλογία ανάμεσα στον δικό του πληθυσμό και αυτόν των Αράβων, έπρεπε αφενός να μην εμπλακεί ποτέ σε πόλεμο φθοράς,¹⁰¹ αλλιώς πόλεμο χαρακωμάτων, αφετέρου να υφίσταται ένας μικρός (για οικονομικούς λόγους), αλλά πολύ ισχυρός στρατός, ο οποίος θα μπορούσε να ενισχυθεί αστραπιαία από τη μάζα των επιστρατευμένων πολιτών.¹⁰² Οι προϋποθέσεις για την επιτυχία αυτού του συστήματος ήταν οι εξής:

(α) Υψηλό επίπεδο ετοιμότητας του εν ενεργεία στρατεύματος, για να μπορέσει να συγκρατήσει την αραβική επίθεση μέχρι να ολοκληρωθεί η επιστράτευση.

(β) Εξίσου υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης,¹⁰³ ώστε να επιτυγχάνεται η νίκη με χαμηλές απώλειες αλλά και να εξασφαλίζεται ότι οι στρατιώτες που απολύονται από τις τάξεις του στρατεύματος και αποδίδονται στην εφεδρεία, είναι ικανοί και δύνανται σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα να λάβουν μέρος σε επιχειρήσεις. Το πρότυπο αυτό συνεχίζει να εφαρμόζεται

⁹⁸ Tal, "Israel's Defense Doctrine", 24-25; Edward Luttwak and Dan Horowitz, *The Israeli Army* (New York: Harper and Row, 1975), 90-212.

⁹⁹ "Israel Population on the Eve of 68th Independence Day - 2016", Central Bureau of Statistics, http://www.cbs.gov.il/reader/?MIval=%2Fcw_usr_view_SHTML&ID=705 (πρόσβαση 08 Οκτωβρίου, 2016).

¹⁰⁰ Rodman, "Israel's National Security Doctrine", 74.

¹⁰¹ Ben-Horin and Posen, *Israel's Strategic Doctrine*, 6.

¹⁰² Rodman, "Israel's National Security Doctrine", 74.

¹⁰³ Ibid., 75.

μέχρι σήμερα, με αποτέλεσμα ο Ισραηλινός Στρατός να αποτελεί ένα στρατό πολιτών που, σε πείσμα όλων των οπαδών των επαγγελματικών στρατών, χρησιμοποιεί για την επάνδρωση του συνόλου του αμυντικού του μηχανισμού, ακόμη και για τις πλέον κρίσιμες και απαιτητικές ειδικότητες, την υποχρεωτική θητεία ανδρών (τρία χρόνια) και γυναικών (δύο χρόνια).¹⁰⁴

(γ) Άριστο σύστημα επιστράτευσης. Οι Ισραηλινοί προσάρμοσαν το ελβετικό επιστρατευτικό σύστημα στις δικές τους ανάγκες και οργάνωσαν ένα πολύ αποτελεσματικό σύστημα συνεχούς εκπαίδευσης, ειδοποίησης και ταχείας συγκέντρωσης – προώθησης στο μέτωπο των εφεδρειών.¹⁰⁵ Ένα πολύ μεγάλο ποσοστό των εφέδρων, οι λεγόμενοι πυρήνες με αποστολή την αρχική ενεργοποίηση των εφεδρικών μονάδων και την προετοιμασία υποδοχής του όγκου των κανονικών εφέδρων, μπορούσε να επιστρατευθεί εντός ενός εικοσιτετραώρου. Η επιστράτευση του συνόλου του στρατεύσιμου προσωπικού ολοκληρωνόταν εντός τριών μόνο ημερών.¹⁰⁶

(δ) Ύπαρξη ικανής και αποτελεσματικής υπηρεσίας πληροφοριών,¹⁰⁷ που θα παρείχε συνεχή ανανέωση των πληροφοριών και – το σπουδαιότερο – έγκαιρη προειδοποίηση μέχρι να κληθούν και να αφιχθούν οι ενισχύσεις. Η ανυπέβλητη σημασία του τελευταίου σκέλους για ένα κράτος σαν το Ισραήλ, ανεφάνη τραγικά το 1973, όταν η αποτυχία του λίγο έλειψε να επιφέρει την καταστροφή.

(3) Οικονομικοί πόροι

Η τεράστια ανισορροπία μεταξύ Ισραήλ και Αράβων σε όρους έκτασης κρατών και πληθυσμών, μεταφραζόταν και σε οικονομική ανισότητα. Η προσπάθεια του Ισραήλ δε, να την μετριάσει μέσω της ανάπτυξης μια σύγχρονης οικονομίας βασισμένης στην υψηλή τεχνολογία, δεν ήταν δυνατόν να αντισταθμίσει τον πετρελαϊκό πλούτο των αραβικών κρατών. Αυτή η παράμετρος ενίσχυσε την πεποίθηση ότι το Ισραήλ θα έπρεπε πάντα να ενεργεί γρήγορα και αποφασιστικά, καθώς η αιμορραγία από μια παρατεταμένη επιστράτευση του εργατικού δυναμικού της χώρας, που

¹⁰⁴ «Προτάσεις για την αναδιοργάνωση των ΤΘ, Μέρος Α΄», Βελισάριος, 29 Ιανουαρίου, 2014, <https://belisarius21.wordpress.com/2014/01/29/> (πρόσβαση 09 Οκτ 16).

¹⁰⁵ Herzog, *Οι Αραβοϊσραηλινοί Πόλεμοι*, 201.

¹⁰⁶ Βασίλειος Παπαδόπουλος, «Οι Χερσαίες Δυνάμεις των Αντιπάλων», στο *Στρατιωτική Ιστορία, Σειρά: Οι Μεγάλες Μάχες, Ο Πόλεμος των Έξι Ημερών* (Αθήνα: εκδόσεις Γνώμων 2012), 14.

¹⁰⁷ Ben-Horin and Posen, *Israel's Strategic Doctrine*, 6.

αποτελούσε τα 2/3 της εν πολέμω σύνθεσης των ΙΕΔ, θα ήταν απαγορευτική.¹⁰⁸

(4) Παρέμβαση Μεγάλων Δυνάμεων

Στο συγκεκριμένο ζήτημα η ισραηλινή στάση είχε δύο πτυχές. Από τη μία πλευρά, υπήρχε η κατηγορηματική θέση του Μπεν Γκουριόν, που κατέστη μέρος της ισραηλινής υψηλής στρατηγικής, ότι η ευάλωτη θέση του κράτους καθιστούσε αναγκαία την υποστήριξη από τουλάχιστον μία Μεγάλη Δύναμη.¹⁰⁹ Μάλιστα, όταν ανεξαρτητοποιήθηκε το Ισραήλ, επεδίωξε, ανεπιτυχώς, να γίνει μέλος της Βρετανικής Κοινοπολιτείας. Στις αρχές της δεκαετίας του 1950, η πολιτική ηγεσία της χώρας κατάφερε να συμπήξει συμμαχία με τη Γαλλία, βασισμένη στην κοινή αντίθεση στον αραβικό εθνικισμό, που διήρκησε μέχρι την επιβολή εμπάργκο από τη Γαλλία στο Ισραήλ, το 1967. Μέχρι τότε όμως, η Γαλλία απετέλεσε τον κύριο προμηθευτή οπλικών συστημάτων και παρείχε κρίσιμη βοήθεια στην εξέλιξη του ισραηλινού πυρηνικού προγράμματος. Μετά το 1967, η συμμαχία με τη Γαλλία αντικαταστάθηκε από την «ειδική σχέση» με τις ΗΠΑ, που διαρκεί ως σήμερα.¹¹⁰

Από την άλλη, οι Ισραηλινοί στρατηγοί θεωρούσαν ότι οι εξωτερικές επεμβάσεις (και των ΗΠΑ) τόσο κατά τον πρώτο, όσο και κατά τον δεύτερο αραβοϊσραηλινό πόλεμο είχαν αποτρέψει το Ισραήλ από το να κρατήσει την Χερσόνησο του Σινά μετά τις στρατιωτικές νίκες επί των Αιγυπτίων.¹¹¹ Τέλος, υφίστατο πάντα η παράμετρος της πολιτικοδιπλωματικής και στρατιωτικής υποστήριξης των Αράβων από τη Σοβιετική Ένωση.

Κατόπιν των παραπάνω, το Ισραήλ έφθασε να θεωρεί ως ύψιστης σημασίας την κατάκτηση όσο το δυνατόν μεγαλύτερης αυτάρκειας, ιδιαίτερα εν καιρώ πολέμου.¹¹² Η εβραϊκή δισχιλιετής εμπειρία της απόλυτης αδυναμίας κατά την εξορία σε όλο τον κόσμο και ο ακτιβιστικός χαρακτήρας του σύγχρονου σιωνισμού, ενστάλαξαν στον λαό του Ισραήλ την έννοια της

¹⁰⁸ Ibid., 7.

¹⁰⁹ Rodman, “Israel’s National Security Doctrine: An Introductory Overview”, 81.

¹¹⁰ Cohen and Eisenstadt and Bacevich, *Knives, tanks, and missiles*, 27.

¹¹¹ Ben-Horin and Posen, *Israel’s Strategic Doctrine*, 8.

¹¹² Rodman, “Israel’s National Security Doctrine: An Introductory Overview”, 79.

αυτάρκειας και της αυτονομίας. Βασικό χαρακτηριστικό της αποτελεί η πεποίθηση ότι το Ισραήλ θα έπρεπε να μπορεί να καθορίζει μόνο του την τύχη του και να μην εμπιστεύεται σε τρίτους την ασφάλειά του.¹¹³ Επ' αυτού η διάσημη ρήση του Γκουριόν, ότι η μοίρα του Ισραήλ θα καθοριζόταν «όχι από τι πιστεύουν τα άλλα έθνη, αλλά από το τι πράττουν οι Εβραίοι».¹¹⁴ Σε αυτό το πλαίσιο, δεν αναζήτησε εξωτερική βοήθεια στην εκπαίδευση του στρατεύματος και στην ανάπτυξη επιχειρησιακού δόγματος και τακτικών. Ακόμη, η βιομηχανία της χώρας προσπάθησε να κατασκευάζει όσο το δυνατόν μεγαλύτερο ποσοστό του εξοπλισμού ή να τροποποιεί αιχμαλωτισθέντα υλικά, όπως άρματα, των αντιπάλων. Τέλος, το Ισραήλ απέκτησε πυρηνικά, ακριβώς για να μην εξαρτάται η επιβίωσή του από κάποια εξωτερική δύναμη.

γ. Πλεονεκτήματα και Ευκαιρίες

(1) Γεωγραφία

Το μικρό μέγεθος της χώρας και το γεγονός ότι οι εχθροί την περιβάλλουν, δίνει το πλεονέκτημα σε καιρό πολέμου να επιχειρεί με το πλεονέκτημα των εσωτερικών γραμμών,¹¹⁵ με προφανές αποτέλεσμα την ευχέρεια στη διοικητική μέριμνα (ΔΜ) του στρατεύματος και στην προώθηση των ενισχύσεων.

(2) Πολιτική

Η έλλειψη πολιτικής ενότητας των αντιπάλων του Ισραήλ, σε αντίθεση με την ομοφωνία στο εσωτερικό ενός κράτους σε περίοδο πολέμου, συνιστά μιας πολιτικής μορφής αρχή των εσωτερικών γραμμών και θέτει το Ισραήλ σε θέση να εκμεταλλεύεται τα προβλήματα επικοινωνίας και συντονισμού των αντιπάλων του.¹¹⁶

¹¹³ Cohen and Eisenstadt and Bacevich, *Knives, tanks, and missiles*, 26.

¹¹⁴ Michael Brecher, *The Foreign Policy System of Israel: Setting, Images, Process* (New Haven, Conn.: Yale University Press, 1972), 231.

¹¹⁵ Ben-Horin and Posen, *Israel's Strategic Doctrine*, 10.

¹¹⁶ *Ibid.*, 10.

(3) Κοινωνία

Η αραβοϊσραηλινή σύγκρουση, εκτός από δύο διαφορετικά έθνη, περιελάμβανε και τελείως διαφορετικές κοινωνίες. Η ισραηλινή ήταν ανέκαθεν ανοικτή και δημοκρατική, ενώ οι αραβικές χαρακτηρίζονταν από απολυταρχισμό. Οι επιπτώσεις στο πεδίο της μάχης ήταν ουσιώδεις.

Κατ' αρχάς, τα αραβικά καθεστώτα διατηρούσαν πάντοτε μέρος του στρατεύματος – μάλιστα το καλύτερα εξοπλισμένο και εκπαιδευμένο – για δική τους προστασία έναντι εσωτερικών εχθρών. Δεύτερον, ο απολυταρχισμός στο πολιτικό σύστημα και την κοινωνία, μεταφερόταν πολλαπλασιαστικά στις τάξεις του στρατού.¹¹⁷ Έτσι, αφενός μεν ο Άραβας στρατιώτης δεν είχε ψυχικό δέσιμο με τους ανωτέρους του και συχνά η πειθαρχία βασιζόταν στον φόβο, αφετέρου δε η ανέλιξη των αξιωματικών βασιζόταν περισσότερο στην εύνοια του καθεστώτος και λιγότερο στα επαγγελματικά προσόντα. Τέλος, η αυστηρή και άκαμπτη δομή της διοίκησης, δεν επέτρεπε την ανάπτυξη πρωτοβουλίας εκ μέρους των κατωτέρων αξιωματικών.¹¹⁸

Ακριβώς τα αντίθετα στοιχεία απετέλεσαν ένα από τα μεγάλα πλεονεκτήματα των Ισραηλινών, με τη χαρακτηριστική άνεση στη διαχείριση του χάους τους πεδίου της μάχης. Ο Μοσέ Νταγιάν, κατά τη σχεδίαση των επιχειρήσεων του πολέμου του 1956, έλαβε υπόψη ως δεδομένη την ανικανότητα των Αιγυπτίων διοικητών να αντεπεξέλθουν μέσα σε αυτό το χάος.¹¹⁹

2.4.3 Αρχές ισραηλινού στρατηγικού δόγματος

Αντανάκλαση των προαναφερθέντων κρίσιμων παραγόντων, είναι οι αρχές από τις οποίες διέπεται το στρατηγικό δόγμα του Ισραήλ. Πρώτα εντοπίζεται η βασική αρχή σε στρατηγικό επίπεδο. Από αυτή, που λειτουργεί ως στρατηγικός ΑΝΣΚ, απορρέουν οι επιχειρησιακές αρχές του ισραηλινού δόγματος (επιχειρησιακοί ΑΝΣΚ), ως τα μέσα επίτευξης του στρατηγικού

¹¹⁷ Ibid., 11.

¹¹⁸ Παπαδόπουλος, «Οι Χερσαίες Δυνάμεις των Αντιπάλων», 15.

¹¹⁹ Moshe Dayan, *Diary of the Sinai Campaign* (London, 1965), 35.

ΑΝΣΚ, της κύριας αρχής δηλαδή της στρατιωτικής στρατηγικής ή στρατηγικού δόγματος της χώρας, σε στρατηγικό επίπεδο.

α. Στρατηγικός ΑΝΣΚ

Καθώς το Ισραήλ αγωνιούσε να διασφαλίσει την επιβίωσή του, ως κύρια αρχή της στρατιωτικής στρατηγικής του αναγνωρίστηκε **η αποτροπή και η βεβαιότητα της αποφασιστικής νίκης επί των Αράβων**, αν τυχόν αυτή αποτύγχανε.¹²⁰

Η αποτρεπτική εικόνα της χώρας, έχει κτιστεί γύρω από τη μετάδοση του μηνύματος, ότι μπορεί οι Άραβες να έχουν το πλεονέκτημα της πρωτοβουλίας για την έναρξη ενός πολέμου, θα είναι όμως πάντα δεδομένο ότι οι συνέπειες θα είναι καταστροφικές για αυτούς. Για να δώσει εξαιρετική έμφαση σε αυτή την αρχή, το Ισραήλ κατέστησε σαφές με τις ενέργειές του, ότι η απάντηση που θα έδινε κάθε φορά στις αραβικές προκλήσεις, θα ήταν πολλαπλάσιας ισχύος, είτε ήταν συμβατική είτε όχι. Για τις περιπτώσεις των τρομοκρατικών ενεργειών στο έδαφός του, υιοθέτησε την αρχή των μαζικών αντιποίνων, κυρίως μέσω τολμηρών μυστικών καταδρομικών επιχειρήσεων ακόμα και πολύ μακριά από τα σύνορά του,¹²¹ ενώ για τη συμβατική απειλή διακρατικού πολέμου, την αρχή της απόλυτης καταστροφής των εχθρικών δυνάμεων. Σε αυτό το πλαίσιο, εντάσσεται και η απειλή της χρήσης πυρηνικών όπλων, ως απόλυτου όπλου αποτροπής.¹²²

Προκειμένου να κάνει την αποτροπή του πιο αξιόπιστη, το Ισραήλ έθεσε από πολύ νωρίς συγκεκριμένες «κόκκινες γραμμές» ως *casus belli*. Με τον όρο αυτό, εννοούνται ενέργειες των αραβικών κρατών που θα μπορούσαν να εκληφθούν ως παραβιάσεις των κανόνων στις αραβοϊσραηλινές σχέσεις και θα οδηγούσαν με βεβαιότητα σε πόλεμο ή μεγάλης κλίμακας αντίποινα.¹²³

Αυτή η λίστα με τις «κόκκινες γραμμές» έχει συμπεριλάβει κατά καιρούς στρατιωτικούς εξοπλισμούς που απειλούσαν την στρατηγική ισορροπία στην περιοχή (1956), την ανάπτυξη μη ιορδανικών δυνάμεων στη Δυτική Όχθη (δεκαετία 1950) και όπως θα δούμε σχετικά με τα αίτια των

¹²⁰ Ben-Horin and Posen, *Israel's Strategic Doctrine*, vi.

¹²¹ Cohen and Eisenstadt and Bacevich, *Knives, tanks, and missiles*, 25.

¹²² Rodman, "Israel's National Security Doctrine: An Introductory Overview", 77.

¹²³ Ben-Horin and Posen, *Israel's Strategic Doctrine*, 16.

πολέμων της περιόδου 1967-73, την προώθηση δυνάμεων στα σύνορα και το κλείσιμο των Στενών του Τιράν.¹²⁴

β. Επιχειρησιακοί ΑΝΣΚ

(1) Επιθετικό Πνεύμα

Το ισραηλινό δόγμα επιδίωκε και εξακολουθεί να επιδιώκει την **άμυνα σε στρατηγικό επίπεδο, μέσω της επίθεσης στο επιχειρησιακό** και οι Ισραηλινοί αξιωματικοί διδάσκονται ότι η καλύτερη άμυνα είναι η επίθεση γιατί εξασφαλίζει την πρωτοβουλία των κινήσεων.¹²⁵ Η ανάγκη να μεταφερθεί ο πόλεμος γρήγορα στο έδαφος του αντιπάλου καταστρέφοντας πλήρως τον στρατό του, σε όσο το δυνατόν μικρότερο χρονικό διάστημα και με περιορισμένες απώλειες, κατέστησαν την επιθετικότητα το κύριο χαρακτηριστικό της ισραηλινής στρατηγικής στο επιχειρησιακό επίπεδο. Επιπλέον, η φήμη ενός στρατεύματος έτοιμου και αποφασισμένου να επιτεθεί, ενίσχυε την αποτρεπτική εικόνα του Ισραήλ.¹²⁶ Τέλος, ένας αστραπιαίος πόλεμος, θα μείωνε τις δυνατότητες αποτελεσματικής παρέμβασης των Μεγάλων Δυνάμεων, καθώς μέχρι να αντιδράσουν, θα μπορούσε να επιτευχθεί αποφασιστικό αποτέλεσμα.¹²⁷

(2) Προληπτικό Χτύπημα

Στενά συνδεδεμένη με τις αρχές της αποτροπής, των «κόκκινων γραμμών» ή *casus belli*¹²⁸ και φυσικά της επιθετικότητας, είναι η πίστη στην αξία του προληπτικού χτυπήματος στον αντίπαλο, ενόψει σημαντικής και επικείμενης απειλής.¹²⁹ Οι Ισραηλινοί στρατηγοί θεωρούσαν ότι «οι λίγοι πρέπει να υιοθετούν την αρχή της εξαπόλυσης του πρώτου πλήγματος».¹³⁰

¹²⁴ Cohen and Eisenstadt and Bacevich, *Knives, tanks, and missiles*, 24.

¹²⁵ G. Proshch, “Israeli Defence of the Golan (Interview with Brig. Gen. A. Kahalani)”, *Military Review*, 1979, 6.

¹²⁶ Ben-Horin and Posen, *Israel's Strategic Doctrine*, 29.

¹²⁷ Rodman, “Israel's National Security Doctrine: An Introductory Overview”, 76.

¹²⁸ Διεθνής διπλωματικός όρος που στα ελληνικά αποδίδεται ως «αφορμή πολέμου».

¹²⁹ Ben-Horin and Posen, *Israel's Strategic Doctrine*, 34.

¹³⁰ Tal, “Israel's Defense Doctrine: Background and Dynamics”, 35.

(3) Ταχύτητα Ενεργείας

Για πολιτικούς, οικονομικούς και στρατιωτικούς λόγους, οι ΙΕΔ προέκριναν ανέκαθεν τις ταχείες επιχειρήσεις και τους σύντομους πολέμους. Η ταχύτητα ενεργείας και η επίτευξη του αποφασιστικού αποτελέσματος το δυνατόν συντομότερα, θα αφαιρούσε τη δυνατότητα από τους Άραβες που δεν συμμετείχαν στις επιχειρήσεις να ενισχύσουν τους εμπολέμους ομοεθνείς τους και τις Μεγάλες Δυνάμεις από το να επέμβουν, αποτρέποντας την καταστροφή των αραβικών στρατών.¹³¹ Επιπλέον, ένας σύντομος πόλεμος δεν θα εξαντλούσε τα αποθέματα προμηθειών και πυρομαχικών της χώρας, ενώ θα συνεπαγόταν περιορισμένες απώλειες.¹³²

(4) Έμμεση Προσέγγιση

Η στρατηγική της έμμεσης προσέγγισης¹³³ αναφέρεται σε εκμετάλλευση της κατεύθυνσης της ελάχιστης αντίστασης ή της μη αναμενόμενης κατεύθυνσης. Σε επιχειρησιακό – τακτικό επίπεδο μεταφράζεται σε ευρείς υπερκερωτικούς ελιγμούς και διεξαγωγή επιθέσεων από εδάφη που θεωρούνται αδιάβατα. Είναι απολύτως λογικό, η θεωρία αυτή που αναπτύχθηκε από τον Liddell Hart ως απάντηση στο τέλμα του πολέμου χαρακωμάτων του Α΄ ΠΠ, να υιοθετηθεί ασμένως από την ισραηλινή στρατιωτική στρατηγική, που απευχόταν την εμπλοκή σε μακροχρόνιες συρράξεις και να επηρεάσει σημαντικά το Σώμα των Ισραηλινών αξιωματικών.¹³⁴

(5) Ποιότητα εναντίον Ποσότητας

Το Ισραήλ αποδεχόμενο ότι ποτέ δεν θα μπορούσε να αντισταθμίσει την αριθμητική ανωτερότητα των Αράβων, επεδίωξε το ποιοτικό πλεονέκτημα μέσω της καλύτερης στρατιωτικής εκπαίδευσης σε όλα τα κλιμάκια, την απόκτηση πιο σύγχρονου εξοπλισμού από τους αντιπάλους του, την καλύτερη σχεδίαση σε επιχειρησιακό επίπεδο και εκτέλεση σε τακτικό και τέλος την ανάπτυξη ενός εξαιρετικά αποτελεσματικού συστήματος

¹³¹ Ben-Horin and Posen, *Israel's Strategic Doctrine*, 37-38.

¹³² Cohen and Eisenstadt and Bacevich, *Knives, tanks, and missiles*, 20.

¹³³ Liddell Hart, *Στρατηγική της Έμμεσης Προσεγγίσεως*.

¹³⁴ Brian Bond, "Liddell-Hart's Influence on Israeli Military Theory and Practice", *Journal of the Royal United Services Institute* 121, (1976): 83-89.

διοίκησης και ελέγχου που θα έβαζε τάξη στο χάος της μάχης, χωρίς να εμποδίζει τις πρωτοβουλίες των χαμηλόβαθμων αξιωματικών.¹³⁵

(6) Διακλαδικότητα

Οι βασικοί ρόλοι και η ιεραρχία των διαφόρων Κλάδων και Όπλων των ΙΕΔ, δεν έχουν αλλάξει σημαντικά από τη δεκαετία του 1950.¹³⁶ Μια στρατηγική θεμελιωμένη γύρω από τις αρχές του επιθετικού πνεύματος και της ταχύτητας ενεργείας, με κύριο στόχο την καταστροφή επίγειων δυνάμεων σε αναπεπταμένες κατά κύριο λόγο εκτάσεις (Σινά), έριξε όλο της το βάρος στην πλήρη εκμετάλλευση του αεροπορικού όπλου και του άρματος μάχης.¹³⁷

γ. Τακτικοί ΑΝΣΚ

Στο τακτικό επίπεδο τώρα, οι προαναφερθείσες επιχειρησιακές αρχές υπηρετήθηκαν άριστα και ενισχύθηκαν μάλιστα από την ιδιαίτερη στρατιωτική κουλτούρα που είχαν αναπτύξει οι Ισραηλινοί διοικητές από τα χρόνια της Χαγκανά. Όταν τον Μάιο του 1941 δημιουργήθηκε η μόνιμη στρατιωτική δύναμη της Χαγκανά, η Παλμάχ,¹³⁸ στρατολογήθηκαν σε αυτή άνδρες όπως οι Γιτσχάκ Ράμπιν, Μπαρ Λεβ, Νταβίντ Ελαζάρ, και Μοσέ Νταγιάν που έμελλε να γίνουν οι ηγέτες των ΙΕΔ στους πολέμους της υπό μελέτη περιόδου.¹³⁹ Αυτοί οι αξιωματικοί ανδρώθηκαν στις καταδρομικού τύπου επιχειρήσεις του πολέμου του 1948 - 49 και ανέπτυξαν ιδιαίτερη αντίληψη για τον στρατό και τον πόλεμο.

Τα αρχικά μειονεκτήματα της λειψανδρίας, της έλλειψης βαρέως οπλισμού και της δυσχέρειας στην κεντρική διαβίβαση διαταγών, αντιμετωπίστηκαν με εκμετάλλευση του στοιχείου του αιφνιδιασμού κατά τη νύκτα, με υπερκεράσεις των αντιπάλων θέσεων και επιχειρήσεις ανορθόδοξου πολέμου, χωρίς προσκόλληση στην ανώτατη διοίκηση. Επίσης, την περίοδο του πρώτου αραβοϊσραηλινού πολέμου, οι τότε διοικητές διμοιριών και λόχων, που αργότερα θα ηγούνταν του στρατεύματος, έθεσαν

¹³⁵ Ben-Horin and Posen, *Israel's Strategic Doctrine*, 43.

¹³⁶ Cohen and Eisenstadt and Bacevich, *Knives, tanks, and missiles*, 23.

¹³⁷ Ben-Horin and Posen, *Israel's Strategic Doctrine*, 45-47.

¹³⁸ Από τη σύζευξη του «Πλουγκότ Μάχατς» που σημαίνει «Δύναμη Κρούσης».

¹³⁹ Herzog, *Οι Αραβοϊσραηλινοί Πόλεμοι*, 49-50.

το πρότυπο της ηγεσίας δια του παραδείγματος, με τον αξιωματικό να βρίσκεται πάντα στην πρώτη γραμμή.¹⁴⁰

Αυτοί οι ηγέτες - πολεμιστές, που έβλεπαν τον στρατό σαν μια ακραιφνώς επιθετική πολεμική μηχανή χωρίς πάρεργα και τελετουργικά βαρίδια,¹⁴¹ είχαν σφυρηλατηθεί στις ίδιες συνθήκες απειλής, περιορισμών, πλεονεκτημάτων και στις ίδιες πολεμικές επιχειρήσεις που είχαν διαμορφώσει το δόγμα της χώρας τους. Επομένως, όταν κλήθηκαν να το υπηρετήσουν, έδωσαν άριστα με τις επιθετικές αρχές του, κάνοντάς το ακόμα πιο επιθετικό, αντισυμβατικό και εν τέλει φονικό στην εκτέλεσή του.

2.4.4 Σύνοψη

Καταλήγοντας, το στρατηγικό δόγμα των ΙΕΔ ήταν αμυντικό στο στρατηγικό επίπεδο και επιθετικό στο επιχειρησιακό – τακτικό. Δεδομένης της έλλειψης στρατηγικού βάθους, η διεξαγωγή αμυντικού αγώνα αποκλείστηκε. Οι Ισραηλινοί εκτίμησαν ότι θα έπρεπε να είναι σε θέση να παίρνουν την πρωτοβουλία και σε περίπτωση που δέχονταν επίθεση να μεταφέρουν τάχιστα τον πόλεμο στο εχθρικό έδαφος, ώστε να δημιουργούν τεχνητό στρατηγικό βάθος. Μπορεί βέβαια να υποστηριχθεί, ότι ο Ισραηλινός Στρατός υιοθέτησε το δόγμα του επιθετικού, κεραυνοβόλου πολέμου της Βέρμαχτ (Blitzkrieg), επιδιώκοντας την αστραπιαία καταστροφή των εχθρικών δυνάμεων με τις τεθωρακισμένες δυνάμεις του.¹⁴²

Ο συνδυασμός παρεμποδιστικής – προληπτικής¹⁴³ στρατιωτικής δυνατότητας και στρατιωτικών αντιποίνων, θεωρήθηκε ότι θα ενίσχυε την αποτρεπτική δύναμη της χώρας. Οι τακτικές που θα εφαρμόζονταν κατά περίπτωση, θα αποφασίζονταν με βάση τη δύναμη και διάταξη του αντιπάλου, το έδαφος και την προσωπικότητα του εκάστοτε διοικητή.¹⁴⁴

¹⁴⁰ Ibid., 201-202.

¹⁴¹ Το γεγονός αυτό άφησε τα σημάδια του στον χαρακτήρα των ΙΕΔ, που ποτέ δεν διακρίνονταν για τις στρατιωτικές επισημότητες και τις φανταχτερές στολές.

¹⁴² Naveh, “The cult of the offensive preemption and future challenges for Israeli operational thought”, 168.

¹⁴³ Και οι δύο μορφές πολέμου αφορούν στην καταστροφή μιας δυνητικής πηγής απειλής, προτού η απειλή αυτή λάβει τη μορφή πραγματικής επίθεσης. Η διαφορά τους έγκειται στον εκτιμώμενο χρόνο εκδήλωσης της απειλής. Στον παρεμποδιστικό πόλεμο, η απειλή είναι πιθανό να εκδηλωθεί μεσοπρόθεσμα ή μακροπρόθεσμα, ενώ στον προληπτικό, η εκδήλωσή της αναμένεται άμεσα.

¹⁴⁴ Cohen and Eisenstadt and Bacevich, *Knives, tanks, and missiles*, 18-19

Η αποτελεσματικότητα των αρχών της στρατιωτικής στρατηγικής του Ισραήλ, αποδεικνύεται και από το γεγονός ότι ακόμη και σήμερα, παραμένουν σε μεγάλο βαθμό αναλλοίωτες, με τις απαραίτητες φυσικά προσαρμογές. Σήμερα, στην επίσημη ιστοσελίδα των Ισραηλινών Ενόπλων Δυνάμεων,¹⁴⁵ αναφέρονται τα παρακάτω, σχετικά με το στρατηγικό δόγμα της χώρας:

- α. Το Ισραήλ δεν αντέχει να χάσει ούτε έναν πόλεμο.
- β. Άμυνα στο στρατηγικό επίπεδο, χωρίς εδαφικές βλέψεις.
- γ. Επιδίωξη αποφυγής πολέμου με πολιτικά μέσα και με αξιόπιστη αποτρεπτική στάση.
- δ. Αποφυγή κλιμάκωσης.
- ε. Γρήγορη και αποφασιστική κατάληξη του πολέμου.
- στ. Αντιμετώπιση τρομοκρατίας.
- ζ. Πολύ χαμηλός δείκτης απωλειών.
- η. Μικρό μόνιμο στράτευμα με δυνατότητα εγκαίρου προειδοποίησεως.
- θ. Αποτελεσματικό σύστημα επιστράτευσης και σύστημα μεταφορών.
- ι. Διακλαδικός συντονισμός.
- ια. Ταχεία μεταφορά της μάχης στο έδαφος του αντιπάλου.
- ιβ. Ταχεία επίτευξη των αντικειμενικών σκοπών του πολέμου.

Θα εξετάσουμε τώρα πως οι, αποκρυσταλλωμένες πλέον, αρχές της στρατιωτικής στρατηγικής του Ισραήλ, μετουσιώθηκαν σε πράξη στα πεδία μαχών κατά τους πολέμους 1967-1973, με αποτέλεσμα τη σάρωση των αραβικών στρατών από το ισραηλινό blitzkrieg και την εκ βάθρων αλλαγή του στρατηγικού τοπίου της Μέσης Ανατολής.

¹⁴⁵ “Doctrine”, Israel Defence Forces, <http://www.idf.il/1497-en/Dover.aspx> (πρόσβαση 12 Οκτωβρίου, 2016).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΤΩΝ ΕΞΙ ΗΜΕΡΩΝ (1967)

3.1 Η πολιτικοστρατιωτική κατάσταση πριν τον πόλεμο

3.1.1 Πολιτική – Διπλωματία

Την ισραηλινή εκστρατεία στο Σινά του 1956 ακολούθησε μία περίοδος σχετικής ηρεμίας κατά μήκος της ισραηλινο - αιγυπτιακής μεθορίου, τόσο στη Λωρίδα της Γάζας όσο και στο Σινά, που οφειλόταν κυρίως στην παρουσία της Δύναμης του ΟΗΕ. Ωστόσο αυτό δεν σήμαινε ότι η κατάσταση είχε καταλαγιάσει και ότι η Μέση Ανατολή είχε εισέλθει σε μια περίοδο γαλήνης. Στην πραγματικότητα συνέβαινε το αντίθετο. Τα αραβικά καθεστώτα ριζοσπαστικοποιούνταν ολοένα και περισσότερο (κυρίως Αίγυπτος και Συρία) ανταγωνιζόμενα ως προς την εκδήλωση των εχθρικών αισθημάτων προς το Ισραήλ και σε ένα βαθμό προς τη Δύση γενικότερα. Αυτό επέτρεψε στη Σοβιετική Ένωση να αποκτήσει έρεισμα στην περιοχή και στα πλαίσια του διπολισμού της ψυχροπολεμικής περιόδου, να μετατραπεί σταδιακά σε προστάτη και κύριο προμηθευτή πολεμικού υλικού για τις όμορες με το Ισραήλ αραβικές χώρες.¹⁴⁶

Καταλύτη για τη σύγκρουση του 1967, απετέλεσε το νερό. Στα μέσα της δεκαετίας του 1960 το Ισραήλ εγκαινίασε ένα πρόγραμμα ύδρευσης των πόλεων και άρδευσης των καλλιεργειών στην έρημο Νεγκέβ, χρησιμοποιώντας τα ύδατα του ποταμού Ιορδάνη και της Θάλασσας της Γαλιλαίας. Οι πηγές του Ιορδάνη και της Γαλιλαίας, βρίσκονται ως επί το πλείστον στα Υψώματα του Γκολάν. Η Συρία, στην οποία ανήκαν τότε τα Υψώματα, ξεκίνησε το 1964 την κατασκευή ενός καναλιού που θα εξέτρεπε τα νερά των πηγών του Ιορδάνη από τη Θάλασσα της Γαλιλαίας και συνεπώς από το Ισραήλ.¹⁴⁷ Η εκτροπή των υδάτων του Ιορδάνη, που είχε χαρακτηριστεί ως αιτία πολέμου από τους Ισραηλινούς, απετέλεσε μια διαρκή εστία προστριβών και αψιμαχιών στην περιοχή, ορισμένες από τις οποίες έλαβαν τη μορφή μεγάλης κλίμακας επιχειρήσεων αντιποίνων. Το Ισραήλ με

¹⁴⁶ Herzog, *Οι Αραβοϊσραηλινοί Πόλεμοι*, 265.

¹⁴⁷ "Line of Fire: The Six Day War – 1967", YouTube video, Cromwell Productions documentary film, 2002, posted by "sixoctoberwar", 04 July, 2013, https://www.youtube.com/watch?v=a4WE1_Sg90k (πρόσβαση 13 Οκτωβρίου, 2016).

βολές πυροβολικού, αρμάτων και αεροσκαφών έπληττε διαρκώς τα μηχανήματα χωματοουργικών εργασιών, ενώ ο Συριακός Στρατός βομβάρδιζε τους ισραηλινούς οικισμούς στην περιοχή της Γαλιλαίας, με τους Ισραηλινούς να εξαπολύουν αντίποινα.¹⁴⁸

Στο σοβαρότερο θερμό επεισόδιο μέχρι τότε, την 7^η Απριλίου 1967, ισραηλινά αεροσκάφη απογειώθηκαν για να πλήξουν θέσεις του συριακού πυροβολικού που βομβάρδιζε το ισραηλινό έδαφος. Σύντομα η κατάσταση ξέφυγε από τον έλεγχο και έλαβε χώρα μια τεράστια αερομαχία μεταξύ Ισραηλινής και Συριακής Πολεμικής Αεροπορίας, στην οποία ενεπλάκησαν 130 μαχητικά αεροσκάφη. Τα ισραηλινά μαχητικά κυριάρχησαν ολοκληρωτικά, καταρρίπτοντας έξι συριακά, ενώ ως κίνηση υψηλού συμβολισμού, πέταξαν θριαμβευτικά πάνω από τη Δαμασκό.¹⁴⁹

Οι εξελίξεις ήταν καταιγιστικές και θεωρούνται η σκανδάλη που πυροδότησε τον τρίτο αραβοϊσραηλινό πόλεμο. Κατ' αρχάς, ο αρχηγός των ΙΕΔ, Αντιστράτηγος Ράμπιν, δήλωσε ότι το Ισραήλ εάν συνεχίζονταν οι προκλήσεις, θα απαντούσε με ακόμα μεγαλύτερης έκτασης αντίποινα. Οι Σύριοι τρομοκρατημένοι από την απόλυτη αεροπορική κυριαρχία του Ισραήλ, ανησύχησαν για γενική ισραηλινή επίθεση και απευθύνθηκαν στην Αίγυπτο για βοήθεια.¹⁵⁰ Την 29^η Απριλίου συνέβη ένα γεγονός κομβικής σημασίας. Αιγυπτιακή αντιπροσωπεία με επικεφαλής τον πρόεδρο της βουλής και μετέπειτα πρόεδρο της χώρας, Ανουάρ αλ-Σαντάτ επισκέφθηκε εθιμοτυπικά τη Μόσχα. Κατά τις συνομιλίες του Σαντάτ με τον σοβιετικό πρωθυπουργό Κοσύγκιν, η σοβιετική πλευρά ενημέρωσε την αιγυπτιακή ότι οι Ισραηλινοί προετοιμάζονται να επιτεθούν στη Συρία και πως σύμφωνα με ασφαλείς πληροφορίες και στοιχεία από δορυφορική αναγνώριση, 10 – 12 ταξιαρχίες του Ισραηλινού Στρατού είχαν ήδη λάβει θέσεις, για να εξαπολύσουν επίθεση από 16 έως 22 Μαΐου. Την ίδια πληροφορία έδωσαν και στη Συρία, ενώ απηύθυναν αυστηρή προειδοποίηση στον Ισραηλινό πρέσβη. Εις μάτην, η ισραηλινή κυβέρνηση του Λεβί Εσκόλ¹⁵¹ κάλεσε τον σοβιετικό πρέσβη να επιθεωρήσει το βόρειο Ισραήλ και να διαπιστώσει ιδίοις όμμασι ότι δεν υπήρχε καμία συγκέντρωση δυνάμεων. Ο πρέσβης όμως απέρριψε την

¹⁴⁸ Herzog, *Οι Αραβοϊσραηλινοί Πόλεμοι*, 269.

¹⁴⁹ Oren, *Six Days of War*, 46-47.

¹⁵⁰ Herzog, *Οι Αραβοϊσραηλινοί Πόλεμοι*, 270-271.

¹⁵¹ Πρωθυπουργός του Ισραήλ 1963-1969

πρόσκληση. Οι λόγοι που το Κρεμλίνο έδωσε αυτή την τραγικά ανακριβή πληροφορία, παραμένουν άγνωστοι και χάνονται μέσα στην άχλη της ψυχροπολεμικής στρατηγικής της ΕΣΣΔ, των βυζαντινισμών της κομμουνιστικής νομενκλατούρας και της πιθανότητας μιας σειράς τραγικών λαθών από την υπηρεσία πληροφοριών.¹⁵² Σημασία έχει ότι από εκείνη την στιγμή η σοβιετική πλευρά άρχισε να μεταδίδει συνεχώς «πληροφορίες» στα δύο αραβικά κράτη που επιβεβαίωναν και ενίσχυαν την πεποίθηση ότι το Ισραήλ προετοιμαζόταν για αιφνιδιαστική επίθεση στη Συρία, εκκινώντας τα γρανάζια του πολέμου.

Ο πρόεδρος της Αιγύπτου Νάσερ, θεώρησε ότι ήταν η τέλεια ευκαιρία για να επιβεβαιώσει τον ρόλο του ως ηγέτη του αραβικού κόσμου, ρόλου που έβλεπε με ανησυχία να κλονίζεται από τις συνεχείς ισραηλινο - συριακές αψιμαχίες, που εμφάνιζαν στην αραβική κοινή γνώμη τη Συρία και το μπααθικό καθεστώς της, ως τα μόνα που εξακολουθούσαν να μάχονται εμπράκτως το Ισραήλ.¹⁵³

Την 17^η Μαΐου, μετά από μια ογκώδη παρέλαση στην οποία δόθηκε μεγάλη δημοσιότητα, ο Νάσερ προέβη σε δυο κινήσεις τεράστιας σημασίας. Αφενός, μετέφερε μεγάλο αριθμό δυνάμεων στο Σινά (σύντομα ανέρχονταν σε 100.000 άνδρες με πάνω από 1.000 άρματα, οργανωμένοι σε 7 μεραρχίες) και αφετέρου απαίτησε την απόσυρση της Δύναμης Εκτάκτου Ανάγκης του ΟΗΕ. Αφήνοντας έκπληκτο όλο τον κόσμο, ο γενικός γραμματέας του ΟΗΕ, Ου Θαντ, ικανοποίησε άμεσα το αίτημα. Οι ιστορικοί εικάζουν ότι περισσότερο από όλους τους εμπλεκόμενους, αιφνιδιάστηκε ο ίδιος ο Νάσερ που ήλπιζε ότι ο ΟΗΕ θα αρνείτο να αποσυρθεί και έτσι θα έκανε μια επίδειξη δύναμης για κατανάλωση από τις αραβικές μάζες, χωρίς να απειληθεί πραγματικά πόλεμος.¹⁵⁴ Τώρα όμως ήταν εγκλωβισμένος από τις ίδιες του τις πράξεις. Οι Σοβιετικοί, διαπιστώνοντας ότι η κατάσταση επιδεινωνόταν ραγδαία, άρχισαν να συστήνουν αυτοσυγκράτηση στις επίμονες οχλήσεις της Αιγύπτου για ξεκάθαρη δήλωση υποστήριξης.¹⁵⁵ Όμως ο αραβικός κόσμος είχε κυριευτεί από υστερία, δεν ήταν δυνατόν για τον Νάσερ να γελοιοποιηθεί υποχωρώντας. Την 20^η Μαΐου έθεσε τον στρατό σε πλήρη επιφυλακή και

¹⁵² Herzog, *Οι Αραβοϊσραηλινοί Πόλεμοι*, 54-55.

¹⁵³ "Line of Fire: The Six Day War – 1967", Cromwell Productions documentary film.

¹⁵⁴ Ibid.

¹⁵⁵ Oren, *Six Days of War*, 96.

κήρυξε επιστράτευση,¹⁵⁶ ενώ την 22^α Μαΐου προχώρησε ένα ακόμη βήμα προς τον πόλεμο, ανακοινώνοντας το κλείσιμο των Στενών του Τιράν, ένα δεδηλωμένο *casus belli* για το Ισραήλ, που έχανε την πρόσβαση στον κόλπο της Άκαμπα. Την 26^η Μαΐου ανακοίνωνε από το βήμα του Συνεδρίου των Αραβικών Εμπορικών Συνδικάτων την πρόθεσή του να καταστρέψει το Ισραήλ και εξασφάλιζε την στρατιωτική αρωγή σε άνδρες και υλικά από Κουβέιτ και Αλγερία. Ενώ ο 6^{ος} Στόλος των ΗΠΑ, που ναυλοχούσε στη Μεσόγειο, ετίθετο σε κατάσταση συναγερμού και ως απάντηση ο σοβιετικός Στόλος της Μαύρης Θάλασσας εξερχόταν των Δαρδανελίων, ο Νάσερ την 28^η Μαΐου δήλωσε ότι η Αίγυπτος προετοίμαζε γενική επίθεση με σκοπό την καταστροφή του Ισραήλ σε έναν ολοκληρωτικό πόλεμο,¹⁵⁷ ενώ την 30^η Μαΐου υποδεχόταν τον βασιλιά Χουσεΐν της Ιορδανίας με τον οποίο συμφώνησαν την από κοινού επίθεση στο Ισραήλ.¹⁵⁸

Η ισραηλινή πολιτική ηγεσία, διακρίνοντας από την 17^η Μαΐου τα σύννεφα του πολέμου να πυκνώνουν, κινήθηκε σε τρία επίπεδα. Πρώτον, διέταξε την κινητοποίηση του στρατεύματος και την επιστράτευση των εφέδρων.¹⁵⁹ Δεύτερον, δήλωνε δημόσια σε όλους τους τόνους ότι δεν είχε επιθετικές προθέσεις και τρίτον, ενεργοποίησε τους διπλωματικούς διαύλους για να εξασφαλίσει υποστήριξη ή τουλάχιστον συγκατάθεση για την περίπτωση που αποφάσιζε να εξαπολύσει το πρώτο πλήγμα. Ήταν οι πιο βασανιστικές ημέρες για τον πρωθυπουργό του Ισραήλ. Ο Εσκόλ δεχόταν αφόρητες πιέσεις από το Γενικό Επιτελείο και την κοινή γνώμη της χώρας για να διατάξει την ανάληψη δράσης,¹⁶⁰ ενώ ταυτόχρονα λάμβανε προειδοποιήσεις, από τη μεν ΕΣΣΔ να μην τολμήσει να πλήξει τους Άραβες συμμάχους της, από τις δε ΗΠΑ να πολεμήσει μόνο αν προηγουμένως έχει υποστεί επίθεση. Ήδη από την πρώτη μέρα της κρίσης, το Ισραήλ είδε έναν από τους μεγαλύτερους φόβους του να επιβεβαιώνονται, όταν δύο αιγυπτιακά μαχητικά διεΐσδυσαν στον ισραηλινό εναέριο χώρο και πραγματοποίησαν χαμηλή αναγνωριστική πτήση πάνω από τον πυρηνικό σταθμό της Ντιμόνα, στην έρημο Νεγκέβ, επιδεικνύοντας την δυνατότητα των Αιγυπτίων να τον

¹⁵⁶ “Line of Fire: The Six Day War – 1967”, Cromwell Productions documentary film.

¹⁵⁷ Ibid.

¹⁵⁸ Herzog, *Οι Αραβοϊσραηλινοί Πόλεμοι*, 272-275.

¹⁵⁹ Ibid., 274.

¹⁶⁰ Oren, *Six Days of War*, 79.

βομβαρδίσουν.¹⁶¹ Από εκείνη την στιγμή, οι Ισραηλινοί στρατηγοί είχαν κλειδώσει στο μυαλό τους ότι έπρεπε να επιτεθούν πριν να είναι πολύ αργά. **Ο φόβος του Ισραήλ για πλήγμα στον αντιδραστήρα, απετέλεσε τον κυριότερο ίσως καταλύτη για τον πόλεμο.**¹⁶² Την 24^η Μαΐου ο υπουργός εξωτερικών του Ισραήλ, Άμπα Εμπάν, ξεκίνησε περιοδεία για να συγκεντρώσει συμμαχική υποστήριξη. Πρώτος σταθμός το Παρίσι, όπου όμως ο Γάλλος πρόεδρος κράτησε αρνητική στάση. Η Γαλλία δεν ήθελε να διαρρήξει τις σχέσεις που προσπαθούσε να κτίσει με τον αραβικό κόσμο. Το Λονδίνο από την άλλη προσέφερε πιο ανοικτή διπλωματική στήριξη.¹⁶³ Τελευταίος και σημαντικότερος σταθμός η Ουάσινγκτον. Το μήνυμα που έφθασε στο Τελ Αβίβ, που έβλεπε τα αραβικά στρατεύματα να λαμβάνουν θέσεις μάχης στα σύνορά του¹⁶⁴ και τους ηγέτες τους να διατρανώνουν την πρόθεσή τους να επιτεθούν, ήταν αποκαρδιωτικό. Ο πρόεδρος Τζόνσον, φοβούμενος ότι ένας αραβοϊσραηλινός πόλεμος θα έφερνε τις δύο υπερδυνάμεις σε πορεία σύγκρουσης, δεν σκόπευε να υποστηρίξει μια προληπτική επίθεση του Ισραήλ, ούτε να δεσμευθεί ότι οι ΗΠΑ θα επενέβαιναν αν απειλείτο η ασφάλειά του και καλούσε το Ισραήλ να εξαντλήσει κάθε περιθώριο υπομονής και να εμπλακεί σε πολεμικές επιχειρήσεις μόνο εάν αναγκαζόταν να αμυνθεί.¹⁶⁵ Ωστόσο, λίγο πριν την έναρξη των επιχειρήσεων η αμερικανική πλευρά ενεργοποίησε άτυπους διαύλους για να μεταφέρει το μήνυμα της πιο ενεργού στήριξης του Ισραήλ.¹⁶⁶

Η αμφιταλάντευση του Εσκόλ, ανάμεσα στην ολοένα επιτακτικότερη ανάγκη ανάληψης δράσης και στον φόβο στρατιωτικής παρέμβασης της ΕΣΣΔ χωρίς αμερικανική υποστήριξη, εξόργιζε τους Ισραηλινούς στρατηγούς που τόνιζαν διαρκώς ότι έπρεπε να επιτεθούν άμεσα γιατί η αναποφασιστικότητα απομείωνε την αποτρεπτική ισχύ του Ισραήλ, ενώ οι Άραβες ενδυναμώνονταν μέρα με τη μέρα, με αποτέλεσμα ο αναπόφευκτος πόλεμος να αποδεικνυόταν ακόμη πιο αιματηρός.¹⁶⁷ Τέλος, γιατί η ισχνή οικονομική βάση της χώρας δεν επέτρεπε την παρατεταμένη επιστράτευση.

¹⁶¹ Ibid., 76.

¹⁶² Avner Cohen, *Israel and the Bomb* (New York: Columbia University Press, 1998), 259-276.

¹⁶³ Oren, *Six Days of War*, 100-101.

¹⁶⁴ Βλέπε Χάρτη 5.

¹⁶⁵ Ibid., 106-116.

¹⁶⁶ Ibid., 153.

¹⁶⁷ Ibid., 133.

Χαρακτηριστικά δηλωτικά για την αξία που είχε η αποτροπή στην ισραηλινή στρατιωτική σκέψη είναι τα παρακάτω λόγια Ισραηλινών ιθυνόντων στις αλληπάλληλες συσκέψεις εκείνων των ημερών: Ο Υποστράτηγος Γιαρίβ, επικεφαλής της υπηρεσίας πληροφοριών την 23^η Μαΐου: «Αν το Ισραήλ δεν αναλάβει δράση θα απολέσει την αξιοπιστία του και οι ΙΔΕ την αποτρεπτική τους ικανότητα. Η αδυναμία μας θα εκληφθεί ως άριστη ευκαιρία για τους αντιπάλους μας για να απειλήσουν την ασφάλειά μας».¹⁶⁸ Ο υπουργός εξωτερικών Εμπάν: «Αν δεν τηρηθεί σθεναρή στάση τώρα, κανείς στον αραβικό κόσμο δεν θα υπολόγιζε πια τη δύναμη του Ισραήλ να αντισταθεί».¹⁶⁹ Ακόμα πιο ξεκάθαρος ο Υποστράτηγος Αριέλ Σαρόν την 28^η Μαΐου, για την αδράνεια του Ισραήλ: «Σήμερα απεμπολήσαμε το ισχυρότερο όπλο μας, τον φόβο του εχθρού για εμάς... Θα υποχρεωθούμε να καταβάλλουμε πολύ μεγαλύτερο τίμημα στο μέλλον για κάτι που ούτως ή άλλως πρέπει να κάνουμε τώρα».¹⁷⁰

Ο Εσκόλ, αντιλαμβανόμενος ότι τα περιθώρια επιλογών του στένευαν, παραχώρησε τη θέση του υπουργού άμυνας, στο «γεράκι» Μοσέ Νταγιάν, τον ήρωα των προηγούμενων πολέμων, την 1^η Ιουνίου. Ο Νταγιάν απαίτησε και έλαβε πλήρη ελευθερία στην εφαρμογή της στρατιωτικής στρατηγικής της χώρας. Στην ιστορική σύσκεψη της 4^{ης} Ιουνίου 1967, οι Ισραηλινοί στρατηγοί, υποστηριζόμενοι από τον νέο υπουργό άμυνας, απαίτησαν επιτακτικά την εξουσιοδότηση του πρωθυπουργού για την έναρξη των επιχειρήσεων. Ο Εσκόλ συναίνεσε, αφού προηγουμένως βέβαια είχε ενημερωθεί και από τον επικεφαλής της Μοσάντ, ότι οι ΗΠΑ θα συναινούσαν σε πρώτο πλήγμα εκ μέρους του Ισραήλ, αρκεί να ήταν τόσο ισχυρό που θα κλόνιζε την εξουσία του Νάσερ.¹⁷¹ Η «Ωρα Η»,¹⁷² ορίστηκε για το επόμενο πρωινό, Δευτέρα 5 Ιουνίου, μεταξύ 07:00 και 07:30.¹⁷³

¹⁶⁸ Ibid., 87.

¹⁶⁹ Ibid., 89.

¹⁷⁰ Ibid., 133.

¹⁷¹ Ian Blank and Benny Morris, *Israel's Secret Wars: a history of Israel's Intelligence Service* (New York: Gore Press, 1991), 221.

¹⁷² Στρατιωτικός όρος για την ακριβή ώρα έναρξης των επιχειρήσεων.

¹⁷³ Oren, *Six Days of War*, 125-158.

3.1.2 Οι αντίπαλοι στρατοί

α. Οι Άραβες

Συνολικά, οι ένοπλες δυνάμεις των Αράβων ήταν περισσότερες από αυτές που διέθετε το Ισραήλ, ενώ υπερτερούσαν και στον εξοπλισμό. Παρά το αριθμητικό και εδαφικό πλεονέκτημα όμως, αντιμετώπιζαν σοβαρά προβλήματα, χωρίς ουσιαστικό συντονισμό μεταξύ τους, με διαφορετικά επιχειρησιακά δόγματα και διαφορετικούς ΑΝΣΚ.¹⁷⁴ Θα περιοριστούμε στη μελέτη των στρατών ξηράς και των πολεμικών αεροποριών, καθώς τα ναυτικά των εμπλεκομένων δεν διαδραμάτισαν αποφασιστικό ρόλο.

(1) Αίγυπτος

Μέχρι την έναρξη των επιχειρήσεων, οι Αιγύπτιοι είχαν αναπτύξει στη χερσόνησο του Σινά περίπου 100.000 άνδρες, από τους συνολικά 210.000 του στρατού τους, οργανωμένους σε έξι μεραρχίες, ενώ διέθεταν 1.000 άρματα μάχης και 900 πυροβόλα. Η αιγυπτιακή ΠΑ ήταν η ισχυρότερη αεροπορία στον αραβικό κόσμο, με υπερδιπλάσια δύναμη από την ισραηλινή, ανερχόμενη σε 429 μαχητικά και βομβαρδιστικά, πλαισιωμένα από μεγάλο αριθμό ελικοπτέρων και μεταγωγικών αεροσκαφών.

Η εκπαίδευση, το επιχειρησιακό δόγμα, η σύνθεση καθώς και η συγκρότηση των αιγυπτιακών μονάδων ήταν έντονα επηρεασμένα από την αντίστοιχη νοοτροπία των Σοβιετικών, όπως άλλωστε σοβιετικής προέλευσης ήταν και το μείζον του πολεμικού υλικού. Το επίπεδο εκπαίδευσης αξιωματικών και οπλιτών ήταν μάλλον χαμηλό,¹⁷⁵ ενώ πρόβλημα αποτελούσε η συστηματικά κακή συμπεριφορά των αξιωματικών προς τους υφισταμένους τους, με το ψυχικό δέσιμο να αποτελεί άγνωστη έννοια. Επιπλέον, οι αξιωματικοί ήταν έντονα πολιτικοποιημένοι, τασσόμενοι είτε με τον πρόεδρο Νάσερ, είτε με τον υπουργό άμυνας, Στρατάρχη Αμέρ. Όπως συμβαίνει συχνά σε αυταρχικά καθεστώτα, η δομή της διοίκησης ήταν αυστηρή, δογματική και άκαμπτη, με το σύστημα επικοινωνιών να υποφέρει από πολύ σημαντικές ελλείψεις, ακόμα και στα υψηλά κλιμάκια.¹⁷⁶ Τα προβλήματα αυτά

¹⁷⁴ Παπαδόπουλος, «Οι Χερσαίες Δυνάμεις των Αντιπάλων», 15.

¹⁷⁵ Ogen, *Six Days of War*, 159.

¹⁷⁶ Παπαδόπουλος, «Οι Χερσαίες Δυνάμεις των Αντιπάλων», 15.

επιτείνονταν από τη βιασύνη και προχειρότητα με την οποία είχαν προωθηθεί, για πολιτικούς λόγους, οι αιγυπτιακές μονάδες στο Σινά.¹⁷⁷

Ο Αιγυπτιακός Στρατός στο Σινά, είχε διαταχθεί σύμφωνα με το Σχέδιο «Κατακτητής» (al-Qahir), το οποίο συνετάχθη το 1966 και σύμφωνα με το σοβιετικό δόγμα προέβλεπε άμυνα σε τρεις γραμμές, με δυνατότητα αντεπίθεσης. Η πρώτη γραμμή, κοντά στα ισραηλινά σύνορα, από τη Ράφα στο βορρά μέχρι την Αμπου Αγκέιλα νοτιότερα, καλυπτόταν από 3 αιγυπτιακές μεραρχίες, συν μία παλαιστινιακή στη Γάζα. Αποστολή αυτών των δυνάμεων, ήταν η εφέλκυση των ισραηλινών δυνάμεων σε μετωπική επίθεση και η καθήλωσή τους, ώστε να δεχθούν συντριπτικό πλήγμα από τη δεύτερη γραμμή άμυνας, που εκτεινόταν αμέσως δυτικότερα και σε απόσταση 50 - 80 χλμ. από τα σύνορα, σε μια οχυρωμένη περιοχή που σχημάτιζε τρίγωνο από τα οχυρά σημεία Αλ - Αρίς, Τζαμπάλ Λίμπνι και Μπιρ Χασάνα και στην οποία είχαν αναπτυχθεί μια τεθωρακισμένη και μία μηχανοκίνητη μεραρχία πεζικού. Αξίζει να σημειωθεί, ότι στο πλαίσιο της σταθερής άμυνας που είχε επιλεγεί για την πρώτη γραμμή, είχαν κατασκευασθεί οχυρές τοποθεσίες για την απαγόρευση των κύριων αξόνων που οδηγούσαν από ανατολικά προς το Σουέζ. **Η μόνη πρόσβαση που παρέμεινε τελικά ελεύθερη, αξιολογηθείσα ως πρακτικώς αδιάβατη από έναν στρατό, ήταν αυτή που περνούσε από τους αμμόλοφους νοτίως της Ράφα.** Έχοντας αναχαιτισθεί με μεγάλες απώλειες από τις δύο πρώτες αμυντικές γραμμές, οι ισραηλινές δυνάμεις θα καταστρέφονταν από την 4^η Τεθωρακισμένη Μεραρχία (ΤΘΜ), που είχε αναπτυχθεί στην τρίτη γραμμή άμυνας προστατεύοντας το αεροδρόμιο στην περιοχή Μπιρ Γκιφγκάφα και τις στρατηγικές διαβάσεις Μίτλα και Γκίτνι, εν αναμονή των προαναφερθεισών συνθηκών που θα της επέτρεπαν να ηγηθεί της αντεπίθεσης και της εισβολής στο ισραηλινό έδαφος.¹⁷⁸

Ενώ όμως ο αρχηγός των ΕΔ Στρατηγός Φαουζί, ανέφερε ότι δεν υπήρχαν αρκετοί πόροι και δυνάμεις για την επιτυχή εφαρμογή του αμυντικού Σχεδίου «Κατακτητής», η μεγαλομανία του Στρατάρχη Αμέρ τον οδήγησε, εν μέσω κρίσης, να δώσει κατευθύνσεις για τη σύνταξη των Σχεδίων «Λέων» (al-Asad) και «Αυγή» (al-Fajr) που προέβλεπαν εξαρχής επίθεση στο

¹⁷⁷ Oren, *Six Days of War*, 58.

¹⁷⁸ Oren, *Six Days of War*, 65. ; Παπαδόπουλος, «Οι Χερσαίες Δυνάμεις των Αντιπάλων», 16.

Ισραήλ. Το αποτέλεσμα ήταν να επέλθει χάος στις αιγυπτιακές δυνάμεις στο πεδίο, καθώς οι αντιφατικές διαταγές της τελευταίας στιγμής απαιτούσαν την εσπευσμένη μετακίνηση ολόκληρων ταξιαρχιών, εξαντλώντας τους στρατιώτες και φθείροντας τα υλικά.

Ταυτόχρονα οι επιστρατευμένοι έφεδροι που έφθαναν στο Σινά για επανδρώσουν τις μονάδες στην πολεμική τους σύνθεση έμεναν χωρίς φαγητό, οπλισμό και στολή για δύο μέρες.¹⁷⁹ Για να γίνουν τα πράγματα ακόμα χειρότερα, τον Ιούνιο, μόλις ελάχιστες μέρες πριν την έναρξη του πολέμου, ο Στρατάρχης Αμέρ αποφάσισε να αλλάξει τη δομή διοίκησης του στρατού στο Σινά, προσθέτοντας πέντε (!) νέα επίπεδα διοίκησης. Οι Ισραηλινοί δεν πίστευαν στην τύχη τους. «Θα φθάσουμε στο Σουέζ, πριν προλάβουν να εγκρίνουν έστω και μία διαταγή», σημείωσε ο Ισραηλινός Υποστράτηγος Γκαβίς. Ταυτόχρονα, εν μέσω χάους στα επιτελεία και στις μονάδες, ο Αμέρ διαβεβαίωνε τον Νάσερ και τους υφισταμένους του για την επικείμενη νίκη.¹⁸⁰

(2) Ιορδανία

Ο Ιορδανικός Στρατός παρέτασσε περίπου 50.000 άνδρες, οι οποίοι συγκροτούσαν ένδεκα ταξιαρχίες (οι δύο τεθωρακισμένες), ενώ διέθετε περίπου 300 άρματα μάχης και πυροβόλα δυτικής προέλευσης. Στις δυνάμεις της Ιορδανίας θα πρέπει να προστεθεί και μία ιρακινή μηχανοκίνητη ταξιαρχία που είχε καταφθάσει για να συμμετάσχει στον αγώνα, ενώ άλλες τρεις βρίσκονταν καθοδόν. Η Ιορδανική Πολεμική Αεροπορία διέθετε 22 μαχητικά αεροσκάφη, έξι μεταγωγικά και μικρό αριθμό ελικοπτέρων, επίσης από το δυτικό οπλοστάσιο. Οι Ιορδανοί αξιωματικοί και οπλίτες θεωρούντο καλά εκπαιδευμένοι, ωστόσο η ανέλιξη των πρώτων σχετιζόταν με τον βαθμό αφοσίωσης στον θρόνο.

Σύμφωνα με τα σχέδια, οι Ιορδανοί σχεδίαζαν να επιτεθούν. Το κύριο σχέδιο προέβλεπε επίθεση στο στενότερο σημείο του Ισραήλ, έξοδο στη Μεσόγειο Θάλασσα και αποκοπή της χώρας στα δύο. Ένα άλλο μικρότερης κλίμακας επιθετικό σχέδιο («Ταρίκ»), προέβλεπε απομόνωση και κατάληψη της Δυτικής Ιερουσαλήμ. Τέλος, η Ιορδανία συμμετείχε, σε επίπεδο

¹⁷⁹ Oren, *Six Days of War*, 92-93. ; Blank and Morris, *Israel's Secret Wars*, 220.

¹⁸⁰ Oren, *Six Days of War*, 160-161.

σχεδιασμού, στο περιβόητο Σχέδιο «Λέων» της Αιγύπτου για συνδυασμένη επίθεση στην έρημο Νεγκέβ. Όπως στην περίπτωση της Αιγύπτου, έτσι και ο στρατός της Ιορδανίας διατηρούσε ένα σημαντικό τμήμα του, δύο από τις ένδεκα ταξιαρχίες, μακριά από το μέτωπο, για προστασία του καθεστώτος.

Από την αρχή όμως, οι πιθανότητες ευόδωσης των ιορδανικών σχεδίων είχαν μειωθεί σημαντικά. Κατ' αρχάς, ο στρατός είχε διασπαρεί κατά μήκος της Δυτικής Όχθης, τόσο για να καλύψει τα μήκους 300 χλμ. σύνορα με το Ισραήλ, όσο και για να τονωθεί το ηθικό των Παλαιστινίων κατοίκων της,¹⁸¹ μη επιτρέποντας επίθεση με συγκεντρωμένες δυνάμεις. Από την άλλη, την 1^η Ιουνίου ο Αιγύπτιος Αντιστράτηγος Ριάντ ανέλαβε, κατόπιν συμφωνίας του προέδρου Νάσερ και του βασιλιά Χουσεΐν, τη διοίκηση των Ιορδανικών ΕΔ, προσθέτοντας ένα ακόμα επίπεδο διοίκησης και το σημαντικότερο, διοικώντας έναν στρατό που δεν γνώριζε και τις προτεραιότητες του οποίου δεν ελάμβανε υπόψη.¹⁸²

(3) Συρία

Η χώρα διέθετε στρατό 75.000 ανδρών, εξοπλισμένο με 750 περίπου άρματα μάχης και 500 πυροβόλα, που συγκροτούσαν δώδεκα ταξιαρχίες και επτά τάγματα εθνοφυλακής, ενώ η συριακή αεροπορία διέθετε 60 μαχητικά. Όλος ο εξοπλισμός ήταν ρωσικής προέλευσης. Τόσο ο στρατός, όσο και η αεροπορία της χώρας, αντιμετώπιζαν σοβαρά προβλήματα με την εκπαίδευση του προσωπικού και τη συντήρηση του υλικού.¹⁸³ Το σοβαρότερο ζήτημα όμως αφορούσε στην ίδια τη συνοχή του στρατεύματος, καθώς η πλειοψηφία των αξιωματικών προερχόταν από την άρχουσα τάξη των αλαουιτών, ενώ οι περισσότεροι οπλίτες ήταν σίιτες. Η πειθαρχία βασιζόταν στην επιβολή του ανωτέρου προς τον κατώτερο, με κορυφαίο δείγμα το τακτικό δόγμα του Συριακού Στρατού, σύμφωνα με το οποίο οι αξιωματικοί δεν ηγούνταν των στρατιωτών τους στη μάχη, αλλά ακολουθούσαν τουλάχιστον πενήντα μέτρα πίσω τους, για να ασκούν καλύτερο έλεγχο, αλλά και για να μπορούν να πυροβολήσουν τυχόν λιποτάκτες. Επιπλέον, οι αξιωματικοί υπόκειντο σε εκκαθαρίσεις εάν δεν υποστήριζαν το δικτατορικό

¹⁸¹ Ibid., 161.

¹⁸² Παπαδόπουλος, «Οι Χερσαίες Δυνάμεις των Αντιπάλων», 17-18.

¹⁸³ Oren, *Six Days of War*, 163.

μπααθικό καθεστώς. Ειδικά το 1966, 2.000 αξιωματικοί είχαν εκδιωχθεί και τη θέση τους στα σύνορα με το Ισραήλ είχαν λάβει άλλοι, πιο αρεστοί στη Δαμασκό.

Τα επιτελικά σχέδια των Σύριων ήταν κυρίως δύο. Το Σχέδιο «Ιερός Πόλεμος» (Jihad) και το Σχέδιο «Νίκη» (Nasr).¹⁸⁴ Το πρώτο αποσκοπούσε στην άμυνα επί της συνοριακή γραμμής μήκους 40 χλμ., στην περιοχή των Υψωμάτων του Γκολάν. Ακολουθώντας το σοβιετικό δόγμα, αποτελούνταν από τρεις αμυντικές γραμμές, ενισχυμένες με ορύγματα, οχυρωμένες τοποθεσίες και ναρκοπέδια. Στις δύο πρώτες αμυντικές γραμμές είχαν αναπτυχθεί πέντε ταξιαρχίες πεζικού και στην τρίτη τρεις τεθωρακισμένες και μηχανοκίνητες ταξιαρχίες. Όπως και στις άλλες δύο αραβικές χώρες, έτσι και στη συριακή περίπτωση τέσσερις ταξιαρχίες και οι δυνάμεις εθνοφυλακής είχαν μείνει πλησίον της Δαμασκού για την ασφάλεια της πρωτεύουσας και των κρατούντων της. Το δεύτερο σχέδιο προέβλεπε επιθετική ενέργεια σε δύο άξονες, βορείως και νοτίως της Θάλασσας της Γαλιλαίας, οι οποίοι θα συνέκλιναν δυτικά της λίμνης. Η κύρια προσπάθεια της επίθεσης θα συνέχιζε δυτικά με αντικειμενικό σκοπό το λιμάνι της Χάιφα, εντός έξι ημερών.¹⁸⁵

Παρόλα αυτά, η Συρία αρνήθηκε να συντονίσει τις ενέργειές της με την Αίγυπτο, ενώ συνέχισε να κατηγορεί τον Ιορδανό μονάρχη ως υποτακτικό των ΗΠΑ.¹⁸⁶

(4) Λοιπές Αραβικές Χώρες

Στρατιωτική βοήθεια προσέφεραν επίσης το Ιράκ, η Τυνησία, η Λιβύη, το Μαρόκο και η Σαουδική Αραβία. Το Ισραήλ αντιμετώπιζε την άμεση απειλή ενός συνασπισμού με την συντριπτική ισχύ μισού εκατομμυρίου στρατιωτών, 5000 αρμάτων και 900 μαχητικών αεροσκαφών. Ο πρόεδρος του Ιράκ Άρεφ, ήταν σαφής: «Ο στόχος μας είναι ξεκάθαρος, να σβήσουμε το Ισραήλ από τον χάρτη. Θεού θέλοντος, θα συναντηθούμε στη Χάιφα και το Τελ Αβίβ».¹⁸⁷

¹⁸⁴ Ibid., 162.

¹⁸⁵ Παπαδόπουλος, «Οι Χερσαίες Δυνάμεις των Αντιπάλων», 18-19.

¹⁸⁶ Oren, *Six Days of War*, 162.

¹⁸⁷ Ibid., 164.

β. Το Ισραήλ

Ο Ισραηλινός Στρατός, επιστρατευμένος, αριθμούσε περίπου 270.000 άνδρες. Το επίπεδο εκπαίδευσης ήταν άριστο και το ισραηλινό σύστημα διοίκησης, γνωστό ως «επιλεκτικός έλεγχος διοίκησης», παρενέβαινε μόνο όταν ήταν αναγκαίο, αφήνοντας μεγάλα περιθώρια πρωτοβουλίας στους κατώτερους διοικητές που βρίσκονταν στο πεδίο. Παράλληλα, υποστηριζόταν από σύγχρονο υλικό τηλεπικοινωνιών. Ο στρατός ήταν διαρθρωμένος σε τρεις διοικήσεις, τη Νότια έναντι της Αιγύπτου, την Κεντρική έναντι της Ιορδανίας και τη Βόρεια στο μέτωπο με τη Συρία. Αυτές οι διοικήσεις είχαν ως υφιστάμενες πέντε συνολικά μεραρχίες (ugda). Καμία ugda δεν είχε την ίδια σύνθεση και συγκρότηση με τις άλλες, καθώς η κάθε μία ήταν προσανατολισμένη σε συγκεκριμένη αποστολή. Οι πέντε μεραρχίες αναλύονταν σε 25 ταξιαρχίες (chativa), εκ των οποίων εννέα τεθωρακισμένες, δύο μηχανοκίνητες, δέκα πεζικού και τέσσερις αλεξιπτωτιστών.

Όπως αναφέρθηκε στο υποκεφάλαιο του στρατηγικού δόγματος, ο Ισραηλινός Στρατός έθετε ως βάση του τα τεθωρακισμένα, ώστε να είναι σε θέση να διεξαγάγει τον δικό του «κεραυνοβόλο πόλεμο». Το 1967 διέθετε περίπου 1.300 άρματα μάχης, 2.000 ημιαεροσφαιροφόρα μεταφοράς προσωπικού και 750 αυτοκινούμενα πυροβόλα.¹⁸⁸ Την περίοδο που ακολούθησε τον πόλεμο του 1956, οι Ισραηλινοί έκαναν ό,τι ήταν δυνατό για να ενισχύσουν το αρματικό τους δυναμικό. Απέκτησαν νέους τύπους μέσω αγορών από ΗΠΑ, Βρετανία, Γαλλία, ενώ βελτίωσαν τα υπάρχοντα. Χαρακτηριστικό της ισραηλινής επιμονής και επινοητικότητας ήταν ότι προμηθεύτηκαν εκατοντάδες Sherman του Β΄ ΠΠ, τα οποία με εγχώριες μετασκευές μετέτρεψαν σε φοβερά οπλικά συστήματα. Την ώρα δε που το εβραϊκό λόμπι στις ΗΠΑ πίεζε αφόρητα την κυβέρνηση για να εγκρίνει την πώληση, μέσω Δυτικής Γερμανίας, σύγχρονων αμερικανικών αρμάτων M48, η εγχώρια βιομηχανία βελτίωνε και προσάρμοζε στις συνθήκες της Μέσης Ανατολής τα βρετανικά Centurion. Τέλος, από το 1964 που επικεφαλής του Οπλου των Τεθωρακισμένων ανέλαβε ο Υποστράτηγος Ισραήλ Ταλ,¹⁸⁹

¹⁸⁸ Παπαδόπουλος, «Οι Χερσαίες Δυνάμεις των Αντιπάλων», 13-14.

¹⁸⁹ Σχεδιαστής του σημερινού, εγχώριας κατασκευής, κορυφαίου άρματος Μερκάβα (Merkava).

εντάθηκαν ακόμα περισσότερο η εκπαίδευση, η συντήρηση, ενώ αναβαθμίσθηκαν και οι τακτικές μάχης.¹⁹⁰

Το δεύτερο σημαντικό σκέλος του ισραηλινού οπλοστασίου, ήταν φυσικά η αεροπορία. Η ισραηλινή ΠΑ διέθετε 250 μαχητικά γαλλικής προέλευσης, με το κορυφαίο επίπεδο εκπαίδευσης των χειριστών της να της εξασφαλίζει αεροπορική κυριαρχία. Ακόμη, διέθετε 55 ελικόπτερα και 50 μεταφορικά αεροσκάφη.¹⁹¹

Στο οπλοστάσιο του Ισραήλ υπήρχε ήδη από το 1967 και το απόλυτο όπλο, η πυρηνική βόμβα, άλλη μια απόδειξη της αντισυμβατικής σκέψης των Ισραηλινών. Το όραμα του Μπεν Γκουριόν να εξοπλίσει το έθνος του με πυρηνικά, προερχόταν από την ανάγκη για εξασφάλιση της επιβίωσης του νεοσύστατου κράτους. Με την ουσιαστική συμβολή της Γαλλίας, κτίσθηκε ένας πυρηνικός αντιδραστήρας στη Ντιμόνα της ερήμου Νεγκέβ. Με διάφορους περιπετειώδεις τρόπους κατάφεραν να εισαγάγουν στη χώρα τα απαραίτητα εξαρτήματα και να ξεκινήσουν την έρευνα για την κατασκευή πυρηνικών όπλων. Παρά τις αμερικανικές πιέσεις για εγκατάλειψη του προγράμματος, την 2^α Νοεμβρίου 1966 το Ισραήλ απέκτησε την «πυρηνική επιλογή», επιτυγχάνοντας να φέρει σε πέρας μια εξομοίωση υποκρίσιμης πυρηνικής δοκιμής σε συνθήκες εργαστηρίου. Τις παραμονές του πολέμου του 1967, θεωρείται πολύ πιθανό ότι το οπλοστάσιο της χώρας περιελάμβανε δύο τουλάχιστον πυρηνικές βόμβες.¹⁹²

Η στρατιωτική ηγεσία του Ισραήλ κατέληξε στη διαπίστωση ότι ο τελικός ΑΝΣΚ που ήταν η συντριβή του εχθρού, θα εξασφαλιζόταν μόνο στην περίπτωση που οι ΙΕΔ αναλάμβαναν την πρωτοβουλία των επιχειρήσεων και πετύχαιναν στρατηγικό - επιχειρησιακό αιφνιδιασμό. Ως προϋπόθεση επιτυχίας, ορίστηκε η αστραπιαία και ταυτόχρονη εξουδετέρωση της εχθρικής αεροπορίας στην Αίγυπτο, στην Ιορδανία και στη Συρία, ακολουθούμενη από χερσαία επίθεση στο Σινά, σε τρεις άξονες επίθεσης. Στα υπόλοιπα μέτωπα,

¹⁹⁰ Γιάννης Βαρσάμης, «Το Ισραηλινό Σώμα Τεθωρακισμένων την Περίοδο 1956-1967», *Στρατιωτική Ιστορία*, τεύχος 184, Μάιος 2012, 82-93.

¹⁹¹ Γιάννης Βαρσάμης, «Η Αεροπορική Πτυχή του Αραβικού Περλ Χάρμπορ», στο *Στρατιωτική Ιστορία, Σειρά: Οι Μεγάλες Μάχες, Ο Πόλεμος των Έξι Ημερών* (Αθήνα: εκδόσεις Γνώμων 2012), 68-69.

¹⁹² Δημήτριος Στυρόπουλος, «Η Πυρηνική βόμβα του Ισραήλ», *Στρατιωτική Ιστορία*, τεύχος 147, Νοέμβριος 2008, σελ.75.

διατήρηση αμυντικής διάταξης στη μεθόριο με Ιορδανία και Συρία, ώστε να μη δυνηθούν να ενισχύσουν τον Αιγυπτιακό Στρατό.¹⁹³

3.2 Οι Επιχειρήσεις

3.2.1 Η αεροπορική επίθεση – Επιχείρηση «Επίκεντρο» (Focus)

Το ξημέρωμα της 5^{ης} Ιουνίου 1967, εξαπολύθηκε μία αεροπορική επιχείρηση από το Ισραήλ, η Επιχείρηση «Επίκεντρο» (Operation «Focus»), που έχει καταγραφεί ως ένας από τους πιο επιτυχημένους στρατηγικούς αιφνιδιασμούς όλων των εποχών.¹⁹⁴

Στις 07:30 σχεδόν 200 ισραηλινά μαχητικά βρέθηκαν στον αέρα. Η ώρα της επίθεσης είχε επιλεγεί προσεκτικά, ώστε οι Αιγύπτιοι πιλότοι να βρίσκονται καθοδόν για τις βάσεις τους. Επίσης, ήταν η ώρα που η πρωινή εναέρια περιπολία (04:00 - 07:00) της αιγυπτιακής ΠΑ προσγειωνόταν και το προσωπικό υπηρεσίας έπαιρνε το πρωινό του.¹⁹⁵ Πετώντας πολύ χαμηλά, με σιγή ασυρμάτου και με διαταγές να μην την σπάσουν ακόμα και αν έπεφταν λόγω μηχανικής βλάβης,¹⁹⁶ οι πιλότοι επιτέθηκαν σε 19 αιγυπτιακά αεροδρόμια. Κάνοντας χρήση πολλών και διαφορετικών μεθόδων παραπλάνησης,¹⁹⁷ τα μαχητικά που είχαν ως αποστολή την προσβολή των αεροδρομίων στο εσωτερικό της Αιγύπτου, ακολούθησαν πορεία βορειοδυτική πάνω από τη Μεσόγειο και επιτέθηκαν στους στόχους τους από τα νότια. Ήταν τέτοια η σύγχυση των Αιγυπτίων, που θεώρησαν ότι μόνο ο 6^{ος} Αμερικανικός Στόλος θα μπορούσε να τους προσβάλλει από αυτή τη μη αναμενόμενη κατεύθυνση¹⁹⁸ και σε αεροδρόμια που εκτιμούσαν ότι ήταν εκτός εμβέλειας της Ισραηλινής Πολεμικής Αεροπορίας.¹⁹⁹

Οι Ισραηλινοί, έχοντας εκπαιδευτεί εξαντλητικά στο να επανεξυπηρετούν²⁰⁰ ένα μαχητικό σε μόλις 8 λεπτά, όταν η αιγυπτιακή ΠΑ για

¹⁹³ Oren, *Six Days of War*, 153-154 ; ΓΕΣ/Διεύθυνση Ιστορίας Στρατού, *Θέματα Στρατιωτικής Ιστορίας* (Αθήνα: ΤΥΕΣ, 1999), 457.

¹⁹⁴ Κολιόπουλος, *Στρατηγικός Αιφνιδιασμός, Υπηρεσίες Πληροφοριών και Αιφνιδιαστικές Επιθέσεις*, 39.

¹⁹⁵ Blank and Morris, *Israel's Secret Wars*, 224.

¹⁹⁶ Oren, *Six Days of War*, 170.

¹⁹⁷ Βαρσάμης, «Η Αεροπορική Πτυχή του Αραβικού Περλ Χάρμπορ», 70-71.

¹⁹⁸ Blank and Morris, *Israel's Secret Wars*, 224.

¹⁹⁹ Oren, *Six Days of War*, 174.

²⁰⁰ Αεροπορικός όρος για τον ανεφοδιασμό ενός μαχητικού σε καύσιμα και πυρομαχικά.

την ίδια εργασία χρειαζόταν 8 ώρες,²⁰¹ κατάφεραν να πλήττουν αδιάκοπα τις εχθρικές βάσεις αεροσκαφών, συστημάτων ραντάρ και αντιαεροπορικών πυραύλων, δίνοντας στους αντιπάλους στο έδαφος λιγότερα από τρία λεπτά ανάπαυλας, πριν βρεθούν πάλι να βομβαρδίζονται.²⁰²

Η ακρίβεια των ισραηλινών πληγμάτων ήταν καταπληκτική, καθώς είχαν κάνει δοκιμές σε ομοιώματα αιγυπτιακών αεροδρομίων, για τα οποία οι υπηρεσίες πληροφοριών τους παρείχαν τις ακριβείς θέσεις των αεροσκαφών, των ομοιωμάτων, ακόμα και τα ονόματα των χειριστών τους.²⁰³ Μέσω κατασκοπείας,²⁰⁴ ηλεκτρονικής και φωτογραφικής αναγνώρισης, οι Ισραηλινοί γνώριζαν λεπτομερώς τη διάταξη, δυνατότητες και σχέδια των αντιπάλων τους.²⁰⁵ Τεράστιο πλεονέκτημα για την Ισραηλινή Πολεμική Αεροπορία αποτελούσε η λεπτομερής γνώση των δυνατοτήτων, πλεονεκτημάτων και περιορισμών του πλέον σύγχρονου αεροσκάφους του εχθρού, του σοβιετικής προέλευσης MIG-21, καθώς η Μοσάντ²⁰⁶ είχε επιτύχει έναν άθλο τον Αύγουστο του 1966, πείθοντας έναν Ιρακινό χειριστή MIG-21 να αυτομολήσει στο Ισραήλ με το αεροσκάφος του.²⁰⁷

Μέχρι τις 12:00 το Ισραήλ είχε εξαπολύσει δύο κύματα επιθέσεων στις αιγυπτιακές βάσεις, καταστρέφοντας 286 αεροσκάφη, τα 2/3 της συνολικής δύναμης της Αιγυπτιακής Πολεμικής Αεροπορίας, σχεδόν όλα στο έδαφος. Το ένα τρίτο των Αιγυπτίων πιλότων κείτονταν νεκροί, 13 βάσεις είχαν τεθεί εκτός λειτουργίας, μαζί με 23 θέσεις ραντάρ και αντιαεροπορικών όπλων. Τα επόμενα δύο κύματα επιθέσεων εκείνης της ημέρας κατευθύνθηκαν εναντίον των αεροπορικών βάσεων της Ιορδανίας, της Συρίας και του Ιράκ. Οι σύμμαχοι της Αιγύπτου παραπληροφορήθηκαν σκόπιμα από τον Νάσερ ότι η αεροπορία του δήθεν είχε καταρρίψει τον κύριο όγκο των ισραηλινών μαχητικών και ήδη βομβάρδιζε ισραηλινές θέσεις, με αποτέλεσμα να απογειώσουν και αυτοί τα μαχητικά τους για να λάβουν μέρος στον

²⁰¹ Oren, *Six Days of War*, 174.

²⁰² “Line of Fire: The Six Day War – 1967”, Cromwell Productions documentary film.

²⁰³ Oren, *Six Days of War*, 171.

²⁰⁴ Ο Γερμανο-εβραίος Wolfgang Lotz, παριστάνοντας στους Αιγυπτίους ανωτάτους αξιωματικούς τον τέως αξκό των SS, είχε συλλέξει, μέχρι τη σύλληψή του το 1964, ανεκτίμητες πληροφορίες για την Αιγυπτιακή Αεροπορία. Ομοίως και ο προσωπικός μασέρ του Νάσερ, πράκτορας των Ισραηλινών.

²⁰⁵ Blank and Morris, *Israel's Secret Wars: a history of Israel's Intelligence Service*, 225.

²⁰⁶ Υπηρεσία Πληροφοριών του Ισραήλ.

²⁰⁷ Blank and Morris, *Israel's Secret Wars*, 206-209.

«θρίαμβο».²⁰⁸ Η ισραηλινή αεροπορία στράφηκε εναντίον τους, καταστρέφοντας ολοκληρωτικά την Ιορδανική και τα 2/3 της Συριακής ΠΑ, ενώ επλήγη και η βάση Η-3 στο Ιράκ. Μόλις στις 10:35, ο αρχηγός της ισραηλινής αεροπορίας ανέφερε στον Αντιστράτηγο Ράμπιν ότι «Η Αιγυπτιακή Πολεμική Αεροπορία έχει πάψει να υφίσταται».²⁰⁹ Μέχρι το βράδυ της δεύτερης μέρας του πολέμου είχαν καταστραφεί, σε περισσότερες από 1.000 εξόδους, 416 αραβικά αεροσκάφη, ενώ το Ισραήλ είχε χάσει μόνο 26.

Χάρη σε αυτή την επιχείρηση, το Ισραήλ απέκτησε απόλυτη αεροπορική κυριαρχία από την πρώτη ημέρα του πολέμου. Από την στιγμή εκείνη και για όσες μέρες θα κρατούσαν οι μάχες στο έδαφος, η ισραηλινή πολεμική αεροπορία ήταν ελεύθερη να παρέχει εγγύς αεροπορική υποστήριξη στις χερσαίες δυνάμεις.²¹⁰

3.2.2. Το μέτωπο με την Αίγυπτο

Στις 07:50 της 5^{ης} Ιουνίου 1967 και ενώ τα πρώτα ισραηλινά αεροσκάφη βρίσκονταν ήδη πάνω από τις αιγυπτιακές βάσεις, το ισραηλινό Γενικό Επιτελείο μετέδωσε μέσω ασυρμάτου την κωδική ονομασία «Ερυθρός Μανδύας» για την εφαρμογή του Σχεδίου «Ναασών» (Nachshon).²¹¹ Η Νότια Διοίκηση του Υποστρατήγου Γκαβίς επιτέθηκε σε τρεις άξονες,²¹² με μία τεθωρακισμένη μεραρχία σε κάθε ένα από αυτούς και τέσσερις ταξιαρχίες (οι δύο αλεξιπτωτιστών) ως εφεδρεία. Από βορρά προς νότο η συγκρότηση ήταν η εξής: 84^η ΤΘΜ του Υποστρατήγου Ταλ, 31^η ΤΘΜ (αποτελούμενη εξ ολόκληρου από εφέδρους) του Υποστρατήγου Γίοφε και η 38^η ΤΘΜ του Υποστρατήγου Σαρόν. Κύρια προσπάθεια ο βορειότερος άξονας, ο διοικητής της οποίας είχε προτρέψει τους αξιωματικούς του: «Άπαντες επιτίθενται, άπαντες διεισδύουν χωρίς να κοιτάζουν πίσω ή δίπλα».²¹³

Όπως στο αεροπορικό σκέλος του πολέμου, έτσι και στη χερσαία μάχη, οι Αιγύπτιοι υπέστησαν αιφνιδιασμό τόσο από το σχέδιο ενεργείας του αντιπάλου τους σε επιχειρησιακό - τακτικό επίπεδο, όσο και από το

²⁰⁸ Oren, *Six Days of War*, 178. ; “Line of Fire: The Six Day War – 1967”, YouTube video.

²⁰⁹ Oren, *Six Days of War*, 176.

²¹⁰ Herzog, *Οι Αραβοϊσραηλινοί Πόλεμοι*, 279-280.

²¹¹ Oren, *Six Days of War*, 178.

²¹² Βλέπε Χάρτη 6.

²¹³ *Ibid.*, 179.

ασυγκράτητο επιθετικό πνεύμα που διακατείχε όλα τα κλιμάκια. Τα στοιχεία του αιφνιδιασμού στο έδαφος, αναδεικνύονται όπως ακολούθως:

Κατ'αρχάς, τις προηγούμενες ημέρες, ο κλάδος πληροφοριών του ισραηλινού στρατού είχε προβεί σε σειρά παραπλανητικών ενεργειών, που είχαν πείσει τους Αιγυπτίους ότι η ΚΠ θα ήταν νότια και έτσι προσανατόλισαν εσφαλμένα την τεθωρακισμένη εφεδρεία τους («Δύναμη Σαζλί»)²¹⁴

Δεύτερον, οι Αιγύπτιοι δεν ανέμεναν μια απευθείας μετωπική επίθεση, αλλά προσπάθεια για υπερκέραση των θέσεών τους.

Τρίτον, οι Ισραηλινοί είχαν συλλέξει πληροφορίες για τα σημεία συνδέσμου στα όρια των μεραρχιών του εχθρού και επέλεξαν να κατευθύνουν τα τεθωρακισμένα τους ακριβώς σε αυτά.²¹⁵

Τέταρτον, η μεραρχία του Υποστρατήγου Γιόφε στον κεντρικό άξονα έκανε το αδιανόητο. Μελετώντας τους χάρτες βατότητας που είχε συντάξει ο ισραηλινός στρατός κατά την εκστρατεία στο Σινά το 1956, εκτίμησε ότι μπορούσε να περάσει από τους αμμόλοφους της Ράφα, την πρόσβαση δηλαδή που είχε αφεθεί αφύλακτη από τους Αιγυπτίους ως αδιάβατη. Αρχικά έστειλε μια αναγνωριστική δύναμη και στη συνέχεια την 200^η ΤΘΤ. Μέχρι το βράδυ είχε καταλάβει τον στρατηγικής σημασίας συγκοινωνιακό κόμβο του Μπιρ Λαφάν, στα νώτα της πρώτης γραμμής άμυνας.²¹⁶

Πέμπτον, η επιθετικότητα των Ισραηλινών. Παράδειγμα η επίθεση του Υποστρατήγου Σαρόν στην κομβικής σημασίας, βαριά οχυρωμένη θέση Αμπού Αγκέιλα. Αφού προώθησε το πεζικό του μέσα στην έρημο ακόμα και με πολιτικά λεωφορεία, ξεκίνησε κατά μέτωπο επίθεση υπό τα πυρά του αιγυπτιακού πυροβολικού, ενώ διέταξε μια τεθωρακισμένη δύναμη να κινηθεί νότια των αιγυπτιακών θέσεων, πάλι από εξαιρετικά δύσβατο δρομολόγιο και να φθάσει πίσω από αυτές. Μόλις έπεσε το φως, έστειλε το τάγμα αλεξιπτωτιστών που του είχε διατεθεί, με ελικόπτερα, στα νώτα των Αιγυπτίων. Η κύκλωση των Αιγυπτίων είχε ολοκληρωθεί. Μετά από μια αιματηρή νυκτερινή επιχείρηση, ο Σαρόν ανέφερε κατάληψη του ΑΝΣΚ,

²¹⁴ Blank and Morris, *Israel's Secret Wars*, 232.

²¹⁵ "Line of Fire: The Six Day War – 1967", Cromwell Productions documentary film.

²¹⁶ Παπαδόπουλος, «Ο Πόλεμος των Έξι Ημερών», 27.

έχοντας εφαρμόσει αυτό που περιέγραφε ως «ένα διαρκές ξεδίπλωμα εκπλήξεων».²¹⁷

Από την πρώτη κιόλας ημέρα του πολέμου οι στόχοι των Ισραηλινών επιτυγχάνονταν πέραν πάσης προσδοκίας. Η διαρκής εγγύς υποστήριξη που λάμβαναν από την κυρίαρχη αεροπορία τους και ο αιφνιδιασμός στην αντισυμβατική σχεδίαση και στην τολμηρή εκτέλεση, έκαναν τις τρεις αιγυπτιακές μεραρχίες της πρώτης αμυντικής γραμμής να καταρρεύσουν.

Τη δεύτερη ημέρα, οι ισραηλινές δυνάμεις προήλαυναν βαθιά μέσα στο έδαφος του Σινά.²¹⁸ Παρότι όμως οι Αιγύπτιοι διέθεταν ακόμα ικανές δυνάμεις που δεν είχαν εμπλακεί σε μάχες, τις μεσημβρινές ώρες της 6ης Ιουνίου, ο Στρατάρχης Αμέρ τρομοκρατημένος από την προοπτική να καταστραφεί εντελώς ο στρατός στο Σινά, διέταξε αρχικά ολική αποχώρηση από αυτό, αργότερα σύμπτυξη στις διαβάσεις Μίτλα και Γκίντι, 40 χλμ. ανατολικά της Διώρυγας του Σουέζ και τέλος, όντας σε κατάσταση σοκ, πάλι να εκκενωθεί τελείως το Σινά.²¹⁹ Ο πρόεδρος Νάσερ προσπάθησε να ακυρώσει τη διαταγή, μόνο για να επιδεινώσει τα πράγματα. Με κλονισμένο ηθικό και αρκετούς διοικητές να έχουν εγκαταλείψει τις μονάδες τους, η σύμπτυξη σύντομα μετατράπηκε σε άτακτη φυγή.²²⁰ Οι παλινωδίες και οι αντικρουόμενες διαταγές έκαναν την κατάσταση τραγική για τους Αιγυπτίους, παρά την ηρωική αντίσταση μεμονωμένων μονάδων. Μέσα στο χάος, το μόνο εμπόδιο στις ισραηλινές φάλαγγες, που πλέον διεξήγαγαν καταδίωξη, ήταν η συμφόρηση από τους οπισθοχωρούντες Αιγυπτίους τους οποίους αποδεκάζει η ισραηλινή αεροπορία.²²¹

Η Στρατιωτική Υπηρεσία Πληροφοριών (Aman) του Ισραήλ είχε υποκλέψει τη διαταγή σύμπτυξης και το ισραηλινό Γενικό Επιτελείο, που δεν μπορούσε ποτέ να φανταστεί ότι οι δυνάμεις του θα προωθούνταν τόσο βαθιά στο Σινά,²²² συνέλαβε ένα σχέδιο ενεργείας τύπου «σφύρας και άκμονος» για να διαλύσει εντελώς τον όγκο του εχθρού στο κεντρικό Σινά. Από τη νύκτα της 6ης προς 7ης Ιουνίου 1967, η μεραρχία Σαρόν πίεζε τις αιγυπτιακές δυνάμεις και τις κατήυθνε στη διάβαση Μίτλα, ενώ οι μεραρχίες

²¹⁷ Oren, *Six Days of War*, 201.

²¹⁸ Herzog, *Οι Αραβοϊσραηλινοί Πόλεμοι*, 296.

²¹⁹ Oren, *Six Days of War*, 214.

²²⁰ Ibid., 215.

²²¹ Ibid., 249.

²²² Ibid., 216.

των Ταλ και Γιόφε έσπευσαν να προκαταλάβουν το στενό ώστε να καταστρέψουν τις οπισθοχωρούσες δυνάμεις.²²³ Για να πιάσει ένα πρώτο πάτημα στο πέρασμα και να σταθεροποιήσει την παγίδα σε αυτό, ο Υποστράτηγος Γιόφε διέταξε την 200^η ΤΘΤ, την ίδια που είχε διαβεί του «αδιάβατους» αμμόλοφους της Ράφα, να κινηθεί αστραπιαία κατά την ίδια νύκτα για κατάληψή του, αποφεύγοντας καθοδόν να εμπλακεί σε αποφασιστικό αγώνα. Ο διοικητής της ταξιαρχίας με τη σειρά του έδωσε εντολή σε μία ίλη εννέα αρμάτων, να προπορευθούν και να φθάσουν πάση θυσία στο πέρασμα. Ήταν τέτοια η αποφασιστικότητα των Ισραηλινών, που όταν 4 άρματα της ίλης έμειναν από καύσιμα, ο ίλαρχος αποφάσισε τη ρυμούλκησή τους από τα υπόλοιπα.²²⁴ Όταν αφίχθηκαν στην τοποθεσία, μετακίνησαν κατεστραμμένα αιγυπτιακά άρματα ώστε να φτιάξουν μια νοητή χοάνη που θα διοχέτευε τους 30.000 οπισθοχωρούντες Αιγυπτίους με τα 300 άρματά τους στις κάνες των πυροβόλων τους.²²⁵ Η ίλη άντεξε μέχρι να καταφθάσει η υπόλοιπη ταξιαρχία και αυτή με τη σειρά της, έχοντας αγγίξει το όριο της συντριβής, μέχρι να φθάσει τα ξημερώματα η μεραρχία Γιόφε και να κλείσει η παγίδα. Μέχρι την επόμενη νύκτα (7/8 Ιουνίου) η καταστροφή του αιγυπτιακού στρατού είχε ολοκληρωθεί. Την ίδια ημέρα, η 35^η Ταξιαρχία Αλεξιπρωτιστών (ΤΑΞΑΛ) κατέλαβε το Σαρμ ελ Σεϊχ στο νότιο άκρο της χερσονήσου, αίροντας στην πράξη το κλείσιμο των Στενών του Τιράν,²²⁶ ενώ ολοκληρώθηκε η κατάληψη της Λωρίδα της Γάζας.

Την Πέμπτη 8 Ιουνίου, ο Αιγυπτιακός Στρατός αντέταξε μια τελευταία αμυντική προσπάθεια στον βόρειο άξονα στην περιοχή της Καντάρα, αλλά και αυτή διαλύθηκε από τα ισραηλινά τεθωρακισμένα και την αεροπορία, ενώ η ισραηλινή προώθηση στο Σινά συνεχίστηκε σε όλους τους άξονες.²²⁷ Στις 07:00 ο Νάσερ έδωσε εντολή στον εμβρόντητο Αιγύπτιο πρεσβευτή στην έδρα του ΟΗΕ, να κλείσει ανακωχή. Παρά τις πιέσεις από τους Σοβιετικούς συμμάχους της παραπαίουσας Αιγύπτου, οι Ισραηλινοί επιτάχυναν τις

²²³ Herzog, *Οι Αραβοϊσραηλινοί Πόλεμοι*, 298.

²²⁴ *Ibid.*, 299.

²²⁵ Oren, *Six Days of War*, 256.

²²⁶ Παπαδόπουλος, «Ο Πόλεμος των Έξι Ημερών», 31.

²²⁷ Παπαδόπουλος, «Ο Πόλεμος των Έξι Ημερών», 35. ; Herzog, *Οι Αραβοϊσραηλινοί Πόλεμοι*, 301.

κινήσεις τους ώστε να καταλάβουν όσο το δυνατόν περισσότερα εδάφη μέχρι να ισχύσει η ανακωχή.²²⁸

Την Παρασκευή 9 Ιουνίου οι ισραηλινές δυνάμεις διατάχθηκαν να προωθηθούν μέχρι τη Διώρυγα του Σουέζ, κάτι που τις προηγούμενες ημέρες απαγορευόταν από τον υπουργό άμυνας Μοσέ Νταγιάν, από τον φόβο επανάληψης των διεθνών αντιδράσεων του 1956.²²⁹ Τις πρώτες πρωινές ώρες της 9^{ης} Ιουνίου, ο Υποστράτηγος Γκαβίς ανέφερε στο Γενικό Επιτελείο ολοκλήρωση της κατάληψης του Σινά και έναρξη διαδικασιών σταθεροποίησης επί της ανατολικής όχθης της Διώρυγας.²³⁰ Μέσα σε 100 ώρες μαχών,²³¹ ότι απέμεινε από 6 μεραρχίες του αιγυπτιακού στρατού, ήταν χιλιάδες εξουθενωμένοι στρατιώτες που προσπαθούσαν ομαδικά ή ατομικά να περάσουν τη διώρυγα.

Οι απώλειες των Αιγυπτίων υπολογίζονται σε 11.000 - 15.000 νεκρούς και 5.000 περίπου αγνοουμένους. Αιχμαλωτίστηκαν περισσότεροι από 500 αξιωματικοί και 5.000 οπλίτες, ενώ χάθηκε το 80% του στρατιωτικού εξοπλισμού. Οι Ισραηλινοί από την πλευρά τους είχαν 300 νεκρούς και πάνω από 1.000 τραυματίες, με την πλειοψηφία αυτών στις οδομαχίες της Γάζας.²³²

3.2.3. Το μέτωπο με την Ιορδανία

Στο μέτωπο με την Ιορδανία δεν εκτυλίχθηκε κάποιος μεγάλος επιχειρησιακός αιφνιδιασμός. Το ορεινό του εδάφους και η ύπαρξη πόλεων, δεν άφηνε μεγάλα περιθώρια για ελιγμούς τεθωρακισμένων σχηματισμών, όπως στη Χερσόνησο του Σινά.²³³ Η ορμητικότητα, το επιθετικό πνεύμα και η ανώτερη ισχύ πυρός που προσέδωσε η αεροπορική κυριαρχία όμως, επέτρεψαν στο Ισραήλ να καταβάλει και τον Ιορδανικό Στρατό.²³⁴

Στον διοικητή της Κεντρικής Διοίκησης, Υποστράτηγο Ναρκίς, είχε δοθεί εντολή να τηρήσει αμυντική στάση. Όμως, με την έναρξη των επιχειρήσεων, ο Νάσερ απέστειλε στον βασιλιά Χουσεΐν ένα αναληθές

²²⁸ Κάρβερ, «Συμβατικοί Πόλεμοι κατά την Πυρηνική Εποχή», 938.

²²⁹ Oren, *Six Days of War*, 248.

²³⁰ Παπαδόπουλος, «Ο Πόλεμος των Έξι Ημερών», 35.

²³¹ Ibid., 36.

²³² Herzog, *Οι Αραβοϊσραηλινοί Πόλεμοι*, 303-304.

²³³ Βασίλειος Παπαδόπουλος, «Οι Ισραηλινοί καταλαμβάνουν την Ιερουσαλήμ», *Στρατιωτική Ιστορία*, τεύχος 159, Νοέμβριος 2009, 39.

²³⁴ Βλέπε Χάρτη 7.

μήνυμα, λέγοντας ότι η Αίγυπτος είχε καταρρίψει το πλείστο των ισραηλινών αεροσκαφών. Ο βασιλιάς της Ιορδανίας αποφασισμένος να τηρήσει τη συμφωνία που είχε συνάψει με την Αίγυπτο πιεζόμενος από τον Αιγύπτιο Αντιστράτηγο Ριάντ που είχε αναλάβει την ηγεσία των ιορδανικών δυνάμεων, διέταξε την ανάληψη δράσης κατά του Ισραήλ. Από το πρωινό της 5^{ης} Ιουνίου, το ιορδανικό πυροβολικό και η αεροπορία έπλητταν στόχους στο Ισραήλ, ενώ το πεζικό κατέλαβε το Κυβερνητικό Μέγαρο στην περιοχή της Ιερουσαλήμ, που βρισκόταν υπό τη διοίκηση των Ηνωμένων Εθνών. Το ισραηλινό Γενικό Επιτελείο πεπεισμένο πλέον ότι η επίθεση εναντίον της Δυτικής Ιερουσαλήμ ήταν επικείμενη, απέσυρε δυνάμεις από το Σινά και το μέτωπο με τη Συρία και διέταξε την Κεντρική Διοίκηση να επιτεθεί.²³⁵ Η ευελιξία των ΙΔΕ, που αποτελούσε ένα από τα σημαντικότερα πλεονεκτήματά τους, φάνηκε όταν η 55^η ΤΑΞΑΛ, που προετοιμαζόταν να εκτελέσει αεραπόβαση στο Σαρμ ελ Σείχ στο νότιο Σινά, έλαβε ξαφνικά νέες διαταγές και μεταφέρθηκε μέσα σε ελάχιστες ώρες στην Ιερουσαλήμ.²³⁶

Το ισραηλινό πεζικό και οι αλεξιπτωτιστές επιτέθηκαν στην περιοχή της Ανατολικής Ιερουσαλήμ, ενώ η 36^η ΤΘΜ εισήλθε στη Δυτική Όχθη. Την πρώτη ημέρα, διεξήχθη σφοδρός αγώνας πεζικού στις οχυρωμένες τοποθεσίες των Ιορδανών πέριξ της Ιερουσαλήμ. Η συγκεκριμένη περιοχή ήταν αριστοτεχνικά οχυρωμένη από τους Ιορδανούς, με κύριο στοιχείο την ύπαρξη πολλών ναρκοπεδίων. Το ισραηλινό πεζικό, πριν επιτεθεί στον Λόφο Ραντάρ, έπρεπε να ανοίξει διαδρόμους μέσα από τις νάρκες, υφιστάμενο μεγάλες απώλειες.²³⁷ Η 55^η ΤΑΞΑΛ με νυκτερινή ενέργεια, κατέλαβε τον στρατηγικής σημασίας Λόφο Πυρομαχικών, μετά από σκληρό αγώνα που διήρκησε όλη νύκτα και είχε πολλές απώλειες εκατέρωθεν. Ταυτόχρονα, στη Δυτική Όχθη τα ισραηλινά τεθωρακισμένα, αφού επεκράτησαν στην αρματομαχία της Καμπατίγια, κατέλαβαν τις πόλεις Τζενίν και Ναμπλούς, αποκτώντας τον πλήρη έλεγχο της περιοχής. Τη νύκτα εκείνη, ο βασιλιάς Χουσεΐν ζήτησε 4 φορές εκεχειρία,²³⁸ αλλά οι Ισραηλινοί ήταν αποφασισμένοι πλέον να ολοκληρώσουν την αποστολή τους.

²³⁵ Παπαδόπουλος, «Ο Πόλεμος των Έξι Ημερών», 38-42.

²³⁶ Herzog, *Οι Αραβοϊσραηλινοί Πόλεμοι*, 319.

²³⁷ Παπαδόπουλος, «Οι Ισραηλινοί καταλαμβάνουν την Ιερουσαλήμ», 45.

²³⁸ Oren, *Six Days of War*, 225.

Την 6^η Ιουνίου, οι επιχειρήσεις στον κεντρικό τομέα συνεχίστηκαν με αμείωτο ρυθμό. Οι αλεξιπτωτιστές, έχοντας απομονώσει πλέον την Ιερουσαλήμ από τον βορρά προωθήθηκαν στα τείχη της Παλαιάς Πόλης. Ο πρωθυπουργός Εσκόλ όμως, όπως και ο υπουργός άμυνας Νταγιάν, δίσταζαν να διατάξουν την είσοδο σε αυτή,²³⁹ από τον φόβο διεθνών αντιδράσεων του μουσουλμανικού και χριστιανικού κόσμου.

Στις 05:00 της τρίτης ημέρας των μαχών, η ισραηλινή κυβέρνηση επανεκτίμησε την κατάσταση και διέταξε την κατάληψη της Παλαιάς Πόλης. Η ιστορική ευκαιρία για απελευθέρωση, από ισραηλινής πλευράς, των αγίων τόπων του έθνους τους δεν μπορούσε να μείνει ανεκμετάλλευτη. Οι αλεξιπτωτιστές εξάλειψαν κάθε ιορδανική αντίσταση και εισήλθαν στην πόλη από την Πύλη των Λεόντων. Μέχρι το μεσημέρι οι Ιορδανοί είχαν παραδοθεί και οι Νταγιάν και Ράμπιν μετέβησαν για προσκύνημα στον Τείχος των Δακρύων.

Με το πέρας της τρίτης μέρας, η Ιερουσαλήμ και ολόκληρη η Δυτική Όχθη είχαν περάσει στα χέρια του Ισραήλ. Ο Ισραηλινός Στρατός σε μια κίνηση επιχειρησιακής, αλλά και συμβολικής σημασίας, ανατίναξε τις γέφυρες του Ιορδάνη ποταμού.²⁴⁰

Οι απώλειες των Ιορδανών ανήλθαν σε πάνω από 6.000 νεκρούς - αγνοούμενους²⁴¹ και 180 άρματα μάχης. Οι Ισραηλινοί είχαν περίπου 500 νεκρούς και 2.200 τραυματίες, τις περισσότερες απώλειες εκ των τριών μετώπων, απόδειξη της σφοδρότητας των μαχών κατά τις ισραηλινές επιθέσεις σε οχυρωμένες τοποθεσίες, αλλά και της γενναίας άμυνας που αντέταξαν οι Ιορδανοί.²⁴²

3.2.4. Το μέτωπο με τη Συρία

Όπως στο κεντρικό μέτωπο με την Ιορδανία, έτσι και στο βόρειο με τη Συρία, η μορφολογία του εδάφους δεν επέτρεπε τους ευρείς ελιγμούς τεθωρακισμένων και μηχανοκινήτων σχηματισμών, καθώς τα Υψίπεδα του Γκολάν είναι ως επί το πλείστον βραχώδη, διασχιζόμενα από μεγάλο αριθμό

²³⁹ Ibid., 232.

²⁴⁰ Παπαδόπουλος, «Ο Πόλεμος των Έξι Ημερών», 43-47.

²⁴¹ Herzog, *Οι Αραβοϊσραηλινοί Πόλεμοι*, 334.

²⁴² Παπαδόπουλος, «Ο Πόλεμος των Έξι Ημερών», 48.

χειμάρρων, ειδικά στο βόρειο τμήμα τους. Οι Σύριοι είχαν εκμεταλλευτεί και ενισχύσει τα χαρακτηριστικά του εδάφους, κατασκευάζοντας μεγάλο αριθμό οχυρώσεων. Όπως και με τους άλλους δύο αντιπάλους όμως, έτσι και με τη Συρία, οι ισραηλινές υπηρεσίες πληροφοριών είχαν συλλέξει μεγάλο όγκο πληροφοριών που αποδείχθηκαν εξαιρετικά πολύτιμες κατά τη μάχη. Ειδικά ο κατάσκοπος Eli Cohen, έχοντας ζήσει τρία χρόνια στη Δαμασκό και κερδίσει την εμπιστοσύνη της συριακής κυβέρνησης σε τέτοιο βαθμό, που παρ' ολίγον να γίνει πρωθυπουργός της (!),²⁴³ μέχρι τη σύλληψη και εκτέλεσή του το 1965 είχε μεταδώσει πάρα πολλές πληροφορίες για τις οχυρώσεις και τα αμυντικά σχέδια του συριακού στρατού στο Γκολάν.²⁴⁴

Τις τέσσερις πρώτες ημέρες του πολέμου, δεν υπήρξε μεγάλη στρατιωτική δραστηριότητα από χερσαίες δυνάμεις στα σύνορα με τη Συρία. Φαινόταν ότι η Συρία δεν επιθυμούσε να εισέλθει στον πόλεμο. Παρόλα αυτά, το πυροβολικό της έβαλλε διαρκώς κατά των ισραηλινών οικισμών, ενώ την 6^η Ιουνίου ο Συριακός Στρατός εκτέλεσε τρεις επιθέσεις μικρής κλίμακας, που αποκρούστηκαν εύκολα από τη Βόρεια Διοίκηση του Υποστρατήγου Ελαζάρ.

Η ισραηλινή κυβέρνηση, φοβούμενη επέμβαση της ΕΣΣΔ προς υπεράσπιση του στενότερου συμμάχου της στην περιοχή, είχε διατάξει την τήρηση αμυντικής στάσης έναντι της Συρίας. Όμως, όταν την Παρασκευή 9 Ιουνίου, στις 04:45, ο διοικητής της Νότιας Διοίκησης ανέφερε κατάληψη του Σινά, ο υπουργός άμυνας πήρε την πρωτοβουλία και χωρίς να εξουσιοδοτηθεί από τον πρωθυπουργό, διέταξε επίθεση στις 06:00, προς κατάληψη των Υψιπέδων του Γκολάν.²⁴⁵ Ο διάλογος είναι χαρακτηριστικός της ισραηλινής αποφασιστικότητας: «Μπορείς να επιτεθείς;», ρώτησε αμέσως ο Νταγιάν. «Μπορώ και μάλιστα αμέσως», απάντησε ο Ελαζάρ. «Τότε να επιτεθείς».²⁴⁶

Από εκείνη την στιγμή, τέθηκε σε εφαρμογή το Σχέδιο «Σφύρα» (Makevet) που προέβλεπε επίθεση στα υψώματα σε τρεις άξονες για κατάληψη αυτών.²⁴⁷ Στον βόρειο άξονα θα επιτίθετο δύναμη επιπέδου μεραρχίας, αποτελούμενη από μία τεθωρακισμένη ταξιαρχία και την επίλεκτη

²⁴³ Δημήτρης Μητρόπουλος, «Το φιάσκο της Μοσάντ», *Το Βήμα*, 12 Οκτωβρίου, 1997, <http://www.tovima.gr/world/article/?aid=91965> (πρόσβαση 26 Οκτωβρίου, 2016).

²⁴⁴ Blank and Morris, *Israel's Secret Wars*, 227.

²⁴⁵ Παπαδόπουλος, «Ο Πόλεμος των Έξι Ημερών», 48-52.

²⁴⁶ Oren, *Six Days of War*, 279.

²⁴⁷ Βλέπε Χάρτη 8.

ταξιαρχία πεζικού «Γκολανί». Στον κεντρικό η 37^η ΤΘΤ και η 3^η ΤΑΞΠΖ. Στον νότιο η 2^η ΤΑΞΠΖ, ενισχυμένη με τμήματα της 55^{ης} ΤΑΞΑΛ που είχε καταλάβει την Ιερουσαλήμ. Ως ΚΠ επελέγη ο βόρειος άξονας, διότι η περιοχή είναι η πιο δύσβατη και απότομη και οι Σύριοι δεν ανέμεναν ισχυρή αρματική επίθεση στο σημείο. Οι Ισραηλινοί όμως, είχαν πραγματοποιήσει εκτεταμένες αναγνωρίσεις και είχαν εκτιμήσει ότι, παρά την κλίση του εδάφους και την αντιαρματική του μορφή, τα τεθωρακισμένα τους θα μπορούσαν να επιτεθούν από αυτή την κατεύθυνση, αιφνιδιάζοντας τον εχθρό.²⁴⁸

Η έναρξη της επιχείρησης έγινε με καταιγισμό πυρών από την αεροπορία και το πυροβολικό των ΙΕΔ. Όταν τα τεθωρακισμένα και το πεζικό ξεκίνησαν την επίθεση, εξελίχθηκε μια πολύ φονική μάχη, καθώς οι Σύριοι κατείχαν δεσπόζον έδαφος και μάχονταν μέσα από οχυρωμένες θέσεις. Στον βόρειο άξονα, τα τεθωρακισμένα της 8^{ης} ΤΘΤ κατέβαλλαν τεράστια προσπάθεια να ανέβουν την απότομη πλαγιά, υπό τα πυρά του συριακού πυροβολικού. Ολόκληρη η ταξιαρχία ανέβαινε το πρηνές σε έναν άξονα, πίσω από τους γαιοπροωθητήρες και τους σκαπανείς του μηχανικού που άνοιγαν το δρομολόγιο από τους βράχους και τις νάρκες, υφιστάμενοι μεγάλες απώλειες. Η Ταξιαρχία Γκολανί στον ίδιο τομέα, έδινε φοβερό αγώνα για την εξουδετέρωση της οχυρής θέσης Τελ Φάχερ, ένα αμυντικό σύμπλεγμα αποτελούμενο από ναρκοπέδια, τρεις σειρές συρματοπλέγματος, ορύγματα και πολυβολεία, ο Σύριος διοικητής του οποίου είχε διατάξει άμυνα μέχρις εσχάτων.²⁴⁹ Στην πρώτη επίθεση των Ισραηλινών, μόνο τρεις στρατιώτες έμειναν όρθιοι.²⁵⁰ Στη δεύτερη, οι άνδρες της Γκολανί που έφθασαν στην περίμετρο της Τελ Φάχερ, έπεσαν πάνω στα συρματοπλέγματα προκειμένου να περάσουν οι σύντροφοί τους από πάνω τους. Μέχρι τις 18:00 το Τελ Φάχερ είχε καταληφθεί.²⁵¹ Νοτιότερα, οι υπόλοιπες ταξιαρχίες είχαν διέλθει τα σύνορα και επιτύγχαναν τους τεθέντες ΑΝΣΚ. Μέχρι το τελευταίο φως, η πρώτη συριακή γραμμή άμυνας είχε καταστραφεί, πλην όμως με σημαντικές απώλειες. Η ευόδωση της επιθετικής προσπάθειας, ώθησε τον διοικητή της Βόρειας Διοίκησης να αποφασίσει τη μετάπτωση από το Σχέδιο «Σφύρα», στο Σχέδιο «Λαβίδα» (Melkahayim), με στόχο την κατάληψη ολόκληρου του

²⁴⁸ Herzog, *Οι Αραβοϊσραηλινοί Πόλεμοι*, 340.

²⁴⁹ Παπαδόπουλος, «Ο Πόλεμος των Έξι Ημερών», 52.

²⁵⁰ “Line of Fire: The Six Day War – 1967”, Cromwell Productions documentary film.

²⁵¹ Oren, *Six Days of War*, 283.

Γκολάν και τελικό ΑΝΣΚ την πόλη Κουνείτρα στους ανατολικούς πρόποδες αυτού.²⁵²

Το επόμενο πρωινό, 6^η ημέρα του πολέμου, οι ισραηλινές δυνάμεις συνέχισαν συντονισμένα την επίθεση, που γρήγορα επέφερε τη διάλυση της συριακής άμυνας. Η Κουνείτρα καταλήφθηκε στις 12:30, με την Ταξιαρχία Γκολανί να εισέρχεται τιμητικά πρώτη στην πόλη, ενώ πανικόβλητοι οι Σύριοι συγκέντρωναν τις εναπομείνασες αξιόμαχες δυνάμεις για την άμυνα της πρωτεύουσάς τους. Σε σύσκεψη που έλαβε χώρα στην πρόσφατα καταληφθείσα Κουνείτρα, ο Υποστράτηγος Ελαζάρ ζήτησε να προελάσει μέχρι τη Δαμασκό, αλλά η εισήγησή του απορρίφθηκε από τον αρχηγό του Γενικού Επιτελείου. Ο Αντιστράτηγος Ράμπιν ενέκρινε μόνο την κατάληψη, με αεροκίνηση, του όρους Χερμών. Αυτή η στρατηγική θέση σε υψόμετρο 2.100 μέτρων, αποτελεί ακόμα και σήμερα «τα μάτια του Ισραήλ», ως το υψηλότερο στρατιωτικό παρατηρητήριο.²⁵³ Σταδιακά οι Ισραηλινοί σταθεροποίησαν τη γραμμή του μετώπου, εδραιώνοντας εγκαίρως – πριν από την κατάπαυση του πυρός που επιβλήθηκε από τα Ηνωμένα Έθνη σε ισχύ στις 18:30 – την επιδιωκόμενη από το ισραηλινό Γενικό Επιτελείο περίμετρο στα Υψώματα του Γκολάν, πάνω από την πεδιάδα της Δαμασκού.²⁵⁴

Όπως και οι άλλοι Άραβες αντίπαλοι του Ισραήλ, έτσι και οι Σύριοι είχαν αιφνιδιαστεί και κατόπιν καταβληθεί από το επιθετικό πνεύμα και την ανώτερη ισχύ πυρός του Ισραηλινού Στρατού. Μέσα σε 30 ώρες, είχαν χάσει το Γκολάν, 450 άνδρες, 160 άρματα μάχης και το τεράστιο στρατηγικό πλεονέκτημα που απολάμβαναν με την κατοχή δεσπίζοντος εδάφους. Πλέον, μπορούσε να απειληθεί η ίδια η Δαμασκός.

3.3 Διαπιστώσεις – Συμπεράσματα

Μετά τον Πόλεμο των Έξι Ημερών, η στρατηγική θέση του Ισραήλ είχε αλλάξει ριζικά.²⁵⁵ Για πρώτη φορά στην ιστορία του, το Ισραήλ είχε το πλεονέκτημα του βάθους στην άμυνά του. Στον νότο, η έρημος του Σινά λειτουργούσε ως προστατευτικό φράγμα. Αποκτώντας τον έλεγχο της Δυτικής

²⁵² Παπαδόπουλος, «Ο Πόλεμος των Έξι Ημερών», 53.

²⁵³ Ogen, *Six Days of War*, 302.

²⁵⁴ Herzog, *Οι Αραβοϊσραηλινοί Πόλεμοι*, 344.

²⁵⁵ Βλέπε Χάρτη 9.

Όχθης του Ιορδάνη, το Ισραήλ απομάκρυνε τις εχθρικές δυνάμεις από την παραθαλάσσια πεδιάδα - τη «λεπτή του μέση» - και τις περιοχές γύρω από την Ιερουσαλήμ, δημιουργώντας έτσι ένα πρόσθετο προστατευτικό φράγμα για την άμυνά του. Στον βορρά, το πυροβολικό και τα τεθωρακισμένα του Ισραήλ απειλούσαν πλέον τη Δαμασκό, ενώ μέχρι τότε η Συρία ήταν εκείνη που απειλούσε το Ισραήλ στη βόρεια Γαλιλαία.²⁵⁶ Για την αντίπερα όχθη, ήταν μια ανεπανόρθωτη καταστροφή, μία νέα «Nakba». Για τον πρόεδρο της Αιγύπτου, τα σχέδια να ηγηθεί όλων των Αράβων της Μέσης Ανατολής ναυάγησαν οριστικά. Η Ιορδανία απώλεσε σχεδόν το μισό βασίλειο και μια σημαντικότερη οικονομικά περιοχή, ενώ η Συρία ταπεινώθηκε και απώλεσε το Γκολάν. Η θέση των υπολοίπων αραβικών κρατών παρέμεινε το ίδιο εχθρική, συνοψιζόμενη στα τρία «όχι» της Συνόδου του Χαρτούμ την 1^η Σεπτεμβρίου 1967 - όχι στην αναγνώριση του Ισραήλ, όχι στις διαπραγματεύσεις με το Ισραήλ, όχι ειρήνη με το Ισραήλ.²⁵⁷

Η εκθαμβωτική στρατιωτική επιτυχία του Ισραηλινού Στρατού οφείλεται κυρίως στο δόγμα χρήσης των ενόπλων δυνάμεων που ανέπτυξε μετά τον πόλεμο του 1956. Το δόγμα αυτό, με την προσήλωση στο επιθετικό πνεύμα και τη μεγάλη έμφαση στην ταχεία και αποφασιστική ολοκλήρωση της αποστολής που προσέδωσε στον ξεχωριστό τρόπο μάχης των Ισραηλινών τη μορφή του «κεραυνοβόλου πολέμου», αποκαλύφθηκε σε όλη του την ισχύ στο Σινά. Το αποτέλεσμα της ταχύτητας επιτεύχθηκε, διότι τα επιτιθέμενα τμήματα επιδίωξαν τη διείσδυση στα μετόπισθεν του αντιπάλου, προσβάλλοντας το κέντρο βάρους της ισχύος του. Η επιθετική ενέργεια ήταν απρόβλεπτη και αιφνιδιαστική, προκαλώντας σύγχυση στους Αιγυπτίους, για το ποιος ήταν κάθε φορά ο επιδιωκόμενος ΑΝΣΚ. Παρόμοια χαρακτηριστικά παρουσιάστηκαν και στα άλλα δύο μέτωπα.

Ο Ισραηλινός Στρατός, εκ των πραγμάτων, λόγω της διάταξης των αντιπάλων περιμετρικά της χώρας, απολάμβανε το πλεονέκτημα να ενεργεί σε εσωτερικές γραμμές, με ότι αυτό συνεπάγεται για τη μετακίνηση δυνάμεων, την αναδιάταξη εφεδρειών, το ρεύμα ΔΜ, την προώθηση επιστράτων και γενικώς για όλο το πλέγμα επικοινωνιών και συγκοινωνιών.

²⁵⁶ Ibid., 345.

²⁵⁷ Tamara Zieve, “The Arab League’s three no’s”, *The Jerusalem Post*, 26 August, 2012, <http://www.jpost.com/Features/In-Thespotlight/This-Week-In-History-The-Arab-Leagues-three-nos> (πρόσβαση 28 Οκτωβρίου, 2016).

Ακόμη, εφήρμοσε άριστα τη ναπολεόντεια στρατηγική της «κεντρικής θέσης», πλήττοντας τους αντιπάλους του διαδοχικά, δυνάμενος έτσι να κυριαρχεί σε τόπο και χρόνο, μολονότι το συνολικό ισοζύγιο δυνάμεων δεν ήταν υπέρ του.²⁵⁸

Προσαρμοσμένη στο ισραηλινό δόγμα μάχης ήταν τόσο η σύνθεση όσο και η συγκρότηση των σχηματισμών του στρατού. Κάθε μεραρχία είχε ξεχωριστή συγκρότηση, ενώ αποφασιστικό και κυρίαρχο Όπλο ήταν τα τεθωρακισμένα με τα αδιαμφισβήτητα πλεονεκτήματα της ταχύτητας, της ευκινησίας, της ευκαμψίας, της ισχύος πυρός, του ψυχολογικού επηρεασμού και της προστασίας θώρακα. Ο συνδυασμός με το αεροπορικό Όπλο, ήταν καταστροφικός για τους εχθρούς του Ισραήλ, καθώς τα στοιχεία του εν λόγω συνδυασμού έδεναν απόλυτα με τις αρχές της ισραηλινής στρατιωτικής στρατηγικής.

Οι περισσότερες αρχές του πολέμου εφαρμόσθηκαν επιτυχώς μόνο από τον Ισραηλινό Στρατό, όπως παρακάτω:

Καταρχήν το Ισραήλ καθόρισε σαφή και ξεκάθαρο στρατηγικό **ΑΝΣΚ**. Στη συνέχεια συνέταξε και υλοποίησε σχέδια, τα οποία αποσκοπούσαν στην επίτευξή του, χωρίς καμία παρέκκλιση. Στρατηγικός ΑΝΣΚ ήταν η επιβίωση του κράτους του Ισραήλ, ο οποίος θα επιτυγχανόταν με την καταστροφή των στρατιωτικών δυνάμεων των αντιπάλων. Από αυτόν εκπορεύτηκε και αυτόν εξυπηρετούσε κάθε επιμέρους επιχειρησιακός αντικειμενικός σκοπός. Αντιθέτως οι Άραβες, παρότι είχαν θέσει ως στρατηγικό ΑΝΣΚ την καταστροφή του Ισραήλ, έδρασαν χωρίς αποφασιστικότητα και τόλμη, ενώ οι σχεδιασμοί τους χαράσσονταν με βάση τον λαϊκισμό και τις προσωπικές φιλοδοξίες των πολιτικών και στρατιωτικών ηγετών.

Ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά του πολεμικού δόγματος και της επιχειρησιακής σκέψης των Ισραηλινών ήταν το **επιθετικό πνεύμα**. Σε αυτό στηρίχθηκαν όλα τους τα σχέδια και βάσει αυτού διαμορφώθηκε το σύστημα διοίκησης και ελέγχου. Αυτός ήταν ο λόγος που το κυρίαρχο Όπλο των ισραηλινών σχηματισμών ήταν τα τεθωρακισμένα, το κατεξοχήν επιθετικό Όπλο Ελιγμού. Το στοιχείο αυτό παρουσιάσθηκε όχι μόνο σε επίπεδο

²⁵⁸ Napoleon's Strategy and Tactics, http://www.napolun.com/mirror/napoleonistyka.atspace.com/Napoleon_tactics.htm#napoleontactics (πρόσβαση 07 Νοεμβρίου, 2016).

μονάδων - σχηματισμών, αλλά και σε ατομικό επίπεδο μαχητών. Το επιθετικό πνεύμα επέτρεψε στις ισραηλινές δυνάμεις να αποκτήσουν και να διατηρήσουν την πρωτοβουλία των επιχειρήσεων και να επιβάλλουν τη θέλησή τους επί των αντιπάλων τους.

Οι ΙΕΔ και η κυβέρνηση είχαν αρμονική συνεργασία, χωρίς να συγχέουν όρια και αρμοδιότητες, επιτυγχάνοντας άριστη **ενότητα διοίκησης**. Το χαρακτηριστικό αυτό ίσχυσε και στα κατώτερα κλιμάκια, όπου επιπλέον η διοίκηση ασκήθηκε δια του παραδείγματος με τους αξιωματικούς να μάχονται στην πρώτη γραμμή.

Η **απλότητα** του ισραηλινού σχεδίου ενεργείας επέτρεψε την κατανόησή του και την ακριβή και ταχεία υλοποίηση.

Το Ισραήλ πέτυχε τη μέγιστη δυνατή **συγκέντρωση** δυνάμεων και μέσων στον αποφασιστικό τόπο και χρόνο, ιεραρχώντας την Αίγυπτο ως την πρωτεύουσα απειλή. Αγκίστρωσε τις δυνάμεις Ιορδανίας – Συρίας, έως ότου κατισχύσει του Αιγυπτιακού Στρατού και ακολούθως στραφεί εναντίον τους. Σε επιχειρησιακό - τακτικό επίπεδο, η μαζική χρήση δυνάμεων σε συγκεκριμένα σημεία του μετώπου επέφερε τη διάρρηξη και ακολούθως την κατάρρευσή του, ενώ ο συνολικός **ελιγμός** ήταν αριστοτεχνικός.

Ο **αιφνιδισμός** ανέκαθεν αποτελούσε ένα καταλυτικό στοιχείο των πολεμικών επιχειρήσεων. Οι Ισραηλινές Ένοπλες Δυνάμεις όμως έθεσαν νέα πρότυπα. Ο αιφνιδισμός ήταν απόλυτος και μετέβαλε αμέσως τη σχέση ισχύος μεταξύ των εμπολέμων, υπέρ τους. Σύμφωνα με τον Whaley, ο στρατηγικός αιφνιδισμός προσφέρει κολοσσιαία πλεονεκτήματα στον αιφνιδιάζοντα και σκορπά με ποικίλους τρόπους την καταστροφή στον στόχο. Υπολογίζεται ότι διπλασιάζει τη μαχητική ικανότητα και αυξάνει την αναλογία απωλειών από 1:1 στο 5:1, προς όφελος του αιφνιδιάζοντα.²⁵⁹ Εν προκειμένω, η επίτευξή του στηρίχθηκε στην υλοποίηση ενός σχεδίου παραπλάνησης, στη μυστικότητα, στη χρησιμοποίηση μη αναμενόμενων κατευθύνσεων, στην αξιοποίηση τεράστιου όγκου πληροφοριών που συνέλεξε ένα άριστο δίκτυο πληροφοριών και κυρίως στην εκτέλεση ενός εξαιρετικά τολμηρού αεροπορικού βομβαρδισμού.

²⁵⁹ Barton Whaley, *Stratagem: Deception and Surprise in War* (Massachusetts: MIT, 1969), 189-196.

Τέλος, το επιθετικό δόγμα και η ταχύτητα των ισραηλινών επιθέσεων, δεν θα μπορούσαν να επιτευχθούν αν το στράτευμα δεν διακατεχόταν από **υψηλό ηθικό**. Οι συνεχείς απειλές των Αράβων ότι θα εξάλειφαν το Ισραήλ, πέτυχαν το ακριβώς αντίθετο από την τρομοκράτηση του λαού του, με τη χαλύβδωση του φρονήματος των στρατιωτών του.²⁶⁰

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΤΗΣ ΦΘΟΡΑΣ (1967 - 1970)

4.1 Εισαγωγή

Σχεδόν αμέσως μόλις έπαυσαν οι εχθροπραξίες τον Ιούνιο του 1967, η Αίγυπτος ξεκίνησε έναν αιματηρό και παρατεταμένο πόλεμο, τον Πόλεμο της Φθοράς. Αν και λιγότερο θεαματικός από έναν συμβατικό πόλεμο, μιας και περιορίστηκε σε ανταλλαγές πυρών πυροβολικού, αεροπορικές επιδρομές και καταδρομικές ενέργειες, περιέχει πολλά στοιχεία που επιβεβαιώνουν τη βασική υπόθεση της υπόψη εργασίας, ότι δηλαδή ο αιφνιδιασμός και η επιθετικότητα αποτέλεσαν τα δομικά συστατικά της νικηφόρας ισραηλινής στρατιωτικής στρατηγικής.

Δεδομένου ότι αρχικά ήταν ένας πόλεμος ακήρυκτος, είναι δύσκολο να εντοπισθεί με ακρίβεια η ημερομηνία έναρξής του. Ακόμα και οι επίσημες ισραηλινές πηγές,²⁶¹ άλλες θεωρούν το 1967 και άλλες το 1968 ως αναρκτήρια ημερομηνία. Για τις ανάγκες της εργασίας, θα θεωρήσουμε ως ημερομηνία έναρξής του την 1^η Ιουλίου 1967, οπότε ρίφθηκαν τα πρώτα πυρά μετά τον Πόλεμο των Έξι Ημερών,²⁶² λιγότερο από ένα μήνα μετά το πέρας αυτού.

4.2 Η πρώτη φάση (Ιούλιος 1967 – Σεπτέμβριος 1968)

Αρχικά, οι επιχειρήσεις ήταν αποσπασματικές, με μεγάλα διαστήματα ανάπαυλας, στο πλαίσιο της στρατηγικής του Νάσερ να δείξει στους Άραβες

²⁶⁰ Παπαδόπουλος, «Ο Πόλεμος των Έξι Ημερών», 54-57.

²⁶¹ Lorch, “The Arab – Israeli Wars”, *Israel Ministry of Foreign Affairs*. ; “History of the IDF”, Israel Defence Forces, <http://www.idf.il/1503-en/Dover.aspx> (πρόσβαση 21 Οκτωβρίου, 2016).

²⁶² Herzog, *Οι Αραβοϊσραηλινοί Πόλεμοι*, 353.

ότι ο αγώνας δεν είχε σταματήσει και στους Ισραηλινούς ότι η Αίγυπτος δεν θα αποδεχόταν το εδαφικό status quo του προηγηθέντος πολέμου. Αμέσως μετά τον πόλεμο, ο Νάσερ είχε σκιαγραφήσει τις τρεις διαδοχικές φάσεις από τις οποίες θα περνούσε η αιγυπτιακή στρατιωτική στρατηγική: τη φάση της «αμυντικής αποκατάστασης», τη φάση της «επιθετικής άμυνας» και τέλος, τη φάση της «απελευθέρωσης». Σε αυτό το στρατηγικό πλαίσιο επομένως, ο Πόλεμος της Φθοράς εισήλθε στην πρώτη φάση του με ενέδρες στις ισραηλινές περιπόλους της ανατολικής όχθης του Σινά, βολές πυροβολικού και αρμάτων, καταδρομικές, ναυτικές και αεροπορικές επιχειρήσεις. Κυριότερο συμβάν της περιόδου, ήταν η βύθιση του ισραηλινού αντιτορπιλικού Eilat από πυραύλους επιφανείας - επιφανείας (η πρώτη παγκοσμίως) που εκτόξευσε αιγυπτιακή πυραυλάκατος και η ασύμμετρη ανταπόδοση του Ισραήλ με την καταστροφή των διυλιστηρίων πετρελαίου στην περιοχή του Σουέζ. Τον Σεπτέμβριο του 1968 ολοκληρώθηκε η πρώτη από τις φάσεις που είχε εξαγγείλει ο Νάσερ, η «αμυντική αποκατάσταση», με την αναδιοργάνωση και επανεξοπλισμό των αιγυπτιακών ΕΔ από την ΕΣΣΔ.²⁶³

4.3 Η δεύτερη φάση (Σεπτέμβριος 1968 – Μάρτιος 1969)

Η δεύτερη περίοδος ορίζεται από τον Σεπτέμβριο του 1968 έως τον Μάρτιο του 1969. Στα κυριότερα συμβάντα της περιόδου συμπεριλαμβάνονται ο καταγισμός πυρών πυροβολικού που εξαπέλυσαν οι Αιγύπτιοι την 8^η Σεπτεμβρίου 1968 και η νυκτερινή ενέργεια των Ισραηλινών καταδρομέων την 31^η Οκτωβρίου 1968, οπότε μεταφέρθηκαν με ελικόπτερα βαθιά μέσα στο αιγυπτιακό έδαφος και κατέστρεψαν δύο γέφυρες και έναν ηλεκτρικό σταθμό. Οι Αιγύπτιοι ανησύχησαν σοβαρά από αυτή την κρούση στα νώτα τους, με αποτέλεσμα να επικρατήσει μια σχετική ηρεμία στο μέτωπο. Η υπόλοιπη περίοδος σημαδεύτηκε από την κατασκευή της ισραηλινής οχυρωματικής γραμμής Μπαρ Λεβ²⁶⁴ στην ανατολική όχθη του Σινά και τις βολές του αιγυπτιακού πυροβολικού για να διαταράξουν την πρόοδο του έργου. Αναζητώντας τη βέλτιστη λύση για την άμυνα στο Σινά, ο

²⁶³ Ibid., 353-359.

²⁶⁴ Αντιστράτηγος Χαϊμ Μπαρ Λεβ, αρχηγός των Ισραηλινών Ενόπλων Δυνάμεων 1968-71.

Ισραηλινός Στρατός αποφάσισε την κατασκευή 16 οχυρών κατά μήκος της ακτογραμμής. Ανάμεσά τους θα περιπολούσαν τεθωρακισμένες δυνάμεις, ενώ πίσω τους θα ήταν ανεπτυγμένες μονάδες πυροβολικού και αρμάτων για άμεση επέμβαση. Πιστοί στο επιθετικό τους δόγμα, ακόμα και όταν αμύνονταν, οι Ισραηλινοί είχαν σχεδιάσει τις οχυρώσεις αυτές ως ένα σύστημα προκεχωρημένων παρατηρητηρίων και όχι ως αμυντική γραμμή. Η κατασκευή της γραμμής Μπαρ Λεβ, του μεγαλύτερου τεχνικού έργου που είχε γίνει ποτέ στο Ισραήλ, ολοκληρώθηκε την 15^η Μαρτίου 1969, συμπίπτοντας με την εντατικοποίηση των αιγυπτιακών βομβαρδισμών.²⁶⁵

4.4 Η τρίτη φάση (8 Μαρτίου 1969 – 8 Αυγούστου 1970)

Η έναρξη της τρίτης και σημαντικότερης φάσης του Πολέμου της Φθοράς, σηματοδοτήθηκε από τις εχθροπραξίες της 8^{ης} Μαρτίου 1969, όταν έλαβαν χώρα αερομαχίες και ανταλλαγές πυροβολικού ανάμεσα στους δύο αντιπάλους, από τις οποίες μάλιστα βρήκε το θάνατο και ο αρχηγός των Αιγυπτιακών Ενόπλων Δυνάμεων, Στρατηγός Ριάντ, που επέβλεπε τις επιχειρήσεις από προκεχωρημένη θέση στην Ισμαίλεια.²⁶⁶ Την ημέρα εκείνη ο Νάσερ μίλησε επίσημα για τον «Πόλεμο της Φθοράς» όπως τον χαρακτήρισε και δήλωσε με έμφαση ότι θα πετύχαινε τον σκοπό του, ακόμη και αν χρειαζόταν να σκοτωθούν ένα εκατομμύριο Αιγύπτιοι.²⁶⁷

Περί τα τέλη του 1968, η αιγυπτιακή ηγεσία, απογοητευμένη από την αποτυχία των διαμεσολαβητικών προσπαθειών των δύο υπερδυνάμεων να πείσουν το Ισραήλ να αποσυρθεί από το Σινά, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι μόνο με πόλεμο θα μπορούσε να πετύχει τον στόχο της.²⁶⁸ Εκτιμώντας, πρώτον, ότι η κατασκευή της οχυρωματικής γραμμής Μπαρ Λεβ είχε καθηλώσει τους Ισραηλινούς σε στατική άμυνα αφαιρώντας τους τα επιθετικά χαρακτηριστικά που διέκριναν τον στρατό τους και καθιστώντας τους ευάλωτους σε μεγάλες απώλειες ενός παρατεταμένου αγώνα και δεύτερον, ότι ο επανεξοπλισμός της Αιγύπτου, ιδιαίτερα σε άρματα, αεροσκάφη και

²⁶⁵ Herzog, *Οι Αραβοϊσραηλινοί Πόλεμοι*, 361-366.

²⁶⁶ *Ibid.*, 373.

²⁶⁷ Κωνσταντίνος Βλάσσης, «Ο Πόλεμος της Φθοράς στον Αέρα», *Πόλεμος και Ιστορία*, τεύχος 157, Φεβρουάριος 2012, 114.

²⁶⁸ Yaacov Bar-Siman-Tov, *The Israeli-Egyptian War of Attrition 1969-1970* (New York: Columbia University Press, 1980), 42-46.

αντιαεροπορικά συστήματα, την είχε καταστήσει ικανή για ανάληψη επιθετικής πρωτοβουλίας, η πολιτική και στρατιωτική ηγεσία της χώρας αποφάσισε την κλιμάκωση του πολέμου, με απώτερο στόχο την εκδίωξη των Ισραηλινών από το Σινά. Χωρίζοντας το σχέδιό τους σε τέσσερις φάσεις, οι Αιγύπτιοι σκόπευαν αρχικά να καταβάλουν τους Ισραηλινούς στην ανατολική όχθη, με τη χρήση του ανώτερου πυροβολικού τους. Αφού θα είχαν καταστρέψει το μεγαλύτερο μέρος των ισραηλινών οχυρών και των δυνάμεών τους, θα ξεκινούσαν καταδρομικές ενέργειες μικρής κλίμακας, που στην τρίτη φάση θα συνεχίζονταν από επιδρομές βαρέων συμβατικών δυνάμεων. Τέλος, στην τέταρτη φάση, ο Αιγυπτιακός Στρατός θα διέσχιζε τη Διώρυγα με σκοπό να επανακτήσει την ανατολική όχθη αυτής και ένα σημαντικό εδαφικό τμήμα στο εσωτερικό, με στόχο να άρει το διπλωματικό αδιέξοδο και να αναγκάσει το Ισραήλ να καθίσει στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων.

Το ισραηλινό Γενικό Επιτελείο, αρχικά είχε επιλέξει να προσπαθήσει να κρατήσει τη σύρραξη σε όσο το δυνατόν μικρότερη κλίμακα, για να αποφύγει την κλιμάκωση και ένα νέο γενικό πόλεμο, καθώς επιθυμούσε τη διατήρηση του status quo στο Σινά.²⁶⁹ Έτσι, μέχρι τον Ιούλιο του 1969 περιορίστηκε στις βολές πυροβολικού κρατώντας χαμηλό προφίλ, εκτός από τις επιδρομές των καταδρομένων του βαθιά στο αιγυπτιακό έδαφος που συνεχίζονταν κανονικά.²⁷⁰ Όπως είπε και ο ίδιος ο Μοσέ Νταγιάν σε μια συνέντευξή του: «Ακολουθούμε μια στατική στρατηγική, κρατώντας μια στατική γραμμή. Ταυτόχρονα όμως εφαρμόζουμε δυναμική τακτική, χτυπώντας μέσα στην Αίγυπτο, διότι ο πόλεμος έχει τη δική του λογική. Αν πραγματικά θέλεις να κρατήσεις μια γραμμή, δεν μπορείς απλώς να κάθεις σε αυτή, πρέπει να κάνεις πράγματα (sic) στο τακτικό επίπεδο».²⁷¹

Τον Ιούλιο του 1969, με τις απώλειες να ανεβαίνουν και τους Αιγυπτίους να συνεχίζουν την τακτική της φθοράς των δυνάμεών τους, οι Ισραηλινοί άλλαξαν επιχειρησιακό προσανατολισμό. Το ισραηλινό Γενικό Επιτελείο εκτίμησε την αύξηση της επιθετικής δραστηριότητας των Αιγυπτίων ως προάγγελο γενικευμένης επίθεσης και κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η

²⁶⁹ Ibid., 58-59.

²⁷⁰ Herzog, *Οι Αραβοϊσραηλινοί Πόλεμοι*, 376.

²⁷¹ "The Spielberg Jewish Film Archive - War of Attrition", YouTube video, Hebrew University of Jerusalem documentary film, 1969, posted by "Hebrew University of Jerusalem", 28 March, 2010, <https://www.youtube.com/watch?v=JNzrkkwSGGk> (πρόσβαση 30 Οκτωβρίου, 2016).

(έστω και ενεργητική) άμυνα είχε αποτύχει και είχε έρθει η ώρα να περάσουν στην επίθεση. Η ανάγκη να μην προκληθεί η ΕΣΣΔ, ο μεγάλος σύμμαχος της Αιγύπτου, οδήγησε στην επιλογή μιας περιορισμένης επιθετικής εκστρατείας με τη χρήση της Ισραηλινής ΠΑ, η οποία μέχρι τότε απλώς αντιδρούσε αναχαιτίζοντας τα αιγυπτιακά μαχητικά και των Ειδικών Δυνάμεων που θα προέβαιναν σε μεγαλύτερης κλίμακας επιδρομές. Στα προηγούμενα στάδια του πολέμου είχε επιδειχθεί μεγάλη αυτοσυγκράτηση για μην εμπλακεί η αεροπορία, καθώς οι Ισραηλινοί εκτιμούσαν ότι η εμπλοκή της θα εκλαμβάνονταν ως βήμα κλιμάκωσης. Τώρα όμως, ο αρχηγός του Γενικού Επιτελείου, σημείωνε ότι «κλιμακώνουμε με στόχο την αποκλιμάκωση», εννοώντας, με την κλασική επιθετική ισραηλινή λογική, ότι το Ισραήλ θα επιτίθετο σε επιχειρησιακό – τακτικό επίπεδο για να εξασφαλίσει την άμυνά του στο στρατηγικό επίπεδο.²⁷² Το Ισραήλ είχε πλέον φθάσει στο συμπέρασμα, ότι ο ενδεδειγμένος τρόπος για να τερματισθεί ο πόλεμος με ευνοϊκούς όρους για το ίδιο, ήταν να κάνει αισθητή την στρατιωτική υπεροχή του.²⁷³ Θα αναφερθούμε στα κυριότερα στοιχεία και στις πιο τολμηρές επιχειρήσεις αυτής της εκστρατείας του Ισραήλ, για να δείξουμε ότι η έμφαση από πλευράς ΙΕΔ στον αιφνιδιασμό και το επιθετικό πνεύμα, επέφεραν την επικράτηση επί του αντιπάλου.

4.4.1 Το «ιπτάμενο πυροβολικό»

Το ακραιφνώς επιθετικό πνεύμα και η κλίση των Ισραηλινών στις ταχύτατες σαρωτικές επιθέσεις, είχαν δημιουργήσει μια ανισορροπία μεταξύ των διαφόρων Όπλων των ΙΕΔ, με το πυροβολικό και το πεζικό να υποσκελίζονται από τα τεθωρακισμένα και την αεροπορία.²⁷⁴ Αποφασίστηκε επομένως, ελλείψει ισχυρού πυροβολικού, η Ισραηλινή ΠΑ να επιτελέσει δύο ρόλους: πρώτον, του αντιπυροβολικού για τη σίγαση των εκατοντάδων πυροβόλων που έβαλλαν από την αιγυπτιακή όχθη και δεύτερον, σε μια τυπική αεροπορική αποστολή, του μακρού βραχίονα του Ισραήλ που θα κατάφερνε κτυπήματα βαθιά μέσα στην Αίγυπτο, με απώτερο στόχο τον

²⁷² Bar-Siman-Tov, *The Israeli-Egyptian War of Attrition 1969-1970*, 81-87.

²⁷³ *Ibid.*, 120.

²⁷⁴ Herzog, *Οι Αραβοϊσραηλινοί Πόλεμοι*, 379.

εκφοβισμό των Αιγυπτίων και την αποσταθεροποίηση του καθεστώτος Νάσερ.²⁷⁵ Σημαντικό πλεονέκτημα στην ισραηλινή πλευρά έδιναν τα νεοαποκτηθέντα μαχητικά αεροσκάφη F-4 Phantom από τις ΗΠΑ. Το Phantom ήταν ένα κορυφαίο αεροσκάφος για την εποχή, τα χαρακτηριστικά του οποίου το καθιστούσαν άριστο μέσο για την εκτέλεση όλων των αποστολών.²⁷⁶

Σε πρώτο χρόνο, η Ισραηλινή ΠΑ επικεντρώθηκε στην καταστροφή του πυροβολικού και των αντιαεροπορικών όπλων SAM-2 στη δυτική όχθη της διώρυγας, σε συνδυασμό με απόκτηση αεροπορικής υπεροχής πάνω από αυτή. Μέχρι τον Νοέμβριο του 1969, σχεδόν όλες οι θέσεις των αντιαεροπορικών πυραύλων κατά μήκος της διώρυγας είχαν καταστραφεί και οι Ισραηλινοί απολάμβαναν πλήρους αεροπορικής υπεροχής, ενώ πλέον ήταν σε θέση να εκτελούν και επιχειρήσεις ψυχολογικού πολέμου. Την 4^η Νοεμβρίου εκτελέσθηκε η Επιχείρηση «Ηχώ» με αεροσκάφη Phantom που διείσδυσαν στην αιγυπτιακή ενδοχώρα πετώντας σε πολύ χαμηλό ύψος και έσπασαν το φράγμα του ήχου πάνω από το Κάιρο. Οι υλικές ζημιές ήταν αμελητέες μπροστά στην κατακρήμνιση του ηθικού του πληθυσμού.²⁷⁷

Ακολούθως, από την 7^η Ιανουαρίου 1970, η αεροπορία των Ισραηλινών στράφηκε στις αποστολές μεγάλου βάθους, πλήττοντας στόχους που βρίσκονταν κοντά στις μεγάλες αιγυπτιακές πόλεις. Ο ΑΝΣΚ αυτών των αποστολών ήταν πρωτίστως ψυχολογικός,²⁷⁸ ο οποίος και επετεύχθη, αφού οι αεροπορικές επιθέσεις είχαν εμφανείς επιπτώσεις στον αιγυπτιακό λαό που ένιωθε απροστάτευτος και ο Νάσερ άρχισε να ανησυχεί για το ενδεχόμενο εκδήλωσης εσωτερικών αντιδράσεων εναντίον του καθεστώτος του. Την ίδια στιγμή, η Σοβιετική Ένωση παρακολουθούσε με εντεινόμενη ανησυχία τα δυτικού τύπου αεροσκάφη να καταστρέφουν το σοβιετικής προέλευσης αιγυπτιακό οπλοστάσιο.²⁷⁹

Την 22^α Ιανουαρίου 1970, ο Νάσερ έκανε μυστική επίσκεψη στη Μόσχα για να αιτηθεί βοήθεια. Αναγνωρίζοντας τον κίνδυνο μιας ακόμα ήττας με ακόμα σοβαρότερες επιπτώσεις, ο Αιγύπτιος πρόεδρος δεν περιορίστηκε

²⁷⁵ Bar-Siman-Tov, *The Israeli-Egyptian War of Attrition 1969-1970*, 121.

²⁷⁶ Βλάχσης, «Ο Πόλεμος της Φθοράς στον Αέρα», 118.

²⁷⁷ Ibid., 119.

²⁷⁸ Bar-Siman-Tov, *The Israeli-Egyptian War of Attrition 1969-1970*, 135.

²⁷⁹ Herzog, *Οι Αραβοϊσραηλινοί Πόλεμοι*, 383.

να ζητήσει αεροσκάφη και αντιαεροπορικά όπλα, αλλά και Σοβιετικούς χειριστές για αυτά.²⁸⁰ Οι Σοβιετικοί, κρίνοντας ότι δεν ήταν δυνατόν να επιτρέψουν μία νέα ήττα του συμμάχου τους, αλλά και για ενισχύσουν τη διείσδυσή τους στη Μέση Ανατολή, αποφάσισαν την αποστολή των νέων αντιαεροπορικών συστημάτων SAM-3 και μαχητικών αεροσκαφών, με σοβιετικά πληρώματα. Η σοβιετική παρουσία στην Αίγυπτο ανήλθε πλέον στους 15.000 άνδρες, οι οποίοι ανέλαβαν τη συνολική επιχειρησιακή ευθύνη για την αεράμυνα της χώρας.²⁸¹ Η ταυτόχρονη παρουσία ισραηλινών και σοβιετικών αεροσκαφών και η συνειδητή απόφασή των Ισραηλινών να μην υποχωρήσουν από το φόβο σύγκρουσης με τις σοβιετικές δυνάμεις, αναπόφευκτα κατέληξε σε αερομαχίες μεταξύ των δύο αεροποριών. Ο Μοσέ Νταγιάν, σε μια θέση απόλυτα θουκυδίδειου ρεαλισμού, δήλωσε: «Πρέπει να είμαστε έτοιμοι να πολεμήσουμε, ακόμη και με το ενδεχόμενο να εμπλακούμε με τη Σοβιετική Ένωση, εφόσον καμία άλλη δύναμη δεν θα πολεμήσει για εμάς. Κατέχοντας την ετοιμότητα να πολεμήσουμε, τότε ίσως και άλλα έθνη, συμπεριλαμβανομένων των ΗΠΑ, να μας βοηθήσουν».²⁸² Την 25^η Ιουλίου δύο σοβιετικά MIG-21 κατέρριψαν ένα ισραηλινό μαχητικό. Ως απάντηση, την 30^η Ιουλίου οι Ισραηλινοί πιλότοι έστησαν εναέρια ενέδρα πάνω από τον Κόλπο του Σουέζ και στην αερομαχία που επακολούθησε κατέρριψαν πέντε ρωσικά μαχητικά.²⁸³

Η κατάσταση φαινόταν να ξεφεύγει από κάθε έλεγχο, καθώς πλέον απειλούνταν οι σχέσεις των δύο υπερδυνάμεων. Τελικά, για να αποφευχθεί η κλιμάκωση που θα ενέπλεκε και τις ΗΠΑ, κινητοποιήθηκε η διεθνής διπλωματία με αποτέλεσμα την κατάπαυση του πυρός, στη βάση του αμερικανόπνευστου Σχεδίου Ρότζερς, και την 8^η Αυγούστου 1970 τέθηκε σε ισχύ η κατάπαυση του πυρός.

4.4.2 Οι καταδρομικές ενέργειες

Μολονότι το αεροπορικό σκέλος του πολέμου ήταν το πιο αποφασιστικό, οι Ισραηλινοί, κατά τη διάρκεια της τελικής φάσης του Πολέμου

²⁸⁰ Bar-Siman-Tov, *The Israeli-Egyptian War of Attrition 1969-1970*, 138-139.

²⁸¹ Herzog, *Οι Αραβοϊσραηλινοί Πόλεμοι*, 386.

²⁸² Bar-Siman-Tov, *The Israeli-Egyptian War of Attrition 1969-1970*, 156.

²⁸³ *Ibid.*, 168-169.

της Φθοράς, προέβησαν σε κάποιες χερσαίες, αεροκίνητες και αμφίβιες καταδρομικές επιχειρήσεις, που αποτέλεσαν την κορωνίδα της ισραηλινής τάσης για επίθεση, αιφνιδιασμό και αντισυμβατική σκέψη. Θα αναφερθούμε στις κυριότερες.

α. Επιχείρηση «Bulmus 6»

Αναζητώντας απάντηση στην αιγυπτιακή καταδρομική επιχείρηση της 10^{ης} Ιουλίου 1969 στη θέση Mezach, που είχε στοιχίσει τη ζωή σε επτά μέλη των ΙΕΔ, οι Ισραηλινοί επιτέθηκαν την 19^η Ιουλίου στο Green Island, ένα τεχνητό νησί - φρούριο, που είχε κατασκευαστεί από τους Βρετανούς κατά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο για την προστασία της Διώρυγας του Σουέζ. Κτισμένο από πέτρα και τσιμέντο, φυλασσόμενο από ογδόντα στρατιώτες πίσω από συρματοπλέγματα και πολυβολεία, θεωρείτο μια απολύτως απόρθητη θέση στην οποία ο Αιγυπτιακός Στρατός είχε τοποθετήσει ένα σύστημα εγκαίρου προειδοποιήσεως και αντιαεροπορικά όπλα. Οι Ισραηλινοί υποβρύχιοι καταστροφείς του ναυτικού (Flotilla 13) και οι καταδρομείς του στρατού (Sayeret Matkal) εκτέλεσαν νυκτερινή αμφίβια ενέργεια, σε μια από τις πιο παράτολμες αποστολές που είχαν πραγματοποιήσει ποτέ. Κατάφεραν να καταλάβουν το νησί και να εξολοθρεύσουν σχεδόν όλη τη φρουρά του, ενώ πριν αποχωρήσουν ανατίναξαν το φρούριο και τις εγκαταστάσεις του.²⁸⁴

β. Επιχείρηση «Ravin»

Τον Σεπτέμβριο του 1969, η αντισυμβατική σκέψη των Ισραηλινών θριάμβευσε. Προκειμένου να καταστρέψουν τα νέα αντιαεροπορικά συστήματα που είχαν εγκατασταθεί από τους Αιγυπτίους στη δυτική όχθη του Σουέζ, αποφάσισαν την εκτέλεση επιδρομής σε αυτή, από τεθωρακισμένη δύναμη επιπέδου επιλαρχίας αρμάτων μάχης!²⁸⁵ Συγκροτήθηκε ένα τακτικό συγκρότημα επιπέδου επιλαρχίας, εξοπλισμένο με αιχμαλωτισθέντα κατά τον Πόλεμο των Έξι Ημερών αιγυπτιακά άρματα T-55 και τεθωρακισμένα οχήματα μεταφοράς προσωπικού BTR-50, βαμμένα στα χρώματα παραλλαγής του Αιγυπτιακού Στρατού. Στις 03:37 της 9^{ης} Σεπτεμβρίου και

²⁸⁴ “The Israeli Commando Assault on Green Island”, Jewish Virtual Library, <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/History/greenisle.html> (πρόσβαση 30 Οκτωβρίου, 2016).

²⁸⁵ Η επιλαρχία είναι μονάδα τεθωρακισμένων επιπέδου τάγματος, με δύναμη περίπου 45 αρμάτων μάχης.

αφού προηγουμένως οι Ισραηλινοί υποβρύχιοι καταστροφείς είχαν βυθίσει δύο αιγυπτιακές τορπιλακάτους που ήταν αγκυροβολημένες στην περιοχή, ισραηλινά αποβατικά πλοίαρια αποβίβασαν τα άρματα και το μηχανοκίνητο πεζικό της δύναμης στην αιγυπτιακή όχθη, στο ύψος του Αντίρ.

Εκμεταλλεζόμενοι την απόλυτη σύγχυση και τον αιφνιδιασμό που προκάλεσαν στον αντίπαλο, η ισραηλινή δύναμη κατευθύνθηκε νότια κατά μήκος της όχθης, καταστρέφοντας κάθε αιγυπτιακή θέση που συναντούσε. Η κατίσχυση των ισραηλινών αρμάτων έναντι των απροστάτευτων σε τέτοιου είδους επίθεση πληρωμάτων των αιγυπτιακών ραντάρ και αντιαεροπορικών όπλων, ήταν ολοκληρωτική. Η ισραηλινή δύναμη συνέχισε την επιδρομή για εννέα ώρες και στη συνέχεια επιβιβάστηκε στα αποβατικά πλοίαρια που την ανέμεναν στο Ρας Ζααφράνα και επέστρεψε με ασφάλεια στη βάση της στο Σινά.²⁸⁶ Το σοκ των Αιγυπτίων, που όταν αντιλήφθηκαν τι είχε συμβεί, οι Ισραηλινοί είχαν ήδη αποπλεύσει, ήταν τεράστιο. Μετά από αυτή την επιχείρηση ο Νάσερ υπέστη καρδιακή προσβολή, ενώ αποπέμφθηκαν οι αρχηγοί των Ενόπλων Δυνάμεων και του Ναυτικού.²⁸⁷

γ. Επιχείρηση «Rooster 53»

Την 22^α Δεκεμβρίου 1969 ένα ισραηλινό φωτοαναγνωριστικό αεροσκάφος, εντόπισε τυχαία κατά τη διάρκεια της αποστολής του στην τοποθεσία Ρας Αράμπ της δυτικής όχθης, την ύπαρξη ενός σταθμού ραντάρ τύπου P-12, του πλέον εξελιγμένου σοβιετικού ραντάρ στη Μέση Ανατολή, για το οποίο οι Ισραηλινοί αλλά και οι Αμερικανοί γνώριζαν ελάχιστα.²⁸⁸ Τότε οι Ισραηλινοί, αντί να σχεδιάσουν μια συμβατική επιχείρηση καταστροφής του, αποφάσισαν να επιτεθούν για να αφαιρέσουν τον βάρους επτά τόνων εξοπλισμό του, ώστε να τον μεταφέρουν πίσω στο Ισραήλ και να τον μελετήσουν. Η απόκτηση αυτού του τελευταίου τύπου σοβιετικού ραντάρ θα αποδεικνυόταν ανεκτίμητης αξίας στον τομέα του ηλεκτρονικού πολέμου, τόσο για το Ισραήλ όσο και για το ΝΑΤΟ.²⁸⁹ Η αποστολή εκτελέστηκε από το 500^ο Τάγμα Αλεξιπτωτιστών, τη νύκτα της 26^{ης} Δεκεμβρίου 1969. Οι

²⁸⁶ Lawrence W. Moores, *The Mounted Raid: An Overlooked Deep Operations Capability* (Kansas: United States Army Command and General Staff College Fort Leavenworth, 1991), 24-26.

²⁸⁷ Herzog, *Οι Αραβοϊσραηλινοί Πόλεμοι*, 382.

²⁸⁸ Κωνσταντίνος Βλάσης, «Επιχείρηση Κοτόπουλο 53, Η αρπαγή του αιγυπτιακού ραντάρ από τους Ισραηλινούς», *Πόλεμος και Ιστορία*, τεύχος 157, Φεβρουάριος 2012, 99.

²⁸⁹ Herzog, *Οι Αραβοϊσραηλινοί Πόλεμοι*, 382.

αλεξιπτωτιστές πέρασαν την Διώρυγα του Σουέζ με ελικόπτερα και υπό την κάλυψη της αεροπορίας, που για παραπλάνηση βομβάρδιζε εκείνη την στιγμή σε άλλα σημεία της δυτικής όχθης, επιτέθηκαν στη φρουρά του ραντάρ.²⁹⁰ Αφού εξασφάλισαν γρήγορα την τοποθεσία, η ομάδα που ήταν υπεύθυνη για την αποσυναρμολόγηση του ραντάρ άρχισε το έργο της. Κατόπιν, κλήθηκαν δύο βαρέα ελικόπτερα τύπου CH-53 στα οποία προσδέθηκαν τα τμήματα του ραντάρ και μετά από μια πτήση στα όρια των δυνατοτήτων των ελικοπτέρων λόγω του βάρους και των διαστάσεων του μεταφερόμενου εξωτερικού φορτίου, το ραντάρ βρισκόταν στην ισραηλινή πλευρά των συνόρων.²⁹¹

4.5 Συμπεράσματα

Την επαύριο του Πολέμου της Φθοράς, το Ισραήλ μπορούσε να ισχυρισθεί ότι είχε νικήσει καθαρά στο επιχειρησιακό και τακτικό επίπεδο και υπό κάποιες προϋποθέσεις στο στρατηγικό. Στα μεν δύο πρώτα, η νίκη του Ισραήλ ήταν καταφανής καθώς ο αντίπαλός του αναγκάστηκε να καταφύγει στη συνδρομή της Σοβιετικής Ένωσης για να αποφύγει μια νέα ολοκληρωτική ήττα, ενώ οι επιχειρήσεις του κατά τον πόλεμο επιβεβαίωσαν τη φήμη του Ισραήλ ως ενός τρομερού, μα κυρίως απρόβλεπτου, αντιπάλου ο οποίος, ακόμα και όταν αμυνόταν, ήταν ικανός για την πλέον τολμηρή και αιφνιδιαστική ενέργεια.

Στο στρατηγικό επίπεδο όμως, τα πράγματα ήταν λιγότερο ξεκάθαρα. Το Ισραήλ είχε πετύχει να διατηρήσει το στρατηγικό βάθος που του προσέφερε το Σινά, επομένως η αμυντική στρατηγική του είχε υπερνικήσει την στρατηγική φθοράς του αντιπάλου. Από την άλλη, η Αίγυπτος, προσπορίστηκε οφέλη στο στρατηγικό επίπεδο, ακριβώς λόγω των αδυναμιών που επέδειξε στο πεδίο της μάχης.²⁹² Η στρατιωτική ήττα, είχε το παράπλευρο όφελος της διατήρησης του θέματος στην επιφάνεια και της ενίσχυσης της σοβιετικής υποστήριξης.²⁹³ Επιπλέον, η κατάπαυση του πυρός, έδωσε τη δυνατότητα στους Αιγυπτίους να μεταφέρουν

²⁹⁰ "Operation Rooster", Jewish Virtual Library, <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/History/Rooster.html> (πρόσβαση 30 Οκτωβρίου, 2016).

²⁹¹ "Operation Rooster 53", Israeli Air Force, <http://www.iaf.org.il/3599-6989-EN/IAF.aspx> (πρόσβαση 30 Οκτωβρίου, 2016).

²⁹² Bar-Siman-Tov, *The Israeli-Egyptian War of Attrition 1969-1970*, 191.

²⁹³ Ibid., 190.

αντιαεροπορικά συστήματα πολύ κοντά στη Διώρυγα, πράγμα αδύνατο κατά τη διάρκεια του πολέμου.²⁹⁴

Ειδικά αυτή η ενέργεια είχε επιχειρησιακές - στρατηγικές προεκτάσεις, καθώς η ομπρέλα προστασίας που προσέφεραν αυτά τα συστήματα στα αιγυπτιακά στρατεύματα, αποδείχθηκε παράμετρος κρίσιμης σημασίας στην απόφαση της Αιγύπτου να πάει σε πόλεμο τρία χρόνια αργότερα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΤΟΥ ΓΙΟΜ ΚΙΠΟΥΡ (1973)

5.1 Η πολιτικοστρατιωτική κατάσταση πριν τον πόλεμο

5.1.1 Το Ισραήλ

Το Ισραήλ συνέχιζε να είναι μια δύναμη που υπερασπιζόταν το status quo, όπως είχε διαμορφωθεί μετά το 1967 και επομένως είχε αμυντική στρατηγική. Απώτερος στόχος της διπλωματίας του, ήταν η αναγνώριση από την Αίγυπτο και τη Συρία και η σύναψη ειρήνης, με αντάλλαγμα τα κατακτημένα εδάφη του Πολέμου των Έξι Ημερών.²⁹⁵

Η στρατιωτική στρατηγική προσανατολιζόταν στην άμυνα, προκειμένου να δώσει τη δυνατότητα στην κυβέρνηση να διαπραγματευθεί από θέση ισχύος. Η αεροπορία και ο στρατός της χώρας είχαν ενισχυθεί σημαντικά με σύγχρονο υλικό από τις ΗΠΑ. Σε πλήρη κινητοποίηση το Ισραήλ διέθετε στρατό 270.000 ανδρών, οργανωμένους σε 11 μεραρχίες που με τη σειρά τους συγκροτούσαν τις τρεις Διοικήσεις (Βόρεια, Κεντρική και Νότια). Από πλευράς εξοπλισμού, ο στρατός διέθετε 1.700 άρματα μάχης και 1.200 πυροβόλα, ενώ η αεροπορία 500 περίπου αεροσκάφη,²⁹⁶ εκ των οποίων τα 365 μαχητικά.²⁹⁷

Το ισραηλινό σχέδιο άμυνας στηριζόταν σε τρία σημεία. Στο σύστημα εγκαίρου προειδοποίησεως για τις εχθρικές κινήσεις, στον ανασχετικό ρόλο

²⁹⁴ Ibid., 201.

²⁹⁵ Γιάννης Σακκάς, «Διπλωματία & Στρατηγική στον Πόλεμο του Γιομ Κιπούρ», στο *Στρατιωτική Ιστορία, Σειρά: Οι Μεγάλες Μάχες. Δ΄ Αραβοϊσραηλινός Πόλεμος Γιομ Κιπούρ 1973. Από την Πανωλεθρία στη Νίκη* (Αθήνα: εκδόσεις Περισκόπιο, 2004), 7.

²⁹⁶ ΓΕΣ/Διεύθυνση Ιστορίας Στρατού, *Θέματα Στρατιωτικής Ιστορίας*, 480.

²⁹⁷ Γιάννης Βαρσάμης, «Οι Αεροπορικές Επιχειρήσεις κατά τον Πόλεμο του Γιομ Κιπούρ», στο *Στρατιωτική Ιστορία, Σειρά: Οι Μεγάλες Μάχες. Δ΄ Αραβοϊσραηλινός Πόλεμος Γιομ Κιπούρ 1973. Από την Πανωλεθρία στη Νίκη* (Αθήνα: εκδόσεις Περισκόπιο, 2004), 58.

της αεροπορίας και στην ταχεία επιστράτευση και μετακίνηση των επιστράτων προς το μέτωπο. Στο βόρειο μέτωπο, προέβλεπε άμυνα στα Υψώματα του Γκολάν και στη συνέχεια αντεπίθεση με σκοπό την καταστροφή των συριακών δυνάμεων και προέλαση προς τη Δαμασκό. Στη χερσόνησο του Σινά, απόκρουση των αιγυπτιακών δυνάμεων και εν συνεχεία τολμηρή αντεπίθεση στη δυτική όχθη της Διώρυγας με σκοπό την αποκοπή και εξουδετέρωση των αιγυπτιακών δυνάμεων.²⁹⁸ Προς τούτο, είχε κατασκευασθεί η λεγόμενη «Αυλή», μια ειδικά διαμορφωμένη θέση στην ανατολική όχθη για την τοποθέτηση του υλικού γεφύρωσης της Διώρυγας, από όπου θα γινόταν η διάβαση αυτής.²⁹⁹

5.1.2 Οι Άραβες

Το 1970, ανήλθαν στην εξουσία δύο νέοι και φιλόδοξοι Άραβες αξιωματικοί, ο Αιγύπτιος Ανουάρ Σαντάτ και ο Σύρος Χαφέζ Αλ Άσαντ. Ο πρώτος είχε διαδεχθεί τον Νάσερ μετά τον θάνατό του τον Σεπτέμβριο του 1970, ενώ ο δεύτερος είχε ανέλθει στην εξουσία δύο μήνες αργότερα, ανατρέποντας αναίμακτα το ριζοσπαστικό μπααθικό καθεστώς του Σαλάχ Τζαντίντ.

Οι διαφορές ανάμεσα στις προσωπικότητες των δύο ανδρών, αντικατοπτρίζονταν και στις στρατηγικές επιδιώξεις τους. Ο μετριοπαθής Σαντάτ, αν και εξίσου αποφασισμένος με τους άλλους Άραβες να διώξει τους Ισραηλινούς από τα κατακτημένα εδάφη του 1967, απέβλεπε, καταρχήν, στη διπλωματική επίλυση του προβλήματος. Το 1971 μάλιστα διαβεβαίωσε τις ΗΠΑ, ότι η Αίγυπτος ήταν έτοιμη για ειρήνη, υπό τον όρο ότι το Ισραήλ θα αποσυρόταν από το Σινά. Απογοητευμένος όμως από τη μη ευόδωση των πολιτικών κινήσεων για διάφορους λόγους, όπως η αίσθηση παντοδυναμίας από πλευράς Ισραήλ που το έκανε να μην επείγεται να καταλήξει σε συμφωνία, αλλά και το γενικό κλίμα ύφεσης (detente) ανάμεσα στις υπερδυνάμεις που είχε σαν αποτέλεσμα να εμφανίζεται η ΕΣΣΔ απρόθυμη να συνεχίσει να εξοπλίζει με σύγχρονα συστήματα την Αίγυπτο, επιτείνοντας έτσι την αίσθηση αδυναμίας έναντι του Ισραήλ, ο Σαντάτ συμπέρανε ότι μόνο ένας

²⁹⁸ ΓΕΣ/Διεύθυνση Ιστορίας Στρατού, *Θέματα Στρατιωτικής Ιστορίας*, 472.

²⁹⁹ Herzog, *Οι Αραβοϊσραηλινοί Πόλεμοι*, 382.

πόλεμος θα συντελούσε στην επανέναρξη της ειρηνευτικής διαδικασίας σε νέες βάσεις και με ευνοϊκές προοπτικές για τους Άραβες.³⁰⁰ Επιπλέον, η διαπίστωση ότι η περιορισμένη κλίμακα του Πολέμου της Φθοράς δεν κατάφερε να κλονίσει την ισραηλινή κατοχή των εδαφών του Σινά, ενίσχυσε την απόφαση του Αιγυπτίου προέδρου να πολεμήσει και μάλιστα σε έναν πόλεμο μεγάλης κλίμακας. Έκρινε ότι το Ισραήλ θα διαπραγματευόταν μόνο αν απειλείτο στρατιωτικά. Επομένως, ήταν σαφές ότι η Αίγυπτος δεν απέβλεπε πλέον στην καταστροφή του Ισραήλ. Άλλωστε οι ΙΕΔ ήταν πολύ ισχυρές και οι ΗΠΑ δεν θα επέτρεπαν ποτέ μια ισραηλινή καταστροφή. Στόχος της στρατιωτικής στρατηγικής της ήταν να καταφέρει ένα τόσο ισχυρό πλήγμα στο Ισραήλ, που θα γκρέμιζε την αίσθηση παντοδυναμίας του και θα το έπειθε ότι η ασφάλειά του περνούσε μέσα από τις ουσιαστικές συζητήσεις για επίτευξη λύσης. Όπως χαρακτηριστικά είχε αναφέρει ο ίδιος ο Σαντάτ: «Εάν καταφέρουμε να ανακαταλάβουμε έστω τέσσερις ίντσες εδάφους στο Σινά, τότε η κατάσταση θα αλλάξει άρδην – ανατολικά, δυτικά, παντού.» Αντίθετα με την περιορισμένη στρατηγική της Αιγύπτου, ο Άσαντ της Συρίας πίστευε εξ αρχής στο αναπόφευκτο του πολέμου με το Ισραήλ. Οι δικοί του στόχοι ήταν σαφώς ευρύτεροι από αυτούς της Αιγύπτου καθώς στόχευε στην επανάκτηση του Γκολάν και σε βαθιά προέλαση δυτικά του Ιορδάνη.³⁰¹

Οι Άραβες σύμμαχοι, αφού ανέλυσαν ψυχραιμα τα συμπεράσματα του πολέμου του 1967, κατήρτισαν ένα σχέδιο επιχειρήσεων που εκμεταλλευόταν τα τρωτά σημεία των ΙΔΕ και αντιμετώπιζε τα πλεονεκτήματά τους. Επίσης αποφάσισαν να δράσουν συντονισμένα και να μην επιτρέψουν στο Ισραήλ να αναλάβει την πρωτοβουλία των κινήσεων. Την 6^η Οκτωβρίου 1973, ημέρα της μεγαλύτερης θρησκευτικής εορτής των Εβραίων, του Γιομ Κιπούρ (Εξιλέωση), η Αίγυπτος θα εκτελούσε βίαιη διάβαση της διώρυγας, ενώ ο Συριακός Στρατός θα επιτίθετο στο Γκολάν.

Οι Αιγύπτιοι θα επιτίθεντο στις τρεις ισραηλινές τεθωρακισμένες μεραρχίες της Νότιας Διοίκησης με δύο στρατιές, τη 2^η Στρατιά, με τρεις μεραρχίες πεζικού βόρεια της Μεγάλης Πικρής Λίμνης και την 3^η Στρατιά, με δύο μεραρχίες πεζικού νότια της λίμνης. Σε εφεδρεία βρίσκονταν 2

³⁰⁰ Σακκάς, «Διπλωματία & Στρατηγική στον Πόλεμο του Γιομ Κιπούρ», 6.

³⁰¹ O' Brien Browne, *The Arab-Israeli War of 1973: Honor, Oil, and Blood*, HISTORYNET (16 December, 2015, <http://www.historynet.com/the-arab-israeli-war-of-1973-honor-oil-and-blood.htm> (πρόσβαση 01 Νοεμβρίου, 2016).

τεθωρακισμένες και 3 μηχανοκίνητες μεραρχίες. Η συνολική δύναμη άγγιζε τους 200.000 άνδρες, τα 2.200 άρματα μάχης, τα 2.300 πυροβόλα, ενώ υποστηριζόταν από μεγάλο αριθμό αντιαεροπορικών συστοιχιών και 550 μαχητικά αεροσκάφη.³⁰² Πρόθεση των Αιγυπτίων ήταν να διασχίσουν πρώτα τη διώρυγα με το πεζικό, να εδραιωθούν στην ανατολική όχθη σε προγεφυρώματα βάθους μέχρι 10 χλμ (ακτίνα στην οποία παρείχε προστασία το βεληνεκές των αντιαεροπορικών πυραύλων SA-2 και SA-3 που ήταν εγκατεστημένοι στη δυτική όχθη) βόρεια και νότια της Μεγάλης Πικρής Λίμνης και κατόπιν να ταχθούν και να συντρίψουν με τους αντιαρματικούς πυραύλους του πεζικού, την ισραηλινή τεθωρακισμένη αντεπίθεση που ήταν βέβαιο ότι θα εκτοξευόταν άμεσα. Κατόπιν, με τις ισραηλινές δυνάμεις αποδιοργανωμένες, θα διέσχιζε τη διώρυγα και θα επενέβαινε στον αγώνα ο κύριος όγκος των αιγυπτιακών αρμάτων που θα είχε μείνει μέχρι εκείνη την στιγμή σε εφεδρεία, προκειμένου να καταστρέψει τις εναπομείνασες ισραηλινές δυνάμεις και να προωθηθεί μέχρι τα περάσματα Μίτλα και Γκίντι. Κρίσιμα σημεία στα οποία δόθηκε μεγάλη σημασία κατά τη φάση της μυστικής προετοιμασίας ήταν η προμήθεια από την ΕΣΣΔ μεγάλου αριθμού αντιαεροπορικών και αντιαρματικών όπλων, η άρτια εκπαίδευση του στρατεύματος σε ομοιώματα ισραηλινών στόχων και ο εξοπλισμός 40 ταγμάτων μηχανικού με 450 αντλίες νερού υψηλής πίεσης και 10 πλωτές γέφυρες, για να ανοίξουν διόδους στο τεράστιο χωμάτινο ανάχωμα της ανατολικής όχθης και να περάσουν άνδρες και οχήματα απέναντι.³⁰³ Τέλος, τον Απρίλιο του 1973 οι Αιγύπτιοι προμηθεύτηκαν πυραύλους εδάφους - εδάφους Scud από τη Σοβιετική Ένωση, προκειμένου να αποτρέψουν το Ισραήλ από το να εκτελέσει βαθιές διεισδύσεις στο αιγυπτιακό έδαφος, με το φόβο αντιποίνων στις πόλεις του. Από στρατιωτικής άποψης, αυτός ήταν ο τελευταίος καθοριστικός παράγοντας που οδήγησε τον πρόεδρο Σαντάτ στην απόφαση να πάει σε πόλεμο.³⁰⁴

Στο βόρειο μέτωπο, οι Σύριοι είχαν σχεδιάσει να επιτεθούν στις δύο ισραηλινές τεθωρακισμένες ταξιαρχίες που κάλυπταν τα υψώματα του

³⁰² Κάρβερ, «Συμβατικοί Πόλεμοι κατά την Πυρηνική Εποχή», 940.

³⁰³ Δημήτριος Σταυρόπουλος, «Ο Πόλεμος του Γιομ Κιπούρ 1973», στο Στρατιωτική Ιστορία, Σειρά: Οι Μεγάλες Μάχες, Δ' Αραβοϊσραηλινός Πόλεμος Γιομ Κιπούρ 1973. Από την Πανωλεθρία στη Νίκη (Αθήνα: εκδόσεις Περισκόπιο, 2004), 18.

³⁰⁴ Herzog, *Οι Αραβοϊσραηλινός Πόλεμοι*, 408.

Γκολάν, με τρεις συριακές μεραρχίες πεζικού και μια μαροκινή ταξιαρχία, σε μια κίνηση λαβίδας βόρεια και νότια του λόφου «Μπούστερ» που βρισκόταν στο κέντρο της γραμμής κατάπαυσης του πυρός του 1967. Αφού το πεζικό θα είχε διαρρήξει την τοποθεσία, θα επιτίθεντο οι δύο τεθωρακισμένες μεραρχίες που μέχρι τότε θα τηρούντο σε εφεδρεία, για ολοκλήρωση της ανακατάληψης των υψωμάτων και περαιτέρω διείσδυση στη Γαλιλαία.³⁰⁵ Η συνολική δύναμη που θα εκτελούσε την επίθεση, ανερχόταν σε 120.000 άνδρες, 1.600 άρματα μάχης και 1500 πυροβόλα, υποστηριζόμενη από 300 αεροσκάφη.³⁰⁶

5.1.3 Το σχέδιο παραπλάνησης

Πριν το 1973 οι Άραβες πίστευαν ότι η αριθμητική στρατιωτική υπεροχή τους εξασφάλιζε μια εύκολη νίκη, κι έτσι δεν προσπαθούσαν να κρύψουν τις προετοιμασίες τους για πόλεμο. Αντίθετα με την προ - 1973 εποχή, ο πρόεδρος Σαντάτ είχε διατάξει να εφαρμοσθεί ένα μελετημένο σχέδιο παραπλάνησης και τα πολεμικά σχέδια έγιναν υπό αυστηρή μυστικότητα και καλύπτονταν από την εξαπάτηση. Οι ίδιοι οι Άραβες διέρρεαν εντέχνως φήμες που αφορούσαν στην έλλειψη ανταλλακτικών για τον εξοπλισμό τους, χαμηλό επίπεδο συντήρησης των αντιαεροπορικών όπλων και άλλες ενδείξεις για το χαμηλό επίπεδο προετοιμασίας για πόλεμο.³⁰⁷ Για τον σκοπό της παραπλάνησης του αντιπάλου, το αιγυπτιακό Γενικό Επιτελείο, είχε συγκροτήσει ειδική ομάδα που κατάφερε να ενισχύσει τις εσφαλμένες αντιλήψεις των Ισραηλινών ότι οι Αιγύπτιοι δεν θα ήταν σε θέση να κάνουν πόλεμο πριν ικανοποιηθούν κάποιες συγκεκριμένες προϋποθέσεις.³⁰⁸ Επί προεδρίας Σαντάτ, ο Αιγυπτιακός Στρατός είχε τεθεί σε συναγερμό άλλες τρεις φορές, χωρίς να περάσει ποτέ το κατώφλι του πολέμου. Ο Αιγύπτιος πρόεδρος εκτόξευε διαρκώς απειλές που ποτέ δεν υλοποιούνταν, με σκοπό να αποκοιμίσει το Ισραήλ και να προσθέτει «θόρυβο» σε ένα σύστημα ήδη υπερφορτωμένο με αντιφατικές πληροφορίες. Οι απειλές για επικείμενο

³⁰⁵ Ibid., 517-520.

³⁰⁶ ΓΕΣ/Διεύθυνση Ιστορίας Στρατού, *Θέματα Στρατιωτικής Ιστορίας*, 480.

³⁰⁷ Michael Handel, *Crisis and Surprise in Three Arab-Israeli Wars* (New Brunswick: Transaction Books, 1983), 136-140.

³⁰⁸ Herzog, *Οι Αραβοϊσραηλινοί Πόλεμοι*, 409.

πόλεμο εκτοξεύθηκαν ακόμη και την 28 Σεπτεμβρίου 1973, λίγες μέρες πριν την επίθεση.³⁰⁹

Μήνες πριν την επίθεση, είχαν αρχίσει οι προετοιμασίες για την προγραμματισμένη, μεγάλης κλίμακας, άσκηση του Αιγυπτιακού Στρατού που όπως είχε ανακοινωθεί θα διαρκούσε από 1 έως 7 Οκτωβρίου και κατά την οποία οι Αιγύπτιοι θα ασκούσαν, όπως πάντα μετά το 1967, στη γεφύρωση και βίαιη διάβαση της Διώρυγας. Ελάχιστοι γνώριζαν ότι με μία κωδική λέξη θα μετέπιπτε σε πραγματική επίθεση. Στα πλαίσια του σχεδίου παραπλάνησης, κατά τη διάρκεια της άσκησης δόθηκαν άδειες σε αξιωματικούς και επιστράτους για να επισκεφτούν τη Μέκκα, ενώ Αιγύπτιοι στρατιώτες διατάχθηκαν να εμφανισθούν να ψαρεύουν στη διώρυγα του Σουέζ το πρωί της 6^{ης} Οκτωβρίου, λίγες ώρες πριν ξεσπάσει ο πόλεμος.³¹⁰ Το σχέδιο παραπλάνησης έκανε μεγάλη χρήση του λεγόμενου «θορύβου», δηλαδή των ανταγωνιστικών ή αντιφατικών σημάτων και κάθε είδους πληροφορίας που είναι στην πραγματικότητα άχρηστη για την πρόβλεψη της εξέλιξης της συγκεκριμένης απειλής.³¹¹ Ακόμη, εφαρμόστηκαν επιτυχώς η τεχνική των «ήχων της ησυχίας», δηλαδή της ρουτίνας που καλύπτει τις προετοιμασίες για πόλεμο³¹² και η «στεγανοποίηση» των πληροφοριών, δηλαδή του περιορισμού της πρόσβασης σε δεδομένα.³¹³

Οι πολεμικές προετοιμασίες Αιγύπτου και Συρίας δεν πέρασαν φυσικά απαρατήρητες από την υπηρεσία πληροφοριών των ΙΕΔ, την Aman, η οποία ωστόσο εκτίμησε πως επρόκειτο για συνηθισμένες δραστηριότητες της Αιγύπτου λόγω της άσκησης. Όσο για την προπαρασκευή της Συρίας, αυτή αποδόθηκε σε απλή νευρική αντίδραση για μια ενδεχόμενη ισραηλινή αντίδραση στις συριακές επιχειρήσεις που είχαν γίνει σε αντίποινα για την κατάρριψη 13 συριακών αεροσκαφών την 13^η Σεπτεμβρίου 1973.³¹⁴ Ενώ οι ενδείξεις περί επικείμενης επίθεσης αυξάνονταν συνεχώς, η Aman, που διαβεβαίωνε ότι θα ενημέρωνε 5 - 6 μέρες πριν από μια αραβική επίθεση και στη χειρότερη περίπτωση τουλάχιστον 48 ώρες νωρίτερα, επέμενε ότι δεν υπήρχε

³⁰⁹ Blank and Morris, *Israel's Secret Wars*, 290.

³¹⁰ *Ibid.*, 295-298.

³¹¹ Κολιόπουλος, *Στρατηγικός Αιφνιδιασμός. Υπηρεσίες Πληροφοριών και Αιφνιδιαστικές Επιθέσεις*, 93.

³¹² Michael Handel, "Perception, Deception and Surprise: The Case of the Yom Kippur War", in *Jerusalem Papers on Peace Problems* (Jerusalem: The Hebrew University, Leonard Davis Institute, 1976), 17.

³¹³ *Ibid.*, 56.

³¹⁴ Herzog, *Οι Αραβοϊσραηλινοί Πόλεμοι*, 422.

πιθανότητα πολέμου.³¹⁵ Την 4^η Οκτωβρίου η CIA ενημέρωσε την Μοσάντ ότι ο πόλεμος ήταν επικείμενος. Όταν όμως η Μοσάντ διαβίβασε την πληροφορία στην Aman, η τελευταία δεν την έλαβε υπόψη.³¹⁶ Ακόμη και λίγες ώρες πριν τον πόλεμο, ο Υποστράτηγος Ζείρα, διοικητής της Aman, τόνιζε ότι όλες οι στρατιωτικές κινήσεις της Αιγύπτου ήταν για τους σκοπούς της άσκησης και ότι η πιθανότητα πολέμου ήταν πολύ μικρή.³¹⁷ Το διαβόητο μετά τον πόλεμο «kontzeptziya» (concept, αντίληψη), ως ένα πλέγμα εκ των προτέρων διαμορφωμένων απόψεων για τις σκέψεις και προθέσεις των Αράβων, που έκανε τους Ισραηλινούς να βλέπουν τις ενέργειες του αντιπάλου μέσα από το επιθυμητό και όχι το πραγματικό πρίσμα, είχε κυριεύσει τις ισραηλινές υπηρεσίες πληροφοριών. Ο αρχηγός του ισραηλινού Γενικού Επιτελείου, Αντιστράτηγος Ελαζάρ, διατηρούσε κάποιες επιφυλάξεις για τις διαβεβαιώσεις περί μη πολέμου και την 5^η Οκτωβρίου έθεσε το στράτευμα σε αυξημένη πολεμική ετοιμότητα, χωρίς όμως να διαταχθεί επιστράτευση.³¹⁸ Για να επιταθεί η σύγχυση, ο κορυφαίος, αν και ίσως αμφιλεγόμενος, κατάσκοπος της Μοσάντ στην Αίγυπτο, με την κωδική ονομασία «Βαβυλών», που από το 1969 παρείχε ανεκτίμητες πληροφορίες,³¹⁹ έδωσε την 5^η Οκτωβρίου την άκρως απόρρητη και επείγουσα πληροφορία, ότι το Ισραήλ θα δεχόταν επίθεση την επομένη στις 18:00. Σε σύσκεψη που πραγματοποιήθηκε τα ξημερώματα της 6^{ης} Οκτωβρίου μεταξύ του υπουργού άμυνας Μοσέ Νταγιάν και του Ελαζάρ, ο δεύτερος ζήτησε την άδεια να εξαπολύσει προληπτική αεροπορική επίθεση και να διατάξει γενική επιστράτευση. Ο Νταγιάν απέρριψε και τις δύο εισηγήσεις, για μην προκληθούν πολιτικές αντιδράσεις από το εξωτερικό που θα έβλεπαν το Ισραήλ ως επιτιθέμενο και αντιπρότεινε την επιστράτευση 50.000 στρατιωτών. Όταν το ζήτημα τέθηκε στην πρωθυπουργό, αυτή ομοίως απέρριψε την πρόταση για προληπτική επίθεση και ενέκρινε την επιστράτευση 100.000 ανδρών. Στις 14:00 το ισραηλινό υπουργικό συμβούλιο συνεδρίαζε για να συζητήσει τις εξελίξεις, όταν

³¹⁵ Blank and Morris, *Israel's Secret Wars*, 300-302.

³¹⁶ Dennis Eisenberg and Uri Dan and Eli Landau, *The Mossad Israel's, Secret Intelligence Service, Inside Stories*, (New York: New American Library, 1978), 251.

³¹⁷ Ibid., 311.

³¹⁸ Σταυρόπουλος, «Ο Πόλεμος του Γιομ Κιπούρ 1973», 21.

³¹⁹ Ζαφείρης Ρωσσίδης, «Εγκαιρη Προειδοποίηση: Υπόθεση Βαβυλών», *Πόλεμος και Ιστορία*, τεύχος 56, Οκτώβριος 2002, 74-79

ενημερώθηκε ότι ο πόλεμος είχε ήδη ξεκινήσει και στα δύο μέτωπα,³²⁰ από τις 13:55.³²¹ Το Ισραήλ είχε υποστεί μέγιστο στρατηγικό αιφνιδιασμό και έσπευδε πλέον να επιστρατευθεί υπό πίεση. Ο ένας από τους τρεις πυλώνες της ισραηλινής άμυνας, η Στρατιωτική Υπηρεσία Πληροφοριών, είχε αποτύχει παταγωδώς.

5.2 Οι επιχειρήσεις

5.2.1 Το μέτωπο με την Αίγυπτο

Η επίθεση της Αιγύπτου³²² ξεκίνησε στις 13:55 της 6^{ης} Οκτωβρίου με μαζική αεροπορική επίθεση από 240 αεροσκάφη και καταιγισμό πυρών από 2000 πυροβόλα. Στις 14:15 το πρώτο κύμα επίθεσης, αποτελούμενο από 8000 πεζούς στρατιώτες, διέσχισε τη διώρυγα με λέμβους και προωθήθηκε σε βάθος 1-2 μιλίων. Ταυτόχρονα το αιγυπτιακό μηχανικό εργαζόταν πυρετωδώς για την κατασκευή των 10 πλωτών γεφυρών που θα επέτρεπαν τη διαπεραίωση του όγκου των δυνάμεων. Μέχρι το τελευταίο φως της 8^{ης} Οκτωβρίου οι 5 αιγυπτιακές μεραρχίες πεζικού είχαν εγκατασταθεί αμυντικά σε ένα προγεφύρωμα βάθους 9 - 13 χλμ, ενώ τα 15 από τα 16 ισραηλινά οχυρά της γραμμής Μπαρ Λεβ, είχαν καταληφθεί.³²³ Η πρώτη φάση του αιγυπτιακού σχεδίου είχε ολοκληρωθεί με πολύ μικρότερες απώλειες για τους Αιγυπτίους από τις αναμενόμενες.

Στο σημείο αυτό, διεφάνη ακόμη μια φορά η σημασία της αποτυχίας της Aman. Αν και ήδη από τα τέλη του 1971 είχε καταφέρει να υποκλέψει το σχέδιο ενεργείας των Αιγυπτίων, γνωρίζοντας με λεπτομέρεια που σκόπευαν να χτυπήσουν, της είχε διαφύγει ένα κρίσιμο στάδιο του αιγυπτιακού σχεδιασμού, αυτού της αναδιοργάνωσης και σταθεροποίησης μεταξύ πρώτης και δεύτερης φάσης. Όπως προαναφέρθηκε, οι Αιγύπτιοι δεν είχαν διαπεραιώσει ακόμη τις τεθωρακισμένες μεραρχίες τους, αναμένοντας προηγουμένως από το εγκατεστημένο στην ανατολική όχθη πεζικό τους να αντιμετωπίσει επιτυχώς την ισραηλινή αντεπίθεση. Οι Ισραηλινοί δεν το γνώριζαν αυτό. Συν τοις άλλοις, έπραξαν και άλλο σφάλμα με το να

³²⁰ Herzog, *Οι Αραβοϊσραηλινοί Πόλεμοι*, 413-414.

³²¹ Blank and Morris, *Israel's Secret Wars*, 285.

³²² Βλέπε Χάρτη 10.

³²³ Πλην του οχυρού «Μπούνταπεστ» υπό τη διοίκηση του Λοχαγού Μόττι Ασκενάζι.

προχωρήσουν σε εκτίμηση των προθέσεων του αντιπάλου βασιζόμενοι στις δικές τους αντιλήψεις. Πιστεύοντας ότι ο Αιγυπτιακός Στρατός θα προχωρούσε άμεσα και ταχύτατα σε τεθωρακισμένη επίθεση για κατάληψη ολόκληρης της χερσονήσου του Σινά και εισβολή στο Ισραήλ, την 8^η Οκτωβρίου εξαπέλυσαν μία βιαστική αντεπίθεση, χωρίς επαρκείς δυνάμεις και αεροπορική υποστήριξη.³²⁴ Σαν αποτέλεσμα, η 162^η ΤΘΜ του Υποστρατήγου Αντάν που εκτέλεσε την αντεπίθεση³²⁵ υποστηριζόμενη από 4 μόλις πυροβόλα (!), σε μια κίνηση χωρίς τη συμμετοχή πεζικού, που έμοιαζε περισσότερο με επέλαση ιππικού παρά με σύγχρονη τακτική κίνηση συνδυασμένων Όπλων, υπέστη συντριπτική ήττα υφιστάμενη σοβαρές απώλειες σε άνδρες και άρματα.³²⁶ Μια τέτοια κίνηση δεν θα μπορούσε να έχει καμία τύχη απέναντι σε έναν εχθρό που ανέμενε αυτού του είδους την αντίδραση και είχε συγκεντρώσει στο πεδίο της μάχης έναν μεγάλο αριθμό αντιαρματικών όπλων.

Η ισραηλινή ηγεσία είχε συνειδητοποιήσει με οδυνηρό τρόπο πόσο τραγικές συνέπειες είχε η υποτίμηση του αντιπάλου³²⁷ και άρχισε για πρώτη φορά να συλλογίζεται με τρόπο το ενδεχόμενο της ήττας. Η απώλεια σε πολεμικό υλικό ήταν τέτοια, που αν συνεχιζόταν με τους ίδιους ρυθμούς θα σήμαινε την εκμηδένιση της μαχητικής ισχύος των ΙΕΔ. Τις πρώτες πρωινές ώρες της 9^{ης} Οκτωβρίου, τέθηκε για πρώτη φορά θέμα χρήσης των πυρηνικών όπλων του Ισραήλ από τον Μοσέ Νταγιάν. Άγνωστο αν αυτό ήταν ένα τέχνασμα των Ισραηλινών για να εκβιαστούν οι Αμερικανοί προκειμένου να τους παρέχουν υλική βοήθεια, πάντως η πρωθυπουργός αρνήθηκε να εγκρίνει πυρηνικό πλήγμα και αντί αυτού ταξίδεψε στην Ουάσινγκτον για να αιτηθεί την άμεση ενίσχυση σε πολεμικό υλικό. Εντός 3 ημερών, θα ξεκινούσε μια μαζική επιχείρηση (Επιχείρηση «Nickel Grass»), με την οποία οι ΗΠΑ μετέφεραν αεροπορικώς τεράστιες ποσότητες εφοδίων και εξοπλισμού στο Ισραήλ.³²⁸

Ωστόσο, εκείνη την ημέρα που ο Ισραηλινός Στρατός γνώρισε τη χειρότερη ήττα στην ιστορία του, συνέβη και κάτι που αργότερα θα άλλαζε

³²⁴ Blank and Morris, *Israel's Secret Wars*, 288-289.

³²⁵ Βλέπε Χάρτη 10.

³²⁶ Herzog, *Οι Αραβοϊσραηλινοί Πόλεμοι*, 459-460.

³²⁷ Σταυρόπουλος, «Ο Πόλεμος του Γιομ Κιπούρ 1973», 32.

³²⁸ Avner Cohen, "The Last Nuclear Moment", *The New York Times*, 2003, <http://www.nytimes.com/2003/10/06/opinion/the-last-nuclear-moment.html> (πρόσβαση 03 Νοεμβρίου, 2016).

τελείως τον ρου του πολέμου. Μία αναγνωριστική μονάδα της 143^{ης} ΤΘΜ του υποστρατήγου Σαρόν, εντόπισε ένα σημείο στη βόρεια όχθη της Μεγάλης Πικρής Λίμνης, στην περιοχή του Κινεζικού Αγροκτήματος, που αποτελούσε το όριο μεταξύ της 2^{ης} και της 3^{ης} Αιγυπτιακής Στρατιάς και ήταν ουσιαστικά αφύλακτο. Μέσω αυτού, θα μπορούσαν οι ισραηλινές δυνάμεις να φθάσουν στη διώρυγα ανενόχλητες. Είχε εντοπισθεί η αχίλλειος πτέρνα της αιγυπτιακής διάταξης.³²⁹

Μετά την ήττα της 8^{ης} Οκτωβρίου, οι Ισραηλινοί διεξήγαγαν αμυντικό αγώνα εν αναμονή της ολοκλήρωσης της επιστράτευσής τους, η οποία ήδη από την 10^η Οκτωβρίου άρχισε να γέρνει εμφανώς την πλάστιγγα υπέρ τους. Βέβαια, σημαντική συνεισφορά σε αυτή τη μεταστροφή είχε και η αμερικανική επιχείρηση «Nickel Grass». Ο αντίστοιχος ανεφοδιασμός ωστόσο λάμβανε χώρα και από τους Σοβιετικούς προς τους συμμάχους τους, με αποτέλεσμα τα αμερικανικά και σοβιετικά αεροσκάφη και πλοία να διασταυρώνονται στην περιοχή.³³⁰

Η αιγυπτιακή ηγεσία ενθουσιασμένη από την πρόσκαιρη νίκη επί των Ισραηλινών, έκρινε ότι είχε έρθει η ώρα για το πέρασμα στη δεύτερη φάση του σχεδίου, με την κατάληψη των περασμάτων Μίτλα και Γκίντι . Ο Αιγύπτιος υπουργός άμυνας Στρατηγός Ισμαήλ, με τη σύμφωνη γνώμη του προέδρου Σαντάτ, παρέκαμψε τον επιφυλακτικό αρχηγό του Γενικού Επιτελείου Αντιστράτηγο Σαζλί και διέταξε απευθείας τις τεθωρακισμένες και μηχανοκίνητες εφεδρείες να διασχίσουν τη διώρυγα. Την 12^η Οκτωβρίου οι δύο τεθωρακισμένες (4^η και 21^η) και οι δύο μηχανοκίνητες (6^η και 23^η) μεραρχίες που παρέμεναν δυτικά της διώρυγας ως εφεδρεία, διέβησαν αυτή, αφήνοντας πίσω μία μικρή δύναμη επιπέδου ταξιαρχίας και την 14^η Οκτωβρίου στις 06:00 επιτέθηκαν στις ισραηλινές δυνάμεις. Ήταν η μεγαλύτερη αρματομαχία από την εποχή της μάχης του Κούρσκ το 1943. Περίπου 1.000 αιγυπτιακά άρματα επιτέθηκαν κατά μέτωπο στα 750 ισραηλινά, που όμως τώρα τα ανέμεναν σε προετοιμασμένες θέσεις και έβαλλαν από το μέγιστο βεληνεκές. Η επίθεση αυτή ήταν απολύτως ασυντόνιστη, ενώ δεν τηρήθηκε η αρχή της συγκέντρωσης των δυνάμεων με τα αιγυπτιακά τεθωρακισμένα να μην ελίσσονται, αλλά να επιτίθενται με την

³²⁹ Herzog, *Οι Αραβοϊσραηλινοί Πόλεμοι*, 460-461.

³³⁰ A.Sobel, ed., *Israel & the Arabs: The October 1973 War* (New York: Facts on File, 1974), 100-102.

ίδια βαρύτητα σε έξι κατευθύνσεις, αντί για μία ή το πολύ δύο. Το σημαντικότερο, κατά την εξόρμηση από τα αρχικά προγεφυρώματα, εξήλθαν από την αντιαεροπορική ομπρέλα προστασίας των αντιαεροπορικών τους, καθιστάμενοι εύκολη λεία για την ισραηλινή ΠΑ.

Η έκβαση της μάχης ήταν συντριπτική για τους Αιγυπτίους που μέσα σε δύο ώρες έχασαν 264 άρματα, ενώ οι Ισραηλινοί μόνο 10. Όταν η αιγυπτιακή ηγεσία συνειδητοποίησε την έκταση της καταστροφής διέταξε σύμπτυξη στα αρχικά προγεφυρώματα, ενώ ο διοικητής της 2^{ης} Στρατιάς υπέστη καρδιακή ανακοπή. Ο αρχηγός του Γενικού Επιτελείου, που εισηγήθηκε την αποχώρηση των εναπομεινουσών τεθωρακισμένων δυνάμεων στις αρχικές τους θέσεις δυτικά της Διώρυγας, δεν εισακούσθηκε από τον υπουργό άμυνας, που έκρινε ότι μια τέτοια κίνηση θα έκαμπτε το ηθικό των ανδρών στο πεδίο.³³¹

Η νίκη της 14^{ης} Οκτωβρίου σηματοδότησε την επιθετική επιστροφή των Ισραηλινών. Πιστοί στο επιθετικό τους δόγμα ακόμη και όταν αμύνονταν, τόλμησαν το αδιανόητο, τη διάβαση της Διώρυγας ενώ ο εχθρός βρισκόταν ακόμη δυτικά αυτής.³³² Τη νύκτα της 15^{ης} προς 16^η Οκτωβρίου, μία ταξιαρχία αλεξιπτωτιστών της μεραρχίας του Σαρόν διέσχισε τη διώρυγα με λέμβους, στο συνδυαστικό σημείο των δύο αιγυπτιακών στρατιών που είχε εντοπισθεί την 8^η Οκτωβρίου, μαζί με 10 άρματα σε σχεδίες. Η ισραηλινή δύναμη εφόδου δημιούργησε προγεφύρωμα στη δυτική όχθη, ενώ οι υπόλοιπες δυνάμεις της μεραρχίας Σαρόν στην περιοχή του Κινεζικού Αγροκτήματος στην ανατολική όχθη, έδιναν ανελέητο αγώνα απέναντι στις αιγυπτιακές προσπάθειες να κλείσουν το ρήγμα. Τη νύκτα της 17^{ης} προς 18^η Οκτωβρίου διέσχισε τη διώρυγα η 162^η ΤΘΜ του Υποστρατήγου Αντάν, από πλωτή γέφυρα που είχε καταφέρει να στήσει το ισραηλινό Μηχανικό, κάνοντας χρήση της «Αυλής». Αργότερα πέρασαν απέναντι και μονάδες της 252^{ης} ΤΘΜ. Το πρωί της 19^{ης} Οκτωβρίου, όταν μετά από επικό αγώνα των ανδρών του ισραηλινού Μηχανικού είχε στηθεί άλλη μία πλωτή γέφυρα, πέρασαν στην αφρικανική ακτή και οι υπόλοιπες μονάδες της 252^{ης} και 143^{ης} ΤΘΜ.

Οι Ισραηλινοί είχαν διαπεραιώσει 3 τεθωρακισμένες μεραρχίες στη δυτική ακτή και διατηρούσαν μόνο 2 μεραρχίες στο Σινά για τη συγκράτηση

³³¹ Herzog, *Οι Αραβοϊσραηλινοί Πόλεμοι*, 461-473. ; Σταυρόπουλος, «Ο Πόλεμος του Γιομ Κιπούρ 1973», 47-50.

³³² Βλέπε Χάρτη 11.

του μετώπου! Οι ισραηλινές δυνάμεις άρχισαν να καταστρέφουν τα πάντα στα αιγυπτιακά μετόπισθεν και πρωτίστως τα αντιαεροπορικά όπλα, με άμεση συνέπεια να ανακτηθεί η αεροπορική κυριαρχία από την Ισραηλινή ΠΑ. Την 21^η Οκτωβρίου, η 3^η Αιγυπτιακή Στρατιά που είχε ταχθεί στο νότιο μισό του μετώπου, κατέστη ολοκληρωτικά αποκομμένη. 45.000 άνδρες έμειναν χωρίς δυνατότητα ανεφοδιασμού, ενώ σε περίπτωση ισραηλινής επίθεσης, η συντριβή τους φαινόταν δεδομένη. Ταυτόχρονα, ο Ισραηλινός Στρατός ήλεγχε το δρόμο Σουέζ – Καΐρου.

Οι Αιγύπτιοι αντιμετώπιζαν πλέον απειλή απόλυτης καταστροφής ενός μεγάλου μέρους του στρατού τους, ενώ οι Σοβιετικοί ένωσαν πλήγμα στο γόητρό τους από τη νέα ήττα του συμμάχου τους. Την 24^η Οκτωβρίου, τέθηκε σε ισχύ η κατάπαυση του πυρός που τερμάτισε τις μάχες στο νότιο μέτωπο και ολόκληρο τον πόλεμο. Εξάλλου, ο τερματισμός του πολέμου είχε καταστεί επιτακτικός γιατί οι δύο υπερδυνάμεις είχαν πλησιάσει στο σημείο της μεταξύ τους σύγκρουσης, ενώ οι αραβικές χώρες είχαν επιβάλει εμπάργκο πετρελαίου στη Δύση. Οι Ισραηλινοί είχαν 2.687 νεκρούς και 7.251 τραυματίες, ενώ οι Αιγύπτιοι 11.000 νεκρούς και 25.000 τραυματίες.³³³

5.2.2 Το μέτωπο με τη Συρία

Ταυτόχρονα με την αιγυπτιακή επίθεση, άρχισε και η συριακή στα Υψώματα του Γκολάν.³³⁴ Οι Ισραηλινοί βρέθηκαν αμέσως στην τραγική θέση να αμύνονται με ελάχιστες δυνάμεις απέναντι σε μια πλημμυρίδα δυνάμεων και αρμάτων. Στον βόρειο τομέα, η 7^η ΤΘΤ με 100 άρματα, δέχθηκε την επίθεση της 7^{ης} ΜΠ, της 3^{ης} ΤΘΜ και μίας μαροκινής ταξιαρχίας, με την υποστήριξη 500 αρμάτων. Νότια, στην κύρια προσπάθεια των Σύριων, η 188^η ΤΘΤ με μόνο 57 άρματα, βρέθηκε να αμύνεται έναντι δύο μεραρχιών πεζικού και μίας τεθωρακισμένης μεραρχίας του Συριακού Στρατού, που διέθεταν 600 άρματα μάχης. Οι Ισραηλινοί αντέταξαν πραγματικά λυσσώδη άμυνα για να κρατήσουν τους Σύριους, έως ότου καταφθάσουν οι ενισχύσεις.

Στον βόρειο τομέα, η 7^η ΤΘΤ πολέμουσε ακατάπαυστα επί τέσσερις ημέρες και τρεις νύκτες, όταν το απόγευμα της 9^{ης} Οκτωβρίου και ενώ της

³³³ Herzog, *Οι Αραβοϊσραηλινοί Πόλεμοι*, 474-516. ; Σταυρόπουλος, «Ο Πόλεμος του Γιομ Κιπούρ 1973», 50-54.

³³⁴ Βλέπε Χάρτη 12.

είχαν απομείνει μόλις επτά άρματα και ελάχιστα πυρομαχικά, τα συριακά τεθωρακισμένα διέσπασαν τελικά τις ισραηλινές γραμμές. Εκείνη τη φοβερή στιγμή για το Ισραήλ, εμφανίστηκε στο πεδίο της μάχης ο Αντισυνταγματάρχης Χανάν, ο οποίος είχε σπεύσει από τα Ιμαλάια, όπου βρισκόταν για γαμήλιο ταξίδι. Ο Χανάν συγκέντρωσε 13 άρματα που μόλις είχαν επισκευασθεί και πληρώματα ακόμη και από τα νοσοκομεία και τα οδήγησε στο πεδίο ακριβώς την στιγμή που οι Σύριοι εισέρχονταν στην ισραηλινή αμυντική τοποθεσία. Οι Σύριοι, που είχαν χάσει γύρω στα 500 άρματα και τεθωρακισμένα οχήματα στον τομέα της 7^{ης} ΤΘΤ, που αργότερα έγινε γνωστός ως η «Κοιλιάδα των Δακρύων», αιφνιδιάστηκαν και οπισθοχώρησαν.

Έχοντας προσκρούσει στην άκαμπτη άμυνα της 7^{ης} ΤΘΤ στο βόρειο Γκολάν, οι Σύριοι ανακάλυψαν ότι μπορούσαν να κινηθούν ταχύτερα στον κεντρικό και νότιο τομέα των υψιπέδων. Μέχρι το πρωί της 7^{ης} Οκτωβρίου η 188^η ΤΘΤ που κρατούσε το νότιο τμήμα είχε υποστεί σχεδόν ολοκληρωτική καταστροφή. Το 90% των αξιωματικών της ήταν νεκροί ή τραυματίες, συμπεριλαμβανομένων του διοικητή και του υποδιοικητή. Και ενώ οι Σύριοι ήταν έτοιμοι να διασχίσουν τον Ιορδάνη ποταμό, με τα άρματά τους να απέχουν λιγότερα από 5 χλμ από τις γέφυρες του ποταμού και οι Ισραηλινοί είχαν ελάχιστες δυνάμεις να αντιτάξουν, το συριακό Γενικό Επιτελείο έκανε το τεράστιο λάθος να σταματήσει την προχώρηση των μονάδων του για να ανασυγκροτηθούν. Αυτή η μοιραία για τους Σύριους καθυστέρηση, ήταν αρκετή για να καταφθάσουν οι ισραηλινές ενισχύσεις με πρώτη την 146^η ΤΘΜ.

Μέχρι την 10^η Οκτωβρίου, οι συριακές δυνάμεις είχαν απωθηθεί στα προπολεμικά όρια. Μέσα σε διάστημα τεσσάρων ημερών, ο Ισραηλινός Στρατός είχε υποστεί μία συντριβή, είχε ανασυνταχθεί και δίνοντας μία από τις πιο ηρωικές μάχες της σύγχρονης στρατιωτικής ιστορίας, είχε ανατρέψει την κατάσταση και είχε απωθήσει τους επιτιθέμενους πίσω στη γραμμή από την οποία είχαν ξεκινήσει.

Στις 11:00 της 11^{ης} Οκτωβρίου, ο Ισραηλινός Στρατός αντεπιτέθηκε και εισήλθε στο έδαφος της Συρίας με προπορευόμενες τις δύο ηρωικές ταξιαρχίες που είχαν σηκώσει όλο το βάρος της άμυνας, τις

αναδιοργανωμένες 7^η και 188^η ΤΘΤ.³³⁵ Ο κύριος όγκος του Συριακού Στρατού είχε συγκεντρωθεί πλέον στις προσβάσεις της Δαμασκού και οι ενισχύσεις που έρχονταν από άλλα αραβικά κράτη – που περιελάμβαναν μονάδες από το Μαρόκο, τη Σαουδική Αραβία, το Ιράκ (2 τεθωρακισμένες μεραρχίες) και την Ιορδανία (μία τεθωρακισμένη ταξιαρχία) – ανατέθηκε η αποστολή να καθυστερήσουν την ισραηλινή προέλαση. Η ισραηλινή προέλαση προς τη Δαμασκό φαινόταν ασταμάτητη και τότε η Σοβιετική Ένωση έκανε ξεκάθαρη τη θέση της ότι δεν θα ανεχόταν μία τέτοια εξέλιξη. Μέχρι την 20^η Οκτωβρίου, οι Ισραηλινοί είχαν φθάσει στα 32 χλμ. από την πόλη και σταμάτησαν εκεί, αρκούμενοι στο ότι μπορούσαν να απειλήσουν την πρωτεύουσα της Συρίας με το πυροβολικό τους.

Το βράδυ της 22^{ας} Οκτωβρίου, οι Σύριοι αποδέχθηκαν την πρόταση του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών για την κατάπαυση του πυρός. Οι Σύριοι είχαν χάσει στο πεδίο της μάχης περίπου 1.150 άρματα, οι Ιρακινοί πάνω από 100 και οι Ιορδανοί περίπου 50. Ο Συριακός Στρατός είχε περίπου 3.500 νεκρούς. Οι Ισραηλινοί είχαν 772 νεκρούς και 2.453 τραυματίες, ενώ καταστράφηκαν περίπου 250 ισραηλινά άρματα.³³⁶

5.3 Διαπιστώσεις – Συμπεράσματα

Υπήρξε ένας από τους τραχύτερους και εντονότερους αγώνες στην ιστορία του Πολέμου.³³⁷ Στη διάρκεια των εξελίξεων που οδήγησαν στον πόλεμο, οι Ισραηλινοί διέπραξαν δύο μοιραία λάθη. Το πρώτο ήταν η αξιολόγηση των πληροφοριών και η αποτυχία τους να αντιληφθούν τη σημασία των παράλληλων εξελίξεων στα μέτωπα της Αιγύπτου και της Συρίας. Το δεύτερο κρίσιμο λάθος ήταν η πεισματική πεποίθηση του ισραηλινού στρατιωτικού κατεστημένου ότι, παρά την άνιση αναλογία δυνάμεων, η ισραηλινή άμυνα ήταν επαρκής για να συγκρατήσει οποιαδήποτε αιγυπτιακή ή συριακή επίθεση, σε συνδυασμό με την υποτίμηση του αντιπάλου.³³⁸

³³⁵ Βλέπε Χάρτη 12.

³³⁶ Herzog, *Οι Αραβοϊσραηλινοί Πόλεμοι*, 521-556. ; Σταυρόπουλος, «Ο Πόλεμος του Γιομ Κιπούρ 1973», 40-46.

³³⁷ Κάρβερ, «Συμβατικοί πόλεμοι κατά την πυρηνική εποχή», 942.

³³⁸ Herzog, *Οι Αραβοϊσραηλινοί Πόλεμοι*, 586.

Το πλέγμα των εσφαλμένων υποθέσεων που χαρακτηρίστηκαν ως «kontzeptziya», παραλίγο να στοιχίσει πολύ ακριβά στο Ισραήλ. Μετά τον πόλεμο, η Aman ίδρυσε το Review Section, τον «συνήγορο του διαβόλου» που προσπαθεί να σκέφτεται όπως ο εχθρός, καθώς διαπίστωσε ότι πριν τον πόλεμο δεν είχε διακρίνει τα «σήματα» από τον «θόρυβο» και ότι οι προκαταλήψεις είχαν υπερισχύσει των δεδομένων.³³⁹

Επιπλέον, η μετατόπιση της νότιας γραμμής αντιπαράθεσης μετά το 1967, από τα σύνορα της χώρας στη Διώρυγα, συνεπαγόταν ότι ο Ισραηλινός Στρατός δεν είχε πλέον το πλεονέκτημα της δράσης σε εσωτερικές γραμμές, καθώς οι γραμμές συγκοινωνιών είχαν επιμηκυνθεί σημαντικά, ενώ από την άλλη, η ανάληψη της πρωτοβουλίας από τον αντίπαλο και η ταυτόχρονη ισχυρή επίθεση από βορρά και νότο, στέρησε από το Ισραήλ τη δυνατότητα να εφαρμόσει για δεύτερη φορά την στρατηγική της «κεντρικής θέσης».

Η αραβική εκστρατεία παραπλάνησης, ως συνειδητή και ορθολογική προσπάθεια να παραπλανηθεί ο αντίπαλος ή να αυξηθεί η αβεβαιότητά του,³⁴⁰ είχε στηθεί αριστοτεχνικά. Οι επιχειρήσεις όμως έδειξαν ότι, παρά την παραπλάνηση και το αρχικό σοκ στον αντίπαλο, οι αραβικοί στρατοί νικούσαν μόνο για το χρονικό διάστημα που το Ισραήλ ήταν απροετοίμαστο και όσο οι ίδιοι εκτελούσαν κατά γράμμα τις προβλέψεις των πολεμικών σχεδίων. Όταν αυτές οι προϋποθέσεις ανατρέπονταν, όπως φάνηκε ξεκάθαρα στην αιγυπτιακή συντριβή της 14ης Οκτωβρίου, μαζί ανατρέπονταν και τα σχέδιά τους.

Για το Ισραήλ, το πνεύμα της επιθετικότητας και της τολμηρής στρατηγικής σύλληψης, παρά τους συναφείς κινδύνους, θριάμβευσε.³⁴¹ Η κριτική που διατυπώθηκε στις φάσεις του πολέμου του 1973 δεν μπορεί να επισκιάσει το γεγονός ότι οι Ισραηλινές Ένοπλες Δυνάμεις πέτυχαν την πιο εκπληκτική νίκη στην ιστορία τους, που κατέστη εφικτή από το κατόρθωμα της διαπεραίωσης τριών μεραρχιών στη δυτική όχθη της διώρυγας του Σουέζ, που είχε σαν αποτέλεσμα να απειληθούν οι περιοχές διοικητικής μέριμνας ολόκληρου του Αιγυπτιακού Στρατού. Ο πρόεδρος Σαντάτ, σε μήνυμα προς τον πρόεδρο Άσαντ λίγο μετά την έκκληση για τερματισμό των εχθροπραξιών

³³⁹ Blank and Morris, *Israel's Secret Wars*, 317-319.

³⁴⁰ Κολιόπουλος, *Στρατηγικός Αιφνιδιασμός. Υπηρεσίες Πληροφοριών και Αιφνιδιαστικές Επιθέσεις*, 95.

³⁴¹ Ιωάννης Πολιτάκος, *Η Πολεμική Τέχνη στη Διαδρομή της Ιστορίας*, Αθήνα: Συμπληρωματικές εκδόσεις Γενικού Επιτελείου Στρατού, 1978), 245.

και με τις ισραηλινές μεραρχίες στη δυτική όχθη της Διώρυγας, έγραψε: «Δεν μπορώ να αναλάβω την ευθύνη, ενώπιον της Ιστορίας, για την καταστροφή των Ενόπλων Δυνάμεών μας για δεύτερη φορά. Για τον λόγο αυτό ενημέρωσα τη Σοβιετική Ένωση ότι είμαι έτοιμος να αποδεχτώ την κατάπαυση του πυρός στις υφιστάμενες θέσεις [...]».³⁴² Και στα δύο μέτωπα, τα βασικά συστατικά της ισραηλινής νίκης ήταν το επιθετικό πνεύμα και ο αιφνιδιασμός. Στο νότιο μέτωπο, η αντεπίθεση σε αιγυπτιακό έδαφος συμπυκνώνει άριστα τις δύο αυτές έννοιες. Η συμβατική στρατιωτική σκέψη θα κατηύθυνε τις προσπάθειες του Ισραήλ στην ισχυροποίηση της αμυντικής γραμμής και στην προετοιμασία για εξαπόλυση αντεπίθεσης προς εξάλειψη των προγεφυρωμάτων. Αντί αυτού, οι Ισραηλινοί επέλεξαν να μεταφέρουν τον πόλεμο στο έδαφος του αντιπάλου, την ώρα που αμύνονταν στο Σινά. Στο βόρειο, ο αιφνιδιασμός από μέρους Ισραηλινών συνίστατο στην υπεράνθρωπη άμυνα που αντέταξαν τις πρώτες ημέρες. Κανείς επιτελής δεν θα μπορούσε ποτέ να υπολογίσει κατά τον σχεδιασμό μίας επιχείρησης, ότι δύο ελλιπώς επανδρωμένες και εξοπλισμένες ταξιαρχίες θα συκρατούσαν τον Συριακό Στρατό. Το επιθετικό πνεύμα από την άλλη μεριά, ξεδιπλώθηκε σε όλο του το μεγαλείο με την άμεση αντεπίθεση και την προέλαση προς τη Δαμασκό.

Τα κυριότερα άμεσα αποτελέσματα του Πολέμου του Γιομ Κιπούρ ήταν οι συμφωνίες απεμπλοκής μεταξύ των εμπολέμων. Σύμφωνα με αυτές, ο Ισραηλινός Στρατός υποχρεώθηκε να αποσυρθεί από τα εδάφη που είχε καταλάβει στην αφρικανική ακτή και να αποτραβηχτεί τουλάχιστον 30 χλμ. ανατολικά της Διώρυγας, στα περάσματα Μίτλα και Γκίντι, ενώ η Αίγυπτος αναλάμβανε την υποχρέωση να παραχωρήσει εκ νέου τη Διώρυγα στη διεθνή ναυσιπλοΐα. Οι εξελίξεις αυτές οδήγησαν τελικά στη συμφωνία ειρήνης ανάμεσα στις δύο χώρες, το 1979. Αντίθετα, στον βορρά, το Ισραήλ διατήρησε τα Υψώματα του Γκολάν και μαζί με αυτά την εχθρότητα της Συρίας.³⁴³

³⁴² Herzog, *Οι Αραβοϊσραηλινοί Πόλεμοι*, 582.

³⁴³ Σταυρόπουλος, «Ο Πόλεμος του Γιομ Κιπούρ 1973», 54.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΕΠΙΛΟΓΟΣ – ΓΕΝΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Οι νίκες του Ισραήλ και στους τρεις αυτούς πολέμους φαίνεται να επιβεβαιώνουν τη θεωρία του Liddell Hart, υπερμάχου της ευκινησίας. Ο ίδιος μάλιστα, θεωρούσε τον Πόλεμο των Έξι Ημερών ως την καλύτερη απόδειξη της θεωρίας της έμμεσης προσέγγισης. Οι πόλεμοι αυτοί έδειξαν πως ένας σχετικά ολιγάριθμος, αλλά καλά εκπαιδευμένος στρατός, εξοπλισμένος για επιχειρήσεις εν κινήσει και διοικούμενος από ανθρώπους υψηλής νοημοσύνης και γρήγορης σκέψης, μπορούσε να νικήσει πολυαριθμότερους στρατούς, αλλά πιο αργούς σε κίνηση και σε σκέψη. Είχαν δείξει επιπλέον, πως ο συνδυασμός ταχύτητας και αιφνιδιασμού παρήγαγε τη δική του δυναμική και πως οι επιχειρήσεις που αποσκοπούσαν να ανατρέψουν τόσο ψυχολογικά όσο και υλικά την ισορροπία του εχθρού ήταν πολύ πιο καρποφόρες από τις άμεσες επιθέσεις. Όμως σε αντίθεση με τις απόψεις του Liddell Hart, οι Ισραηλινοί δεν δίστασαν ποτέ σε τέτοιες επιθέσεις οσάκις το θεώρησαν αναγκαίο. Ήξεραν πως δεν υπήρχαν σύντομοι δρόμοι για τη νίκη και δεν απέφευγαν τη δράση.³⁴⁴

Επισημάνθηκε ότι οι απειλές και οι αντικειμενικές συνθήκες που αντιμετώπισε το Ισραήλ από την πρώτη στιγμή της ίδρυσής του, κατέστησαν τον αιφνιδιασμό και το επιθετικό πνεύμα τα θεμέλια της στρατιωτικής στρατηγικής του. Αυτή η νοοτροπία, έφτασε στο απόγειό της με την αστραπιαία επίθεση του Πολέμου των Έξι Ημερών, την απότομη κλιμάκωση των αεροπορικών επιχειρήσεων και των ασύλληπτα τολμηρών καταδρομικών ενεργειών στον Πόλεμο της Φθοράς και τέλος με την αντεπίθεση στη δυτική όχθη της Διώρυγας του Σινά κατά τον Πόλεμο του Γιομ Κιπούρ. Ωστόσο, η επιθετικότητα και η διαρκής αναζήτηση του αιφνιδιασμού του αντιπάλου, δεν ήταν αρετές που περιορίστηκαν στην υπόψη περίοδο, ούτε εφαρμόστηκαν μόνο κατά τη διάρκεια των πολέμων. Τελείως επιγραμματικά και ενδεικτικά, αναφέρουμε τις παρακάτω ισραηλινές επιχειρήσεις:

³⁴⁴ Κάρβερ, «Συμβατικοί πόλεμοι κατά την πυρηνική εποχή», 943.

α. Τη σύλληψη του Adolf Eichmann στην Αργεντινή το 1960, για να δικαστεί για τον ρόλο του στο Ολοκαύτωμα (Επιχείρηση «Finale»)³⁴⁵.

β. Την επιδρομή στο αεροδρόμιο της Βηρυτού το 1968 με την ανατίναξη 14 εμπορικών αεροσκαφών ιδιοκτησίας αραβικών αερογραμμών, ως αντίποινα για τις αεροπειρατείες που είχαν εκτελέσει Άραβες (Επιχείρηση «Gift»)³⁴⁶.

γ. Την κλοπή των μηχανολογικών σχεδίων του γαλλικού μαχητικού Mirage III το 1968, προκειμένου να παρακαμφθεί το γαλλικό εμπάργκο στην πώληση εξοπλισμών, επιχείρηση που απέφερε την κατασκευή του εγχώριου μαχητικού Kfir.³⁴⁷

δ. Την αρπαγή 5 πυραυλακάτων από τα ναυπηγεία του Χερβούργου το 1969, τα οποία ενώ κατασκευάζονταν για λογαριασμό του Ισραηλινού Ναυτικού, δεν παραδίδονταν λόγω του γαλλικού εμπάργκο.³⁴⁸

ε. Την εμβληματική καταδρομική ενέργεια στο αεροδρόμιο του Έντεμπε της Ουγκάντας το 1976, για τη διάσωση Ισραηλινών ομήρων (Επιχείρηση «Thunderbolt»)³⁴⁹.

στ. Την αεροπορική επιδρομή στον υπο κατασκευή πυρηνικό αντιδραστήρα του Ιράκ το 1981 (Επιχείρηση «Opera»)³⁵⁰.

Οι προαναφερθείσες επιχειρήσεις των ΙΔΕ και των ισραηλινών μυστικών υπηρεσιών, αλλά και όλες οι ενέργειές τους κατά τη διάρκεια των τριών πολέμων που μελετήσαμε, καταδεικνύουν εναργέστατα ότι με όπλα τον αιφνιδιασμό, την επιθετικότητα και τον ανορθόδοξο τρόπο σκέψης και ενεργείας, το Ισραήλ έχει επιτύχει να προκαλεί τον φόβο στους εχθρούς του, καθώς έχει αποδείξει με τις πράξεις των στρατιωτών και των πρακτόρων του, ότι δεν θα διστάσει να εκτελέσει την πιο παράτολμη ενέργεια προκειμένου να διασφαλίσει τα κρατικά του συμφέροντα. Αυτή η εικόνα του απρόβλεπτου,

³⁴⁵ “Operation Finale: The Capture of Adolf Eichmann”, Mossad,

<https://www.mossad.gov.il/eng/history/exhibitions/Pages/Finale-OP.aspx> (πρόσβαση 03 Νοεμβρίου, 2016).

³⁴⁶ “Operation Gift”, Historic Wings, 2012, <http://fly.historicwings.com/2012/12/operation-gift/> (πρόσβαση 03 Νοεμβρίου, 2016).

³⁴⁷ “The Israeli Intelligence Services: Deception and Covert Action Operations”, HistoryOfWar.org, http://www.historyofwar.org/articles/concepts_israeli_covert.html (πρόσβαση 03 Νοεμβρίου, 2016).

³⁴⁸ Abraham Rabinovich, “Escape from Cherbourg”, *The Jerusalem Post*, 2009, <http://www.jpost.com/Magazine/Escape-from-Cherbourg> (πρόσβαση 03 Νοεμβρίου, 2016).

³⁴⁹ Simon Dunstan, *Entebbe: The Most Daring Raid of Israel's Special Forces* (New York: The Rosen Publishing Group, 2011).

³⁵⁰ Amos Perlmutter and Michael Handel and Uri Bar-Joseph. *Two Minutes over Baghdad* (London: Frank Cass, 2003).

στα όρια του ανορθολογικού, και ταυτόχρονα ικανότατου παίκτη, αποτελεί πολλαπλασιαστή της πραγματικής αποτρεπτικής του ικανότητας.

Αποτολμώντας, ως κατακλείδα, μία σύγκριση με το ελληνικό πρόβλημα ασφαλείας, διαπιστώνουμε ότι η ελληνική πάγια τακτική της συμμετρικής απάντησης στην τουρκική επεκτατικότητα, δεν θα μπορέσει ποτέ να αποτρέψει επαρκώς τον αντίπαλο. Η Ελλάδα παραμένει προσκολλημένη σε ένα παρωχημένο αμυντικό δόγμα που παραχωρεί την πρωτοβουλία των κινήσεων και περιορίζεται στην αντίδραση. Βασίζεται στη διεξαγωγή κλασικής άμυνας, αναγκαία συνθήκη της οποίας είναι ο αμυνόμενος να διαθέτει τουλάχιστον το 1/3 των δυνάμεων και της ισχύος του επιτιθέμενου. Μάλιστα, τα παραπάνω «κοινοποιούνται» στον αντίπαλο τόσο με τα σενάρια των μεγάλων διακλαδικών ασκήσεων, όσο και με τον τρόπο αντίδρασης στις κατά καιρούς προκλήσεις. Αυτό το στρατηγικό δόγμα, μπορεί να εμφανίζει τη χώρα ως σύμφωνη με τις αρχές του Διεθνούς Δικαίου, όμως δεν προκαλεί κανέναν φόβο στον δυνητικό εχθρό, καθώς η πιθανή ελληνική αντίδρασή είναι προβλέψιμη και επομένως αντιμετωπίσιμη. Εκτός αυτού, η προσπάθεια διατήρησης της αναλογίας 1:3 καθίσταται ολοένα και πιο δύσκολη. Εν τέλει, η στρατηγική απάντηση που δίνει η Ελλάδα στις προκλήσεις που αντιμετωπίζει, είναι αυτή μίας μεγάλης και ισχυρής χώρας, που απλώς επιθυμεί τη διατήρηση της ειρήνης. Δυστυχώς όμως, δεν είναι αυτά τα δεδομένα. Προτείνεται επομένως να διδαχθούμε από την ισραηλινή στρατηγική, προσαρμόζοντας τις αρχές της, στις ελληνικές ανάγκες και περιορισμούς. Να μεταβάλουμε την στρατιωτική μας στρατηγική εστιάζοντας στα στοιχεία του αιφνιδιασμού και του επιθετικού πνεύματος, ενστερνιζόμενοι ότι ο αιφνιδιασμός είναι το όπλο του αδυνάτου. Να κτίσουμε μία στρατιωτική κουλτούρα με τάση προς το απρόβλεπτο και ανορθόδοξο με σκοπό, αφενός μεν να ενδυναμωθεί η αποτρεπτική μας αξιοπιστία και να αποφευχθεί μελλοντικός πόλεμος, αφετέρου δε, σε περίπτωση που αποτύχει η αποτροπή, να επιτευχθεί η νίκη.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ξενόγλωσση

- Aboul-Enein Youseff, ed., *Reconstructing a Shattered Egyptian Army: War Minister Gen. Mohamed Fawzi's Memoirs, 1967-1971*. Annapolis: Naval Institute Press, 2014.
- Bar-Siman-Tov Yaacov, *The Israeli-Egyptian War of Attrition 1969-1970*. New York: Columbia University Press, 1980.
- Ben-Horin Yoav and Bary Posen, *Israel's Strategic Doctrine*. Santa Monica: Rand Corporation, 1981.
- Blank Ian and Benny Morris, *Israel's Secret Wars: a history of Israel's Intelligence Service*. New York: Gore Press, 1991.
- Bond Brian, "Liddell-Hart's Influence on Israeli Military Theory and Practice", *Journal of the Royal United Services Institute* 121, 1976.
- Brecher Michael, *The Foreign Policy System of Israel: Setting, Images, Process*. New Haven, Conn.: Yale University Press, 1972.
- Cohen Avner, *Israel and the Bomb*. New York: Columbia University Press, 1998.
- Cohen Avner, "The Last Nuclear Moment", *The New York Times*, 2003, <http://www.nytimes.com/2003/10/06/opinion/the-last-nuclear-moment.html> (πρόσβαση 03 Νοεμβρίου, 2016).
- Cohen Eliot A. and Michael J. Eisenstadt and Andrew J. Bacevich, *Knives, tanks, and missiles: Israel's security revolution*. Washington: Washington Institute for Near East Policy, 1998.
- Dayan Moshe, *Diary of the Sinai Campaign*. London, 1965.
- Drory Ze'ev, *The Israeli Defence Force and the Foundation of Israel. Utopia in Uniform*. London: RoutledgeCurzon, 2005.
- Dunstan Simon, *Entebbe: The Most Daring Raid of Israel's Special Forces*. New York: The Rosen Publishing Group, 2011.
- Eilam Ehud, *Israel's way of War: A Strategic and Operational Analysis, 1948-2014*. Jefferson: McFarland&Company Inc., 2015.

- Eisenberg Dennis and Uri Dan and Eli Landau, *The Mossad Israel's, Secret Intelligence Service, Inside Stories*. New York: New American Library, 1978.
- Firestone Reuven, *Holy War in Judaism: The Fall and Rise of a Controversial Idea*. New York: Oxford University Press, 2012.
- Handel Michael, "Perception, Deception and Surprise: The Case of the Yom Kippur War", in *Jerusalem Papers on Peace Problems*. Jerusalem: The Hebrew Univeristy, Leonard Davis Institute, 1976.
- Handel Michael, *Crisis and Surprise in Three Arab-Israeli Wars*. New Brunswick: Transaction Books, 1983.
- Hobbes Thomas, *Leviathan*. edited, with an introduction by C. B. Macpherson, New York: Penguin Books, 1985.
- Luttwak Edward and Dan Horowitz, *The Israeli Army*. New York: Harper and Row, 1975.
- Luttwak Edward, *Strategy. The logic of war and peace*. London: Harvard University Press, 2001.
- Moore Lawrence W., *The Mounted Raid: An Overlooked Deep Operations Capability*. Kansas: United States Army Command and General Staff College Fort Leavenworth, 1991.
- Morris Benny, *1948 and After: Israel and the Palestinians*. Oxford: Clarendon Press, 1994.
- Naveh Shimon, "The cult of the offensive preemption and future challenges for Israeli operational thought", *Israel Affairs* 2, 1995.
- Oren Michael, *Six Days of War*. New York: Ballantine Books, 2003.
- Perlmutter Amos and Michael Handel and Uri Bar-Joseph. *Two Minutes over Baghdad*. London: Frank Cass, 2003.
- Platias Athanasios and Constantinos Koliopoulos, *Thucydides on strategy*. Athens: Eurasia, 2006.
- Proshch G., "Israeli Defence of the Golan (Interview with Brig. Gen. A. Kahalani)", *Military Review*, 1979.
- Ramati S., *The Israel Defence Forces Israel Today 4*. Jerusalem: Israel Digest, 1961.

- Rodman David, "Israel's National Security Doctrine: An Introductory Overview", *Middle East Review of International Affairs* 5, no.3, 2001.
- Rosen Steven J., "Military Geography and the Military Balance in the Arab-Israeli Conflict", *Jerusalem Papers on Peace Problems* no. 21. Jerusalem: Hebrew University, The Leonard Davis Institute for International Relations, 1977.
- Sobel A., ed., *Israel & the Arabs: The October 1973 War*. New York: Facts on File, 1974.
- Tal Israel, "Israel's Defense Doctrine: Background and Dynamics", *Military Review*, March 1978.
- U.S. Joint Chiefs of Staff, *Dictionary of United States Military Terms for Joint Usage*. 1960.
- Waltz Kenneth, *Theory of International Politics*, Massachusetts: Addison – Wesley, 1979.
- Whaley Barton, *Stratagem: Deception and Surprise in War*. Massachusetts: MIT, 1969.
- Zieve Tamara, "The Arab League's three no's", *The Jerusalem Post*, 26 August, 2012, <http://www.jpost.com/Features/In-TheSpotlight/This-Week-In-History-The-Arab-League's-three-nos> (πρόσβαση 28 Οκτωβρίου, 2016).

Έργα μεταφρασμένα στα ελληνικά

- Hart Liddell, *Στρατηγική της Έμμεσης Προσεγγίσεως*. Θεσσαλονίκη: εκδόσεις Βάνιας, 1995.
- Herzog Chaim, *Οι Αραβοϊσραηλινοί Πόλεμοι - Η αραβοϊσραηλινή διένεξη από το 1948 μέχρι σήμερα*. Αθήνα: εκδόσεις Λιναίος, 2011.
- Heywood Andrew, *Διεθνείς Σχέσεις και Πολιτική στην Παγκόσμια Εποχή*. Αθήνα: εκδόσεις Κριτική, 2013.
- Μάικλ Κάρβερ, «Συμβατικοί Πόλεμοι κατά την Πυρηνική Εποχή», στο *Οι Δημιουργοί της Σύγχρονης Στρατηγικής από τον Μακιαβέλι στην Πυρηνική Εποχή*, επιμέλεια Πήτερ Πάρετ (Αθήνα: εκδόσεις Τουρίκη, 2004).

Ελληνική

- Βαρσάμης Γιάννης, «Οι Αεροπορικές Επιχειρήσεις κατά τον Πόλεμο του Γιομ Κιπούρ», στο *Στρατιωτική Ιστορία, Σειρά: Οι Μεγάλες Μάχες, Δ΄ Αραβοϊσραηλινός Πόλεμος Γιομ Κιπούρ 1973. Από την Πανωλεθρία στη Νίκη*. Αθήνα: εκδόσεις Περισκόπιο, 2004.
- Βαρσάμης Γιάννης, «Η Αεροπορική Πτυχή του Αραβικού Περλ Χάρμπορ», στο *Στρατιωτική Ιστορία, Σειρά: Οι Μεγάλες Μάχες, Ο Πόλεμος των Έξι Ημερών*. Αθήνα: εκδόσεις Γνώμων, 2012.
- Βαρσάμης Γιάννης, «Το Ισραηλινό Σώμα Τεθωρακισμένων την Περίοδο 1956-1967», *Στρατιωτική Ιστορία*, τεύχος 184, Μάιος 2012, 82-93.
- Βλάσσης Κωνσταντίνος, «Επιχείρηση Κοτόπουλο 53, Η αρπαγή του αιγυπτιακού ραντάρ από τους Ισραηλινούς», *Πόλεμος και Ιστορία*, τεύχος 157, Φεβρουάριος 2012.
- Βλάσσης Κωνσταντίνος, «Ο Πόλεμος της Φθοράς στον Αέρα», *Πόλεμος και Ιστορία*, τεύχος 157, Φεβρουάριος 2012.
- ΓΕΣ/Διεύθυνση Ιστορίας Στρατού, *Θέματα Στρατιωτικής Ιστορίας* (Αθήνα: ΤΥΕΣ, 1999).
- ΓΕΣ/Διεύθυνση Δόγματος, *ΕΕ 100-1 Επιχειρήσεις Χερσαίων Δυνάμεων*. Αθήνα: ΤΥΕΣ, 2008.
- Ζενάκος Αυγουστίνος, «Δαβίδ Μπεν-Γκουριόν 1886-1973, Ο αρχιτέκτονας του κράτους του Ισραήλ», *Το Βήμα*, 18 Απριλίου, 2004, <http://www.tovima.gr/relatedarticles/article/?aid=158456> (πρόσβαση 07 Οκτωβρίου, 2016).
- Θουκυδίδης, *Θουκυδίδου Ιστορία του Πελοποννησιακού Πολέμου*. μτφρ. Αγγέλου Σ. Βλάχου, Αθήνα: Εστία, 1998.
- Κολιόπουλος Κωνσταντίνος, *Στρατηγικός Αιφνιδιασμός, Υπηρεσίες Πληροφοριών και Αιφνιδιαστικές Επιθέσεις*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 2000.
- Κολιόπουλος Κωνσταντίνος, *Η Υψηλή Στρατηγική της Αρχαίας Σπάρτης (750-192 π.Χ.)*. Αθήνα: εκδόσεις Ποιότητα, 2001.

- Κουμάς Μανόλης, «Ο πρώτος αραβοϊσραηλινός πόλεμος», *Η Καθημερινή*, 14 Απριλίου, 2012,
<http://www.kathimerini.gr/455600/article/epikairothta/kosmos/o-prwtos-aranoisrahlinos-polemos>, ΚΟΣΜΟΣ (πρόσβαση 07 Οκτωβρίου, 2016).
- Μητρόπουλος Δημήτρης, «Το φιάσκο της Μοσάντ», *Το Βήμα*, 12 Οκτωβρίου, 1997, <http://www.tovima.gr/world/article/?aid=91965> (πρόσβαση 26 Οκτωβρίου, 2016).
- Παπαδόπουλος Βασίλειος, «Οι Ισραηλινοί καταλαμβάνουν την Ιερουσαλήμ», *Στρατιωτική Ιστορία*, τεύχος 159, Νοέμβριος 2009.
- Παπαδόπουλος Βασίλειος, «Ο Πόλεμος των Έξι Ημερών. Η Σαρωτική Νίκη του Ισραήλ επί των Αράβων», στο *Στρατιωτική Ιστορία*, Σειρά: *Οι Μεγάλες Μάχες, Ο Πόλεμος των Έξι Ημερών*. Αθήνα: εκδόσεις Γνώμων, 2012.
- Παπαδόπουλος Βασίλειος, «Οι Χερσαίες Δυνάμεις των Αντιπάλων», στο *Στρατιωτική Ιστορία*, Σειρά: *Οι Μεγάλες Μάχες, Ο Πόλεμος των Έξι Ημερών*. Αθήνα: εκδόσεις Γνώμων, 2012.
- Παπασωτηρίου Χαράλαμπος, *Ο Αγώνας για την Ελληνική Ανεξαρτησία*. Αθήνα: εκδόσεις Σιδέρης, 1996.
- Πλατιάς Αθανάσιος, *Διεθνείς Σχέσεις και Στρατηγική στον Θουκυδίδη*. Αθήνα: Εστία, 2000.
- Ρωσσίδης Ζαφείρης, «Εγκαιρη Προειδοποίηση; Υπόθεση Βαβυλών», *Πόλεμος και Ιστορία*, τεύχος 56, Οκτώβριος 2002.
- Σακκάς Γιάννης, «Διπλωματία & Στρατηγική στον Πόλεμο του Γιομ Κιπούρ», στο *Στρατιωτική Ιστορία*, Σειρά: *Οι Μεγάλες Μάχες, Δ΄ Αραβοϊσραηλινός Πόλεμος Γιομ Κιπούρ 1973. Από την Πανωλεθρία στη Νίκη*. Αθήνα: εκδόσεις Περισκόπιο, 2004.
- Σταυρόπουλος Δημήτριος, «Ο Πόλεμος του Γιομ Κιπούρ 1973», στο *Στρατιωτική Ιστορία*, Σειρά: *Οι Μεγάλες Μάχες, Δ΄ Αραβοϊσραηλινός Πόλεμος Γιομ Κιπούρ 1973. Από την Πανωλεθρία στη Νίκη*. Αθήνα: εκδόσεις Περισκόπιο, 2004.
- Σταυρόπουλος Δημήτριος, «Η Πυρηνική βόμβα του Ισραήλ», *Στρατιωτική Ιστορία*, τεύχος 147, Νοέμβριος 2008.

Πολιτάκος Ιωάννης, *Η Πολεμική Τέχνη στη Διαδρομή της Ιστορίας*, Αθήνα: Συμπληρωματικές εκδόσεις Γενικού Επιτελείου Στρατού, 1978).

Ιστοσελίδες

Βελισάριος, «Προτάσεις για την αναδιοργάνωση των ΤΘ, Μέρος Α΄», 29 Ιανουαρίου, 2014, <https://belisarius21.wordpress.com/2014/01/29> (πρόσβαση 09 Οκτωβρίου, 2016).

Browne O' Brien, *The Arab-Israeli War of 1973: Honor, Oil, and Blood*, HISTORYNET (16 December, 2015, <http://www.historynet.com/the-arab-israeli-war-of-1973-honor-oil-and-blood.htm> (πρόσβαση 01 Νοεμβρίου, 2016).

Central Bureau of Statistics, "Israel Population on the Eve of 68th Independence Day - 2016", http://www.cbs.gov.il/reader/?Mlval=%2Fcw_usr_view_SHTML&ID=705 (πρόσβαση 08 Οκτωβρίου, 2016).

Encyclopaedia Britannica, "Arab-Israeli Wars", www.britannica.com/event/Arab-Israeli-wars (πρόσβαση 15 Οκτωβρίου, 2016).

History, "1917 The Balfour Declaration", <http://www.history.com/this-day-in-history/the-balfour-declaration>, (πρόσβαση 03 Νοεμβρίου, 2016).

HistoryOfWar.org, "The Israeli Intelligence Services: Deception and Covert Action Operations", http://www.historyofwar.org/articles/concepts_israeli_covert.html (πρόσβαση 03 Νοεμβρίου, 2016).

Historic Wings, "Operation Gift", 2012, <http://fly.historicwings.com/2012/12/operation-gift/> (πρόσβαση 03 Νοεμβρίου, 2016).

Israeli Air Force, "Operation Rooster 53", <http://www.iaf.org.il/3599-6989-EN/IAF.aspx> (πρόσβαση 30 Οκτωβρίου, 2016).

Israel Defence Forces, "Doctrine", <http://www.idf.il/1497-en/Dover.aspx> (πρόσβαση 12 Οκτωβρίου, 2016).

Israel Defence Forces, “History of the IDF”, <http://www.idf.il/1503-en/Dover.aspx> (πρόσβαση 21 Οκτωβρίου, 2016).

Jewish Virtual Library, “Ancient Jewish History: The Diaspora”, <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/History/Diaspora.html> (πρόσβαση 08 Νοεμβρίου, 2016).

Jewish Virtual Library, “Operation Rooster”, <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/History/Rooster.html> (πρόσβαση 30 Οκτωβρίου, 2016).

Jewish Virtual Library, “The Israeli Commando Assault on Green Island”, <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/History/greenisle.html> (πρόσβαση 30 Οκτωβρίου, 2016).

Lorch Netanel, “The Arab – Israeli Wars”, Israel Ministry of Foreign Affairs, 2013, <http://www.mfa.gov.il/mfa/aboutisrael/history/pages/the%20arab-israeli%20wars.aspx>, (πρόσβαση 09 Οκτωβρίου, 2016).

Mossad, “Operation Finale: The Capture of Adolf Eichmann”, <https://www.mossad.gov.il/eng/history/exhibitions/Pages/Finale-OP.aspx> (πρόσβαση 03 Νοεμβρίου, 2016).

Napoleon’s Strategy and Tactics, http://www.napolun.com/mirror/napoleonistyka.atspace.com/Napoleon_tactics.htm#napoleontactics (πρόσβαση 07 Νοεμβρίου, 2016).

Σαν Σήμερα, «Η Ιστορία της Παλαιστίνης», <https://www.sansimera.gr/articles/24> (πρόσβαση 07 Οκτωβρίου, 2016).

Rabinovich Abraham, “Escape from Cherbourg”, *The Jerusalem Post*, 2009, <http://www.jpost.com/Magazine/Escape-from-Cherbourg> (πρόσβαση 03 Νοεμβρίου, 2016).

ΟΠΤΙΚΟΑΚΟΥΣΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

“Line of Fire: The Six Day War – 1967”, YouTube video, Cromwell Productions documentary film, 2002, posted by “sixoctoberwar”, 04 July, 2013, https://www.youtube.com/watch?v=a4WE1_Sg90k (πρόσβαση 13 Οκτωβρίου, 2016).

“The Birth of Israel”, YouTube video, BBC documentary film, 2008, posted by “anyathor007” 18 August, 2012,

<https://www.youtube.com/watch?v=vCC3BEwdS0M> (πρόσβαση 11 Οκτωβρίου, 2016).

“The other side of Suez”, YouTube video, BBC documentary film, 2006, posted by “mohomran” 22 July, 2012,

<https://www.youtube.com/watch?v=ETOUALw2EIs> (πρόσβαση 12 Οκτωβρίου, 2016).

“The Spielberg Jewish Film Archive - War of Attrition”, YouTube video, Hebrew University of Jerusalem documentary film , 1969, posted by “Hebrew University of Jerusalem”, 28 March, 2010,

<https://www.youtube.com/watch?v=JNzrkkwSGGk> (πρόσβαση 30 Οκτωβρίου, 2016).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Α»
ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΝΤΜΗΣΕΩΝ

Αντικειμενικός Σκοπός	ΑΝΣΚ
Διοικητική Μέριμνα	ΔΜ
Ένοπλες Δυνάμεις	ΕΔ
Ισραηλινές Ένοπλες Δυνάμεις	ΙΕΔ
Ισραηλινή Στρατιωτική Υπηρεσία	Aman
Πληροφοριών	
Κοινωνία των Εθνών	ΚΤΕ
Κύρια Προσπάθεια	ΚΠ
Μεραρχία Πεζικού	ΜΠ
Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών	ΟΗΕ
Παγκόσμιος Πόλεμος	ΠΠ
Πολεμική Αεροπορία	ΠΑ
Ταξιαρχία Αλεξιπρωτιστών	ΤΑΞΑΛ
Ταξιαρχία Πεζικού	ΤΑΞΠΖ
Τεθωρακισμένη Μεραρχία	ΤΘΜ
Τεθωρακισμένη Ταξιαρχία	ΤΘΤ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Β»
ΧΑΡΤΕΣ

Χάρτης 1

Το Ισραήλ όπως προβλεπόταν με την Απόφαση 181 του ΟΗΕ, το 1947.

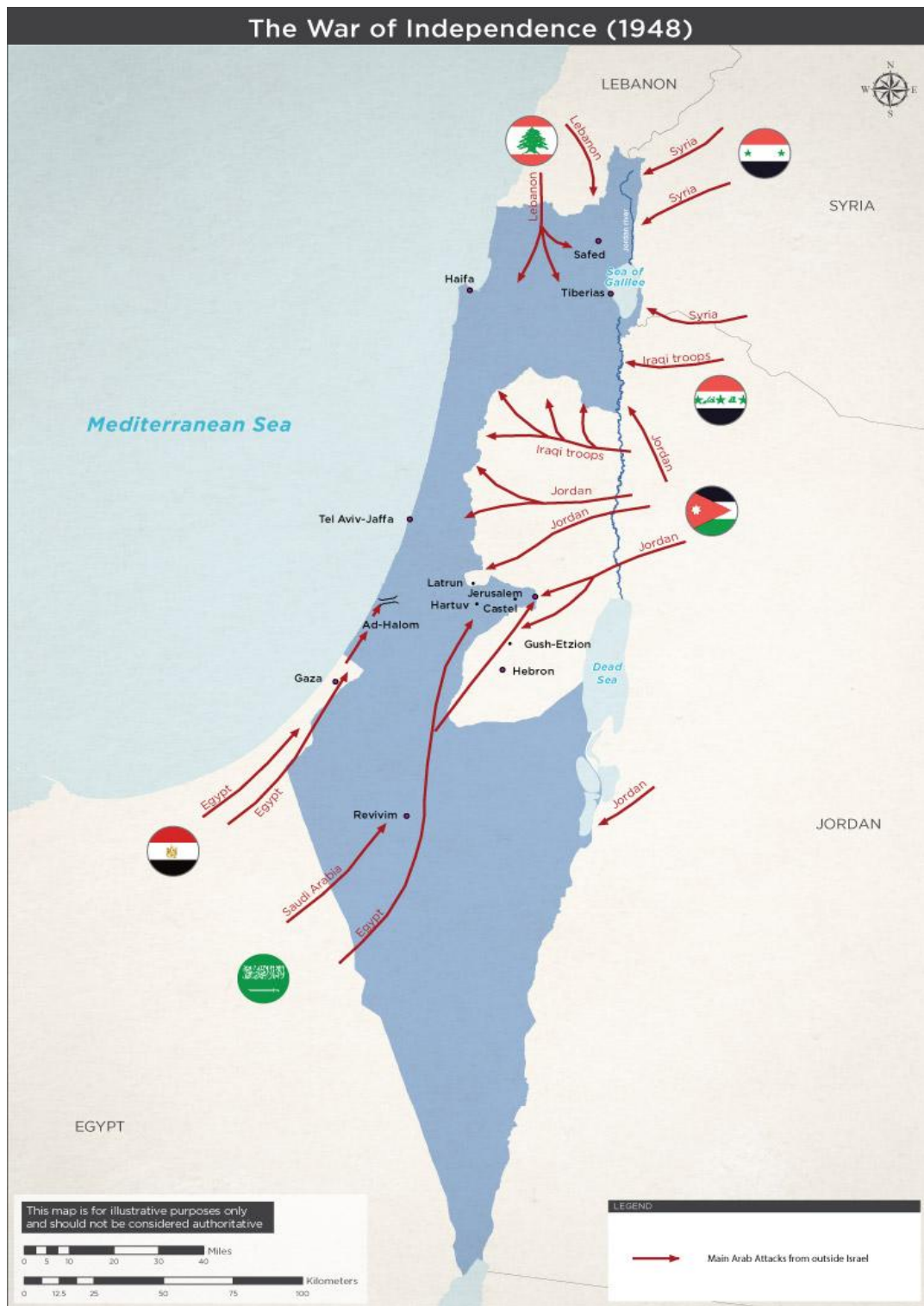

Πηγή: Israel Ministry of Foreign Affairs,

<http://www.mfa.gov.il/mfa/aboutisrael/maps/pages>

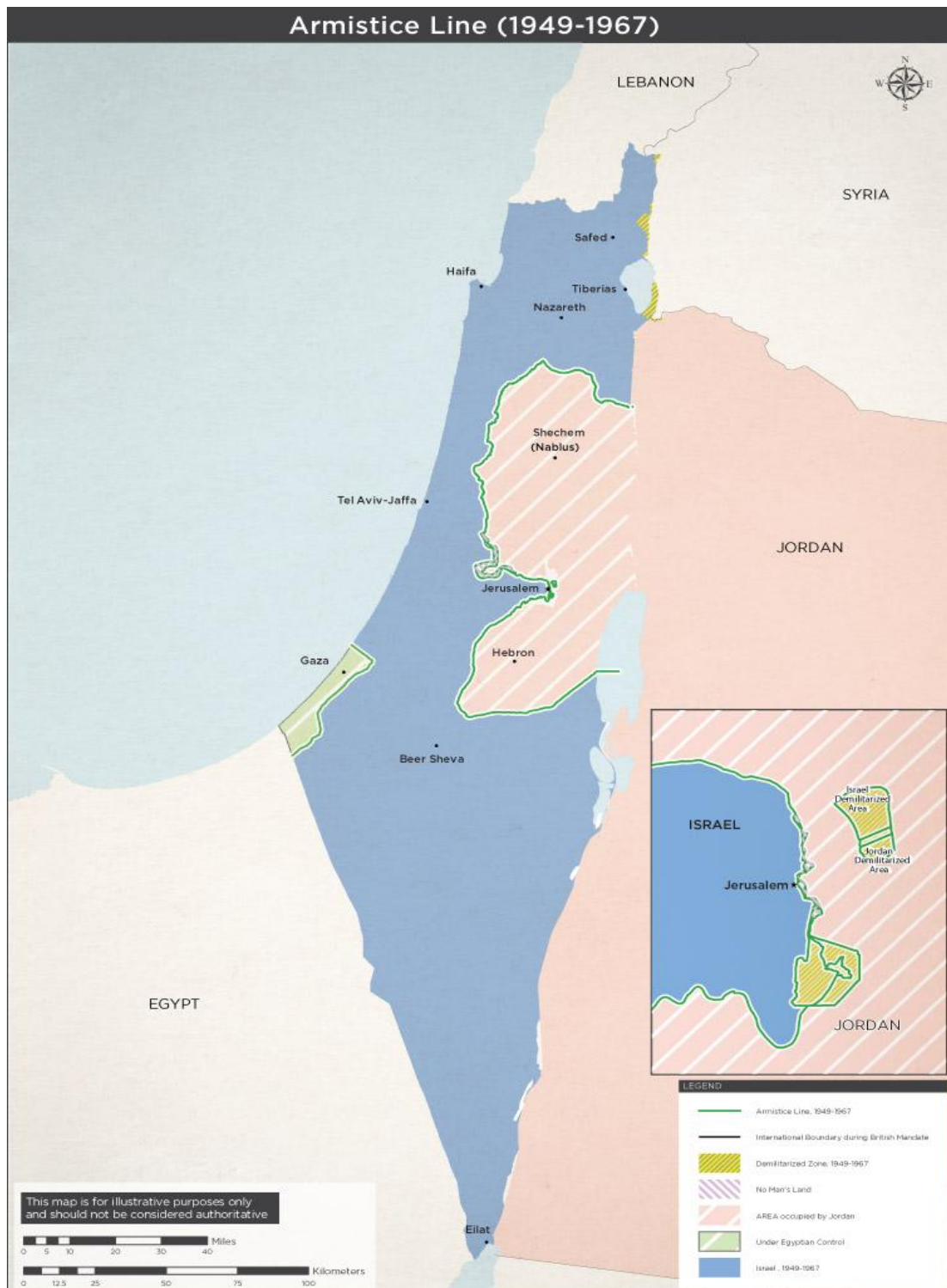
Χάρτης 2

Ο πρώτος αραβοϊσραηλινός πόλεμος (Πόλεμος της Ανεξαρτησίας).

Πηγή: Israel Ministry of Foreign Affairs,
<http://www.mfa.gov.il/mfa/aboutisrael/maps/pages>

Χάρτης 3 Τα σύνορα του 1949

Πηγή: Israel Ministry of Foreign Affairs,
<http://www.mfa.gov.il/mfa/aboutisrael/maps/pages>

Χάρτης 4 Ο δεύτερος αραβοϊσραηλινός πόλεμος

Πηγή: Israel Ministry of Foreign Affairs,
<http://www.mfa.gov.il/mfa/aboutisrael/maps/pages>

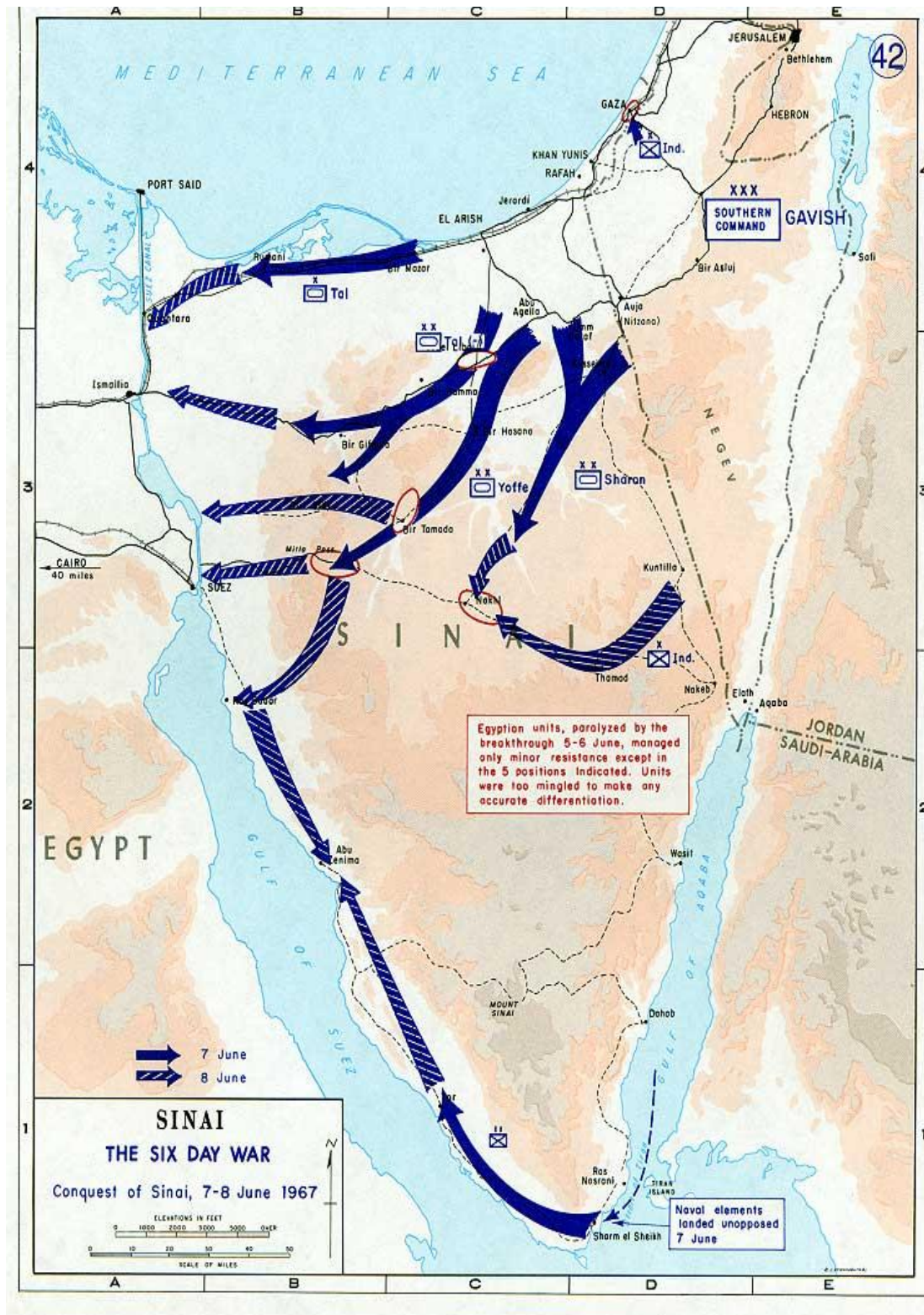
Χάρτης 5

Μετακινήσεις αραβικών στρατών πριν τον Πόλεμο των Έξι Ημερών

Πηγή: Israel Ministry of Foreign Affairs,
<http://www.mfa.gov.il/mfa/aboutisrael/maps/pages>

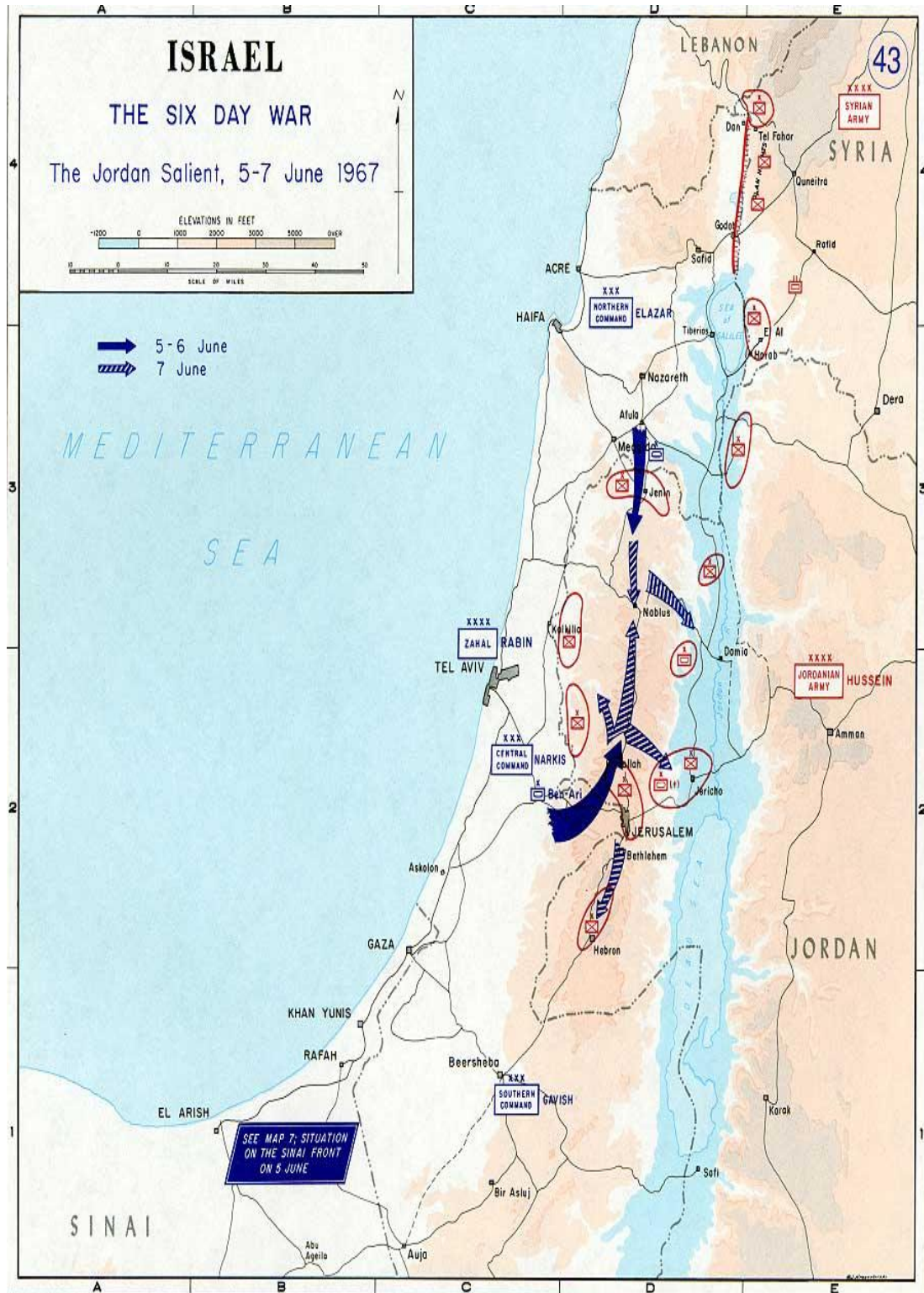
Χάρτης 6 Ο Πόλεμος των Έξι Ημερών στο Σινά (Αίγυπτος)

Πηγή: US Military Academy West Point, <http://www.westpoint.edu/history>

Χάρτης 7

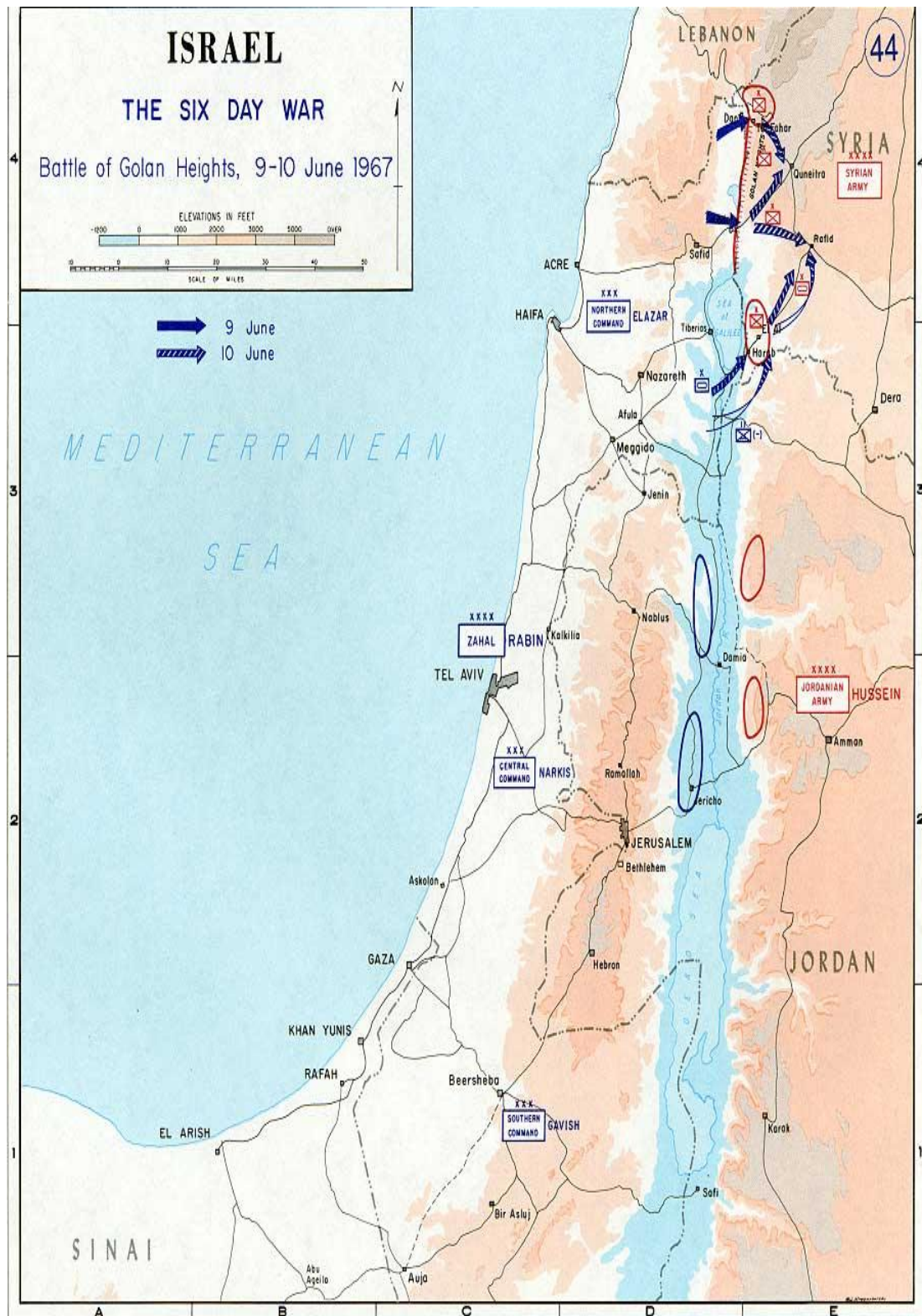
Ο Πόλεμος των Έξι Ημερών στο κεντρικό μέτωπο (Ιορδανία)

Πηγή: US Military Academy West Point, <http://www.westpoint.edu/history>

Χάρτης 8

Ο Πόλεμος των Έξι Ημερών στο Γκολάν (Συρία)

Πηγή: US Military Academy West Point, <http://www.westpoint.edu/history>

Χάρτης 9

Εδάφη του Ισραήλ μετά τον Πόλεμο των Έξι Ημερών

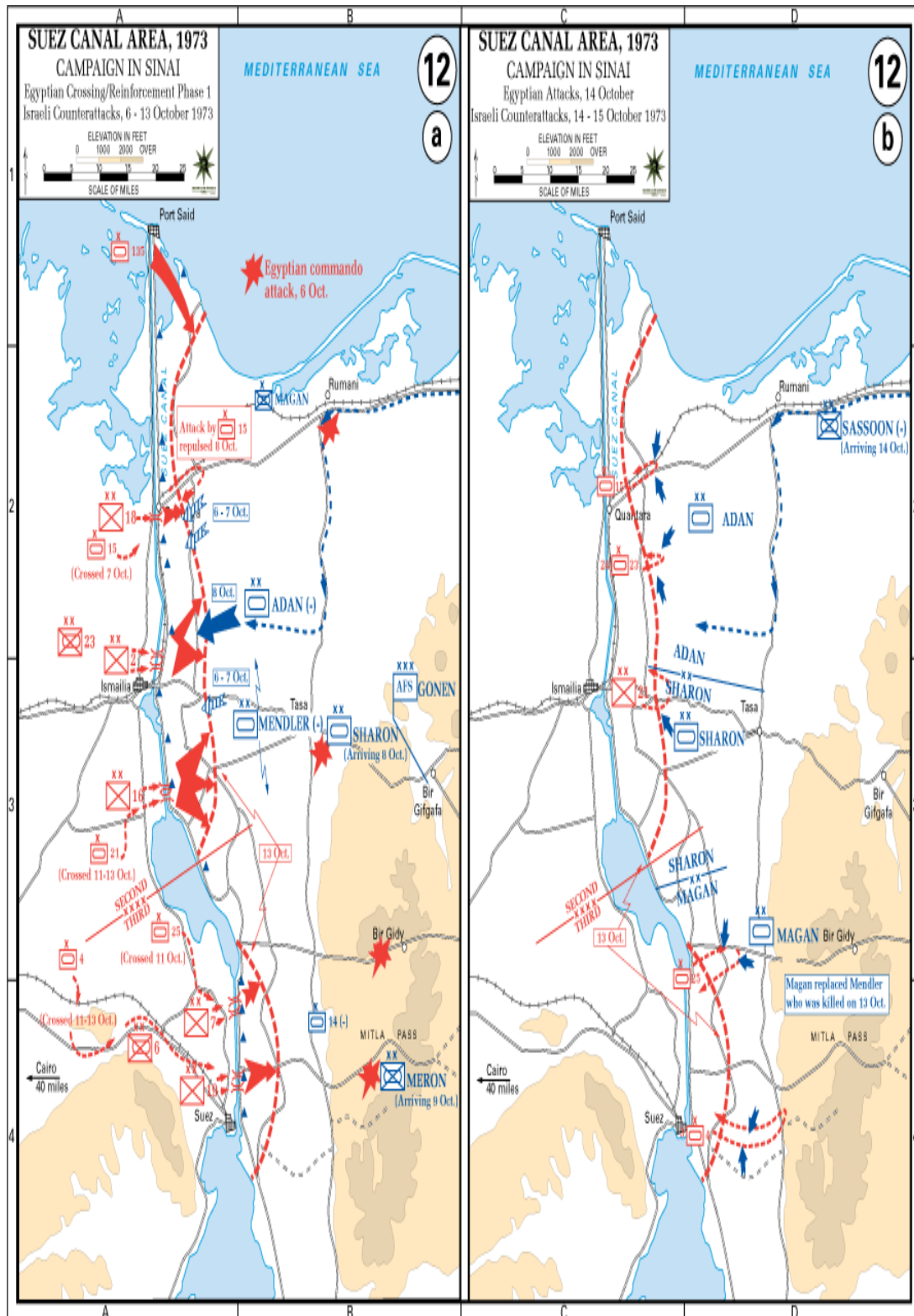

Πηγή: Israel Ministry of Foreign Affairs,

<http://www.mfa.gov.il/mfa/aboutisrael/maps/pages>

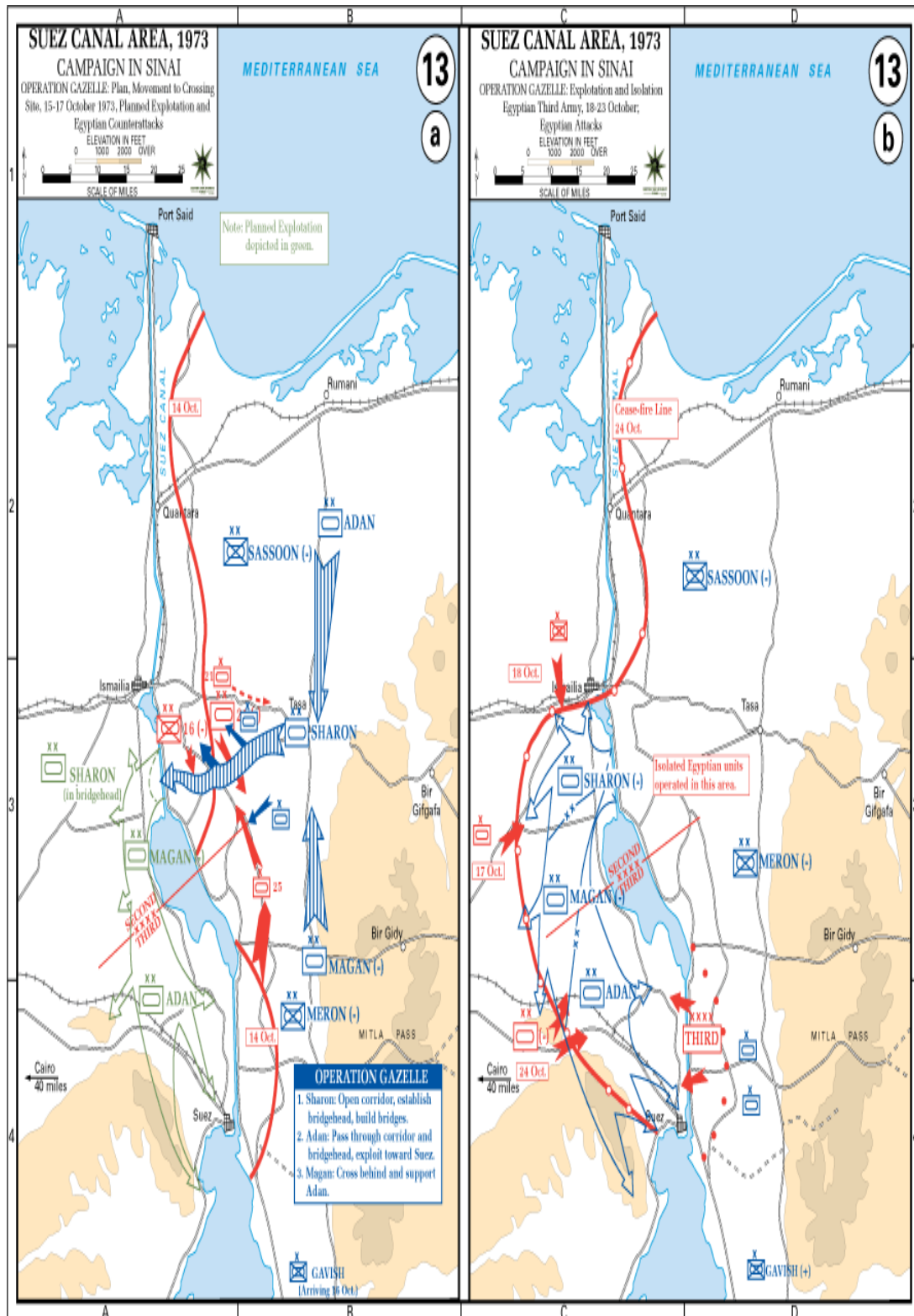
Χάρτης 10

Ο Πόλεμος του Γιομ Κιπούρ στο Σινά μέχρι την 14^η Οκτωβρίου (Αίγυπτος)

Πηγή: US Military Academy West Point, <http://www.westpoint.edu/history>

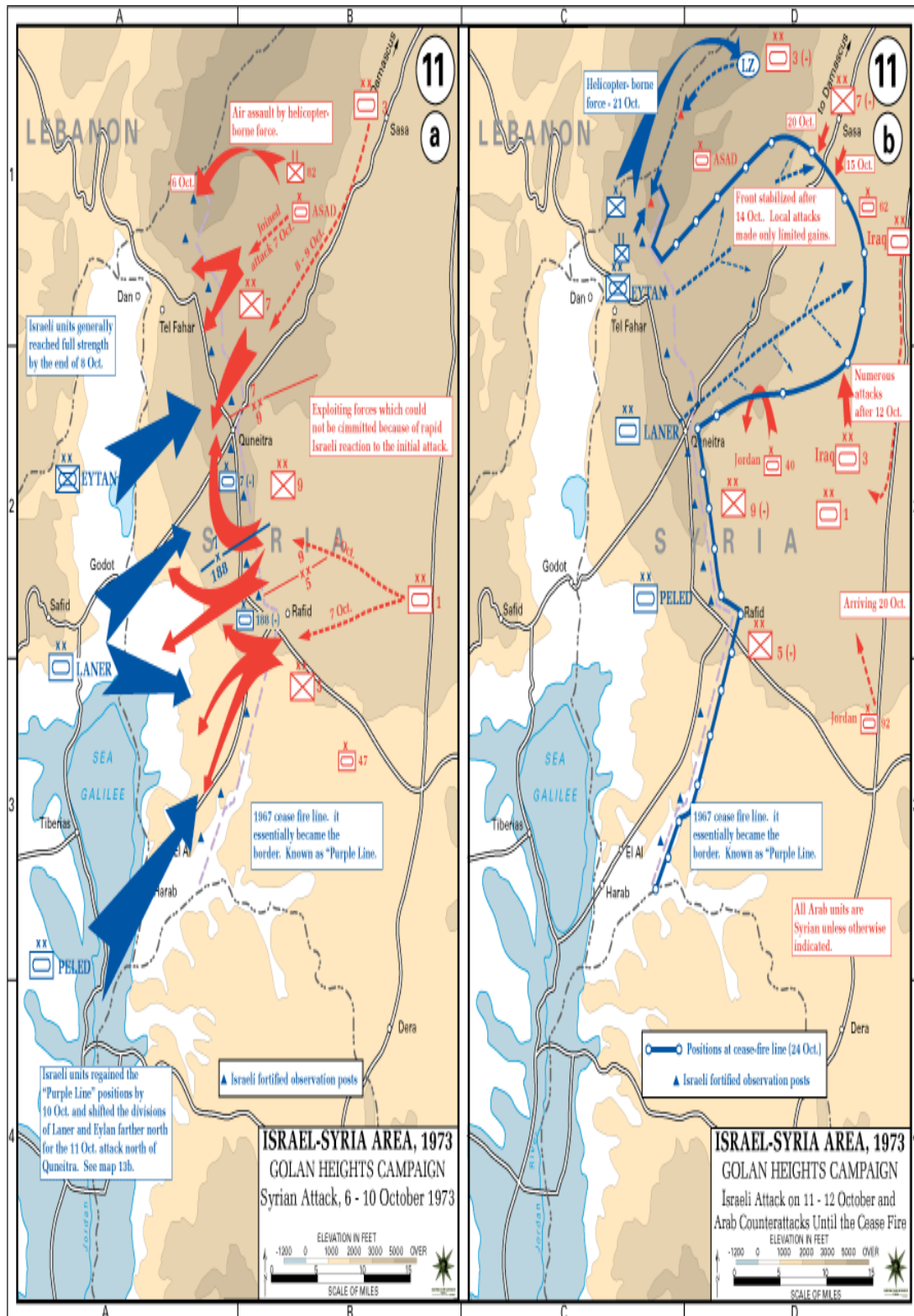
Χάρτης 11 Η κύκλωση της 3^{ης} Αιγυπτιακής Στρατιάς

Πηγή: US Military Academy West Point, <http://www.westpoint.edu/history>

Χάρτης 12

Ο Πόλεμος του Γιομ Κιπούρ στα Υψώματα του Γκολάν

Πηγή: US Military Academy West Point, <http://www.westpoint.edu/history>

Χάρτης 13
Το Ισραήλ σήμερα

Πηγή: Encyclopaedia Britannica, www.britannica.com/place/Israel